

Landdistriktsredegørelse 2011

Indhold

1. Indledning	3
2. Udvikling i landdistrikterne – udfordringer og muligheder	4
3. Regeringens Indsatsområder	8
4. Landdistriktsprogrammet og Fiskeriudviklingsprogrammet	17

1. Indledning

Regeringen ønsker et Danmark i balance, hvor alle kræfter og ressourcer kan bidrage til vækst og fremgang, og hvor der er gode muligheder for at bo, studere og drive erhverv i hele landet.

I overensstemmelse med folketingsvedtagelsen V83 fra 2009 gør denne landdistriktsredegørelse til Folketinget status over udviklingen i de danske landdistrikter. Landdistriktsredegørelsen, der afgives af indenrigs- og sundhedsministeren og fødevareministeren i fællesskab, afleveres samtidig med den årlige regionalpolitiske redegørelse og i år også en redegørelse om de små øer. I maj 2011 afgiver regeringen endvidere den regionalpolitiske vækstredgørelse.

I de forløbne to år siden den sidste landdistriktsredegørelse har landdistriktsområdet med rette været højt på den politiske dagsorden. Regeringen har i denne periode således også igangsat, videreført og planlagt en række tiltag, der skal sikre rammerne for, at landdistrikterne kan imødegå fremtidige udfordringer og ikke mindst udfolde de muligheder og potentialer, der eksisterer i disse områder. I redegørelsens kapitel 3 redegøres for regeringens indsatsområder.

Regeringens EU-medfinansierede programmer og tilhørende strategier for udvikling af landdistrikterne 2007-2013 spiller en central rolle i indsatsen for landdistriktsudvikling. Beskrivelsen af programmer og strategi findes derfor også særskilt i kapitel 4. Her gives en status på regeringens visioner og mål for Landdistriktsprogrammet og Fiskeriudviklingsprogrammet, de centrale virkemidler i programmerne samt den administrative forankring af programmerne centralt, regionalt og lokalt. Landdistriktsprogrammet udmøntes gennem *Aftalen om Grøn Vækst*, som derfor også har stor betydning og beskrives nærmere i dette kapitel.

I redegørelsens kapitel 2 knyttes der først nogle indledende bemærkninger til udviklingen og den aktuelle situation i landdistrikterne. Det er regeringens ønske at fastholde fokus på landdistrikterne samt at have en løbende dialog med alle relevante aktører med henblik på at målrette indsatserne. Kapitel 2 ses derfor også som en anledning til at pege på udfordringer og muligheder, og ad den vej bidrage til et grundlag for denne dialog. En del af svarene på landdistrikternes udfordringer ligger naturligt i regeringens initiativer, der er beskrevet i kapitel 3 og 4, og på baggrund af den løbende dialog er det således også håbet at udvikle flere svar på udfordringerne gennem de kommende år.

2. Udvikling i landdistrikterne – udfordringer og muligheder

I dette kapitel sættes der fokus på udviklingen og herunder udfordringer i landdistrikterne. Det bør dog med det samme bemærkes, at de danske landdistrikter kan være meget forskellige og kan således også være karakteriseret ved forskellige udviklingstendenser. Hvor nogle landdistrikter oplever tilbagegang, kan andre opleve fremgang. Derfor gør nedenstående udfordringer sig heller ikke nødvendigvis gældende i alle landdistrikter. Det er derimod udtryk for nogle overordnede udviklingstendenser, som de også kommer til udtryk i redegørelsens bilag 2, der indeholder statistiske analyser af forholdene i de danske landdistrikter og forskellige kommunetyper.

Det er vigtigt at understrege, at visse landdistrikter formår at skabe mere positive udviklingstendenser end andre. Når dette er tilfældet, må det bl.a. tilskrives evnen til at udnytte de muligheder, der eksisterer i lokalområderne. Afslutningsvis i dette kapitel sættes der derfor også fokus på nogle af de overordnede muligheder, der gælder for mange landdistrikter.

Det bemærkes i øvrigt, at der nedenfor i visse sammenhænge tales om landdistrikter, mens der i andre sammenhænge tales om yderområder. Begrebet landdistrikter henviser som udgangspunkt til områderne uden for byerne, og har derfor en række udviklingsvilkår til fælles. Nogle landdistrikter kan betegnes som yderområder, som kan kategoriseres på forskellige måder, afhængig af det konkrete formål. I denne redegørelse dækker begrebet yderområder ikke over en bestemt definition, men mere generelt over de områder, som regeringen i forskellige sammenhænge har betegnet som yderområder.¹ Herudover er der også omtale af yderkommuner, hvilket er et udtryk for, at der henvises til de statistiske analyser i bilag 2, hvor der i nogle sammenhænge anvendes data på kommuneniveau. Den anvendte definition af kommunetyper er baseret på et mål for landdistriktsgrad og opdeler kommunerne i fire forskellige typer: yder-, land-, mellem- og bykommuner. For en nærmere beskrivelse af de definitioner, der lægger til grund for bilagsmaterialets statistiske analyser henvises til bilag 1.

2.1. Udfordringer i landdistrikterne

Selvom ledigheden i yderkommunerne ikke synes at afvige fra andre dele af landet, fremgår det af redegørelsens bilag 2, at beskæftigelsen i yderkommunerne i en årrække synes at have fulgt en mindre gunstig udviklingstendens.

De seneste års tiltagende fokus på landdistrikterne og yderområderne må i øvrigt ses i lyset af den økonomiske krise og globaliseringen. Erhvervsstrukturen i de tyndere befolkede dele af landet er eksempelvis karakteriseret ved forholdsvist mange arbejdspladser i industrierhverv, som har været hårdt ramt af den økonomiske krise.

Herudover er der i yderområderne mange arbejdspladser i de primære erhverv, som fremadrettet står overfor store udfordringer, i kraft af en generel forskydning i

¹ Det kan nævnes, at der findes forskellige definitioner af yderområder. Eksempelvis anvendes én definition i EU-strukturfondssammenhæng, mens en anden anvendes i Landsplanredegørelsen. For mere uddybende beskrivelser af dette henvises til Regionalpolitisk Redegørelse 2011.

De danske landdistrikter kan være meget forskellige

Landdistrikter og yderområder

Mindre gunstig beskæftigelsesudvikling i yderkommuner

Udvikling i landbrugserhvervet udgør en udfordring

økonomien til fordel for serviceerhvervene. Samtidig skal udviklingen inden for de primære erhverv gå hånd i hånd med en grøn dagsorden, som regeringen prioriterer højt. Som det fremgår af kapitel 3, har regeringen derfor også sat ind med forskellige erhvervs- og vækstpolitiske initiativer, der udgør et væsentligt fokusområde i regeringens regionalpolitiske udspil *Danmark i balance i en global verden*.

Færre mennesker bor i landdistrikterne

Der er i Danmark en generel befolkningstilvækst, men flere landdistrikter og yderkommuner oplever en befolkningstilbagegang. Fraflytninger kan udgøre en udfordring for den generelle udvikling i mindre befolkede områder og kan resultere i problemer med tomme bygninger og forfaldne ejendomme, der skæmmer landskabet. Dette kan gøre området mindre attraktivt for ny bosætning og udgør derfor en særlig udfordring, som regeringen har været opmærksom på gennem længere tid og fortsat prioriterer højt.

Der kan være særlige udfordringer forbundet med at fastholde unge mennesker i landdistrikterne, hvilket til dels afspejler, at nogle unge flytter til byerne, i forbindelse med at de tager en uddannelse.

Uddannelsesniveaulet er lavere i de tyndere befolkede områder

Uddannelsesniveaulet i landdistrikterne er fortsat lavere end i landet som helhed, men udviklingen synes dog at gå i den rigtige retning, og landdistrikterne adskiller sig ikke væsentligt i forhold til de mindre byer. Det er således primært hovedstaden og de større byer, der skiller sig ud ved at have flere højtuddannede beboere. Globaliseringen og forandringerne i erhvervsstrukturen understreger imidlertid vigtigheden af, at det er muligt at opnå kompetencer i alle egne af Danmark – også i landdistrikterne. Det er nødvendigt for at kunne klare sig på et arbejdsmarked med stigende krav, og hvor der bliver færre ufaglærte job. Det er dog naturligt, at landdistrikterne ikke kan tilbyde det samme som byerne på dette område. Mange unge mennesker vil og skal rejse fra landdistrikterne for at studere, men flere skal have muligheden for at blive i landdistrikterne, samtidig med at de uddanner sig. Regeringen har derfor i forbindelse med *Danmark i balance i en global verden* foreslået en række initiativer, hvilket uddybes i afsnit 3.2. I øvrigt henvises til Regionalpolitisk redegørelse 2011 for en beskrivelse af uddannelsestilbøjeligheden i de enkelte kommuner.

Udfordringer i forhold til folkeskolestrukturen

I tilknytning til udfordringerne i forhold til uddannelsesmulighederne er der i disse år mange steder en debat om ændringer i folkeskolestrukturen. Når det gælder folkeskolerne, er det kommunerne, som står for de lokale prioriteringer med henblik på at sikre en balance mellem nærhed og bæredygtige skolemiljøer, der kan levere undervisning af høj kvalitet. KREVI pegede i en undersøgelse fra 2010 på, at der ofte er "smådriftsulemper" ved små skoler, særligt dem med færre end 300 elever.² Beslutninger om placeringen af skoler og eventuelle lukninger er ikke desto mindre altid vanskelige at træffe, men det er regeringens klare holdning, at de netop derfor træffes bedst lokalt, hvor den lokale politiske debat kan gøre sig gældende.

Servicestandarder på sygehusområdet skal sikres i yderområderne

Den offentlige service i landdistrikterne påvirker selvsagt de generelle levevilkår, og udfordringer i relation hertil er derfor også løbende til debat. Skoleområdet er blot

² *Konsekvenser af en ændret skolestruktur*, KREVI, 2010

et eksempel herpå. Et andet, der senest har haft stor bevågenhed, er sygehusområdet. Som det er tilfældet med uddannelsesinstitutioner, vil afstande til sygehuse uundgåeligt være større i visse landdistrikter, end det er tilfældet i byområderne. Udfordringen i forlængelse heraf bliver så, hvorledes man på trods af dette sikrer den samme høje servicestandard på området. Dette har regeringen været meget optaget af i forbindelse med overvejelser om styrket akutberedskab og præhospitalt beredskab.

Udfordringer i forhold til offentlig transport

Endelig skal nævnes udfordringer i forhold til den offentlige transport i yderområderne, der også har givet anledning til diskussion. Regeringen anerkender, at der kan være udfordringer for den kollektive trafik i tyndt befolkede områder, og er fortsat optaget af at tilvejebringe de bedst mulige rammebetingelser for den offentlige transport. Ansvar for det offentlige trafikudbud ligger imidlertid hos kommunerne og regionerne, som eksempelvis skal tilrettelægge driften af busser. Ved bloktilskudsfordelingen til kommuner og regioner korrigeres der således også i et omfang i forhold til omkostninger knyttet til lavere befolkningstæthed.

Landdistrikterne har særlige muligheder for udvikling

2.2. Muligheder i landdistrikterne

Den fremtidige udvikling i Danmark er afhængig af alle landets ressourcer, og det er afgørende, at det samlede potentiale udnyttes. Når man har identificeret udfordringer, kan der derfor også være god grund til at fokusere på de muligheder, der eksisterer i landdistrikterne – de særlige ressourcer landdistrikterne kan bidrage med.

Naturen er et stort aktiv ...

Center for Landdistriktsforskning (CLF) konkluderer i en helt ny undersøgelse af betingelserne for positiv landdistriktsudvikling, at naturen spiller en afgørende rolle i forhold til fastholdelse og tiltrækning af befolkningen.³ Statens Byggeforskningsinstitut peger i en undersøgelse fra 2010 tilsvarende på en gruppe af tilflyttere i landdistriktsområder, der er tiltrukket af naturmæssige herligheder.⁴ Landdistrikterne kan tilbyde omgivelser, som det ikke er muligt at finde i byområderne, og dette udgør en fordel, som i videst mulig omfang skal udnyttes i forhold til bosætningen. Landdistrikterne hverken kan eller skal tilbyde det samme som de større byer, men landdistrikterne tilbyder noget anderledes og unikt, som kan tiltrække flere nye beboere.

... i forhold til bosætning ...

*... og udvikling indenfor turisme-
erhvervet*

Landdistrikternes naturværdier byder i erhvervsmæssig henseende på muligheder for udvikling indenfor turismeerhvervet og synes således i et vist omfang også at være en del af svaret på de erhvervsstrukturelle udfordringer, der er nævnt ovenfor. *Aftalen om Grøn Vækst*, indenfor hvilken regeringens strategi for Landdistriktsprogrammet og Fiskeriudviklingsprogrammet udfoldes, er her afgørende (jf. kapitel 4). I øvrigt kan der i denne sammenhæng nævnes, at flere landdistrikter råder over

³ *Det, der betyder noget for livet på landet – en undersøgelse af positiv landdistriktsudvikling i form af befolkningsfremgang i fem landsogne i de fem regionernes yderkommuner, Center for Landdistriktsforskning, 2011*

⁴ *Tilflyttere til yderområder: forandring, integration og strategier, Statens Byggeforskningsinstitut, 2010*

sommerhusområder, som kan bidrage til omsætningen og beskæftigelsen i lokal-samfundene langs de danske kyster.

Landdistrikter og yderområder er vigtige i forhold til Danmarks målsætning for vedvarende energi

Geografien og naturforholdene i landdistrikterne og yderområderne tilbyder samtidig mere fordelagtige vilkår for produktionen af vedvarende energi, end det er tilfældet i de større byområder. Landdistrikter og yderområder kan således spille en afgørende rolle i forhold til regeringens mål om, at Danmark i 2050 er uafhængig af olie, kul og naturgas. Denne omstilling vil betyde, at vedvarende energi kommer til at spille en langt større rolle. Heri ligger således også en mulighed for at skabe lokal udvikling gennem investeringer på området. Disse muligheder kan eksempelvis udfoldes gennem vindenergi eller energiudnyttelse af husdyrgødning i landbruget. Samsø kan i denne forbindelse nævnes som en inspirationskilde, der har opnået stor og international opmærksomhed for satsningen på vedvarende energi.

Lokale kræfter er en stor styrke i landdistrikterne ...

Afslutningsvis skal det bemærkes, at erfaringen viser, at en positiv udvikling i landdistrikterne har størst sandsynlighed for succes, når der er opbakning og engagement fra de lokale kræfter, og der udspringer initiativer herfra. Denne erkendelse er derfor også en grundlæggende præmis for etableringen af de lokale aktionsgrupper (LAG'er) under Fødevarerministeriets Landdistriktsprogram og Fiskeriudviklingsprogram.

... i forhold til generel udvikling

Den samme tankegang ligger til grund for udviklingsprogrammet Blomstrende Landsby, som Landdistrikternes Fællesråd står bag. Programmet er således med til at understøtte og motivere de lokale kræfter, og samtidig sættes der fokus på de enkelte landsbyers styrker. Forskellige landdistrikter har forskellige forudsætninger og muligheder for udvikling, og ikke mindst derfor er det afgørende, at det lokale kendskab og den lokale vilje gør sig gældende. Mens dette synes at være et vilkår for udviklingen, dækker det samtidig over en styrke. Engagementet i mange landdistrikter er stort, og det skal fortsætte med at være sådan.

... samt levevilkår og bosætning

Et aktivt lokalmiljø er ikke alene væsentligt for, at konkrete idéer og ønsker realiseres – eksempelvis gennem foreninger, der er med til at sikre et udbud af forskellige fritidsaktiviteter. Det er også med til at styrke den særlige fællesskabsfølelse, der kan udvikles i landdistrikter og mindre landsbysamfund. CLF peger i den foran nævnte undersøgelse således også på, at fællesskab og foreningsliv er væsentlige ressourcer, der skabes af de lokale borgere, og som kan være med til at gøre bosætning mere attraktivt. Det bemærkes, at der i undersøgelsen peges på, at fællesskabet og foreningslivet særligt synes at få en større betydning, når man først er flyttet til et område og således er med til at fastholde tilflyttere.

3. Regeringens indsatsområder

Fordi udviklingen på landdistriktsområdet ofte kan være betinget af forskellige behov i forskellige dele af landet, må statens rolle i et vidt omfang være at skabe gode rammebetingelser for den decentrale indsats. Regeringen har med de nye store kommuner og den regionalt forankrede vækstindsats sikret en større kapacitet til at fremme udvikling i yderområder og landdistrikter.

I oktober 2010 understøttede regeringen den overordnede indsats med det regionalpolitiske udspil *Danmark i balance i en global verden*, som har til hensigt at skabe bedre adgang til vækst og udvikling for alle dele af Danmark. Gennem 37 initiativer skal udspillet således styrke muligheder og virkelyst i landets yderområder. En række af disse initiativer har også betydning for udviklingsvilkårene i landdistrikterne.

I det følgende redegøres for nogle af regeringens konkrete tiltag i forhold til landdistrikterne. Som allerede nævnt giver dette anledning til at fokusere særligt på initiativer, der vedrører mulighederne for at bo, studere og drive erhverv, hvilket således også adresserer de udfordringer, der er omtalt i foregående kapitel. Beskrivelsen af regeringens tiltag vil dog vise, at disse ikke altid kan placeres entydigt under en af disse overskrifter. Indsætterne hænger ofte sammen og landdistriktspolitikken er kendetegnet ved ofte at gå på tværs af sektorområderne. Derfor knyttes der afslutningsvis i dette kapitel også nogle bemærkninger til den tværministerielle indsats på landdistriktsområdet.

Det bemærkes, at flere af nedenstående initiativer er en del af *Danmark i balance i en global verden*, mens andre ikke er det. For en mere uddybende beskrivelse af initiativerne i *Danmark i balance i en global verden* henvises til *Regionalpolitisk Redegørelse 2011*, som sætter fokus på den overordnede regionale udvikling og yderområder, hvorfor der naturligt også er visse sammenfald med Landdistriktsredegørelsen. For en mere udtømmende liste over regeringens initiativer med relevans for landdistriktsområdet, henvises i øvrigt til bilag 4 i nærværende redegørelse.

3.1. Bosætning og levevilkår

Attraktive levevilkår og bosætningsmuligheder har væsentlig betydning for landdistriktsudviklingen. Som nævnt i foregående kapitel kan livet i landdistrikterne imidlertid være forbundet med visse udfordringer. En række initiativer sætter derfor fokus på at understøtte levevilkår og bosætning i landdistrikterne.

For at skabe bedre bosætningsmuligheder er der i visse landdistriktsområder behov for at opprioritere indsatsen over for det overordnede fysiske miljø. Det var således med henblik på at understøtte kommunernes indsats på dette område, at regeringen og KL i forbindelse med økonomiaftalen for 2010 blev enige om at afsætte en ansøgningspulje i Indenrigs- og Sundhedsministeriet på 150 mio. kr. (*Pulje til opprioritering af det fysiske miljø i udkantsområder (Indsatspuljen)*). Puljen kan yde tilskud til medfinansiering af kommunernes indsats med forbedringer af det fysiske miljø i yderområder. Puljens 150 mio. kr. blev uddelt til 34 kommuner i no-

Staten skal skabe gode rammebetingelser for den decentrale indsats

"Danmark i Balance i en global verden" skal understøtte en positiv udvikling i alle dele af landet...

... og sætter fokus på mulighederne for at bo, studere og drive erhverv

Forskønnelse i landdistrikterne forbedrer bosætningsmuligheder...

... dette understøttes af Indsatspuljen ...

vember 2009. Med finansloven for 2011 blev der afsat yderligere 100 mio. kr. til en fortsættelse af indsatsen.

... og lov om byfornyelse og udvikling af byer

Indsatspuljen supplerer Socialministeriets fortsatte indsats med udgangspunkt i lov om byfornyelse og udvikling af byer, som giver kommunalbestyrelsen mulighed for at anvende to forskellige typer byfornyelse. Det drejer sig om bygningsfornyelse, der vedrører istandsættelse og nedrivning af boliger, og områdefornyelse. Der er på finansloven for 2011 afsat 250,3 mio. kr. til byfornyelse, hvoraf 179 mio. kr. kan anvendes til bygningsfornyelse m.v. Til områdefornyelse afsættes årligt 50 mio. kr., hvoraf op til 12,5 mio. kr. er reserveret til mindre byer. Under ordningen kan der desuden opnås medfinansiering fra Fødevareministeriets Landdistriktsprogram.

Bevaring af forsamlingshuse

For at bevare forsamlingshusenes funktion i landsbyer og landdistrikter og derved understøtte bosætningen i lokale områder er der med virkning fra 1. januar 2010 gennemført en ændring af lov om byfornyelse og udvikling af byer. Med lovændringen udvides byfornyelseslovens anvendelsesområde, hvorved kommunalbestyrelsen nu har mulighed for at yde støtte til istandsættelse af nedslidte forsamlingshuse.

Styrket akutindsats i yderområder

På sundhedsområdet har regeringen og Dansk Folkeparti i forbindelse med finanslovsaftalerne for 2009 og 2010 afsat 600 mio. kr. til en styrket akutindsats i yderområder med langt til nærmeste fælles akutmodtagelse. Med "Aftale om udmøntning af midler til nære sundhedstilbud i udkantsområder og lægehelikopterordning" fra den 8. juni 2010 blev regeringen og Dansk Folkeparti enige om den overordnede fordeling af de 600 mio. kr. Det fremgår af aftalen, at midlerne bl.a. skal anvendes til etablering af sundheds- og akuthuse, moderne lægehuse, udbygning af præhospitale beredskaber samt helikopterordning. Regeringen og Dansk Folkeparti har i 1. kvartal af 2011 fordelt i alt 570,7 mio. kr. til 38 konkrete projekter landet over.

Bedre transportmuligheder ...

I 2009 igangsatte regeringen og aftaleparterne i medfør af aftalerne om den grønne transportpolitik arbejdet med at skabe fokus på de områder i Danmark, hvor bussen ofte er det eneste kollektive transportmiddel. Mulighederne for at benytte sig af bustransport kan have betydning for pendlingsmuligheder, og således også gøre det mere attraktivt at bosætte sig og arbejde i yderområder. I 2009 udmøntede man 96,2 mio. kr. til projekter, der forbedrer bussernes fremkommelighed, giver en generel forbedring af tilbuddet til passagererne og øger bussernes samspil med den øvrige kollektive trafik. I 2010 blev der fulgt op på planen og givet tilsagn om 343,7 mio. kr. til konkrete projekter af lignende karakter.

... ikke mindst for pensionister ...

Ældre mennesker kan være særligt afhængige af de offentlige transporttilbud. Derfor lancerede regeringen i september 2010 et forslag om, at pensionister skal kunne køre med skolebussen i yderområderne.

... og de unge

I april 2011 indgik regeringen i øvrigt en bred politisk aftale om et nyt "HyperCard", der skal gøre det markant billigere for unge at benytte den kollektive trafik, herunder også i yderområderne. HyperCard'et vil koste 300 kr. om måneden og vil være for alle unge, der er indskrevet på en ungdomsuddannelse.

Kulturtilbud skal tilbydes i hele landet

På det kulturelle område har regeringen i en årrække støttet kulturprojekter uden for hovedstaden først over *Provinspuljen* og siden *Puljen til kultur i hele landet*. Der var i 2010 afsat ca. 25 mio. kr. til kulturelle tiltag, som udspringer af lokale initiativer, og som skal styrke kulturlivet i hele landet. Samtidig er der etableret forsøg med nationale opdrag, hvor lokale institutioner midlertidigt varetager udviklingsopgaver af national betydning.

I 2010 startede i øvrigt implementeringen af strategien "Kultur for alle – kultur i hele landet", som blev lanceret i december 2009. Målet er, at alle borgere i hele landet skal have adgang til et mangfoldigt kulturtilbud af høj kvalitet. Dette tilstræbes gennem indgåelse af kulturaftaler mellem kulturministeren og klynger af kommuner. Aftalerne understøtter det lokale og regionale kulturpolitiske engagement og fremmer dispositionsfriheden på det regionale og lokale niveau.

Bredbånd er væsentligt for levevilkårene i landdistrikterne ...

Bredbåndsdækningen i yderområderne har stor betydning for levevilkårene. Derfor er det også regeringens målsætning, at hele Danmark skal kunne få en bredbåndsforsyning med en hastighed på 100 Mbit/s i 2020. I forlængelse heraf har Videnministeriet i begyndelsen af 2011 nedsat en arbejdsgruppe med deltagelse af Indenrigs- og Sundhedsministeriet, KL og Danske Regioner, der i løbet af året skal udarbejde et idékatalog til kommuner og regioner med inspiration til, hvordan bredbåndsudrulningen kan fremmes lokalt.

... og der opnås bedre offentlig service gennem digitalisering

Det forventes, at den offentlige service i stigende grad vil blive digital. Det betyder bl.a., at borgere vil kunne indmelde deres børn i skole, søge om byggetilladelser og meget mere på et tidspunkt, som passer borgeren selv. Det kan også betyde, at patienter i fremtiden ikke behøver at tage til hospitalet for en samtale med lægen. Det kan i stedet klares med en videokonference over internettet. Denne udvikling vil således ikke mindst have betydning for beboere i yderområder, der kan have større afstande til myndighederne og offentlig service. På nogle områder kan bredbånd med andre ord være med til at udligne forskelle mellem land og by, som relativt set kan gøre det mere attraktivt at bosætte sig uden for de større byer. Eksempelvis kan man også på uddannelsesområdet forestille sig at bredbånd skaber lettere adgang for beboere i landdistrikterne.

3.2. Uddannelse og studier

Regeringen lægger stor vægt på at arbejde for et højt uddannelsesniveau. Det er regeringens målsætning, at mindst 95 pct. af en ungdomsårgang skal gennemføre mindst en ungdomsuddannelse og mindst 50 pct. skal gennemføre en videregående uddannelse i 2015. Efter en meget beskeden fremgang under højkonjunkturen er der nu tale om betydeligt fremskridt hen imod realiseringen af målsætningerne – især 50 pct.-målet.

Uddannelsesniveaet i landdistrikterne er stigende, men er stadig lavere end i andre dele af landet. Udfordringen i denne henseende skal ses i lyset af de stigende krav, der stilles på det danske arbejdsmarked, hvor der bliver færre jobs til ufaglærte, som i dag er overrepræsenteret i landdistrikterne. Regeringen har derfor

Behov for optimering af uddannelsesmuligheder imødekommes ...

gennem en række initiativer forbedret rammerne for, at flere unge i landdistrikter og yderområder kan uddanne sig.

... gennem bedre uddannelsesdækning ...

For at sikre en bedre uddannelsesdækning i hele landet blev der i 2008 indført et udkantstilskud til små gymnasier. I 2010 blev der i forbindelse med finansloven indgået en aftale om et udkantstilskud til erhvervsskolerne. Med indgåelsen af finanslovsaftalen for 2011 er dette endelig blevet efterfulgt af en beslutning om, at der skal ydes et udkantstilskud til de professionshøjskoler, der har de største udfordringer i forhold til den regionale uddannelsesdækning. Formålet med initiativet er at understøtte professionshøjskolernes regionale uddannelsesforpligtelse, og herigennem at sikre mulighederne for et dækkende uddannelsesudbud.

Med globaliseringsaftalen af 5. november 2009 om udmøntning af midler til de videregående uddannelser er det aftalt, at hver professionshøjskole i 2010 skulle udarbejde en strategi for sikring af den regionale uddannelsesdækning. Strategierne skal sikre, at adgangen til videregående uddannelser inden for de enkelte institutioners geografiske dækningsområde er mulig for alle. Undervisningsministeriet vil i 2011 på baggrund af de udarbejdede strategier indgå i dialog med de enkelte professionshøjskoler om at skabe løsninger på de konkrete regionale udfordringer inden for de uddannelsesmæssige dækningsområder.

... bedre befordringsordninger ...

I forbindelse med aftalen om finansloven for 2011 er befordringsordninger til elever ved ungdomsuddannelser og studerende ved videregående uddannelser i øvrigt blevet harmoniseret, så der kommer ens gældende egenbetalingsgrænser og rabatsatser for begge ordninger. Harmoniseringen af ordningerne betyder, at studerende, der tidligere havde meget høje egenbetalingsudgifter, nu kan få rabat til hele den del af udgiften, der ligger over egenbetalingsgrænsen på 562 kr. pr. md. Harmoniseringerne af ordningerne er trådt i kraft 1. januar, og muligheden for befordringstilskud til f.eks. egen bil træder i kraft medio 2011. På den måde tilgodeses de studerende, der har længst at rejse til deres uddannelsesinstitution. Dette skal således også ses i sammenhæng med tidligere omtalte forslag om et hypercard.

... og understøttelse af bæredygtige institutionsstrukturer

Undervisningsministeriet har de seneste år understøttet selvejende uddannelsesinstitutioners arbejde med at fremme en mere hensigtsmæssig og bæredygtig institutionsstruktur i yderområder, herunder understøttet kommuner og lokale uddannelsesinstitutioners beslutningsproces omkring etableringen af en stærkere institutionsstruktur i deres lokalområde. Det kan evt. være gennem fusioner eller etablering af campusser.

Uddannelse og erhvervsudvikling

Afslutningsvis kan det bemærkes, at tiltagene på uddannelsesområdet opfylder et formål i sig selv, men de bidrager samtidig også positivt til bosætningsmulighederne i landdistrikterne. Herudover kan uddannelsesområdet også ofte ses i sammenhæng med indsatsen for erhvervsudviklingen i landdistrikterne.

Uddannelse – ikke mindst i yderområder – var således også et af de emner, som undervisningsministeren, økonomi- og erhvervsministeren samt formandskaberne for de 6 regionale vækstfora drøftede i efteråret ved indgåelsen af de regionale

partnerskabsaftaler. Her aftalte parterne blandt andet at styrke samarbejdet mellem den nationale og den regionale indsats om at få flere praktikpladser og at afprøve en mere fleksibel tilrettelæggelse af videregående uddannelser i yderområder.

3.3. Erhvervsudvikling

Jordbrugs- og fødevarerektoren fylder fortsat en væsentlig del i landdistrikternes erhvervsstruktur. Regeringens politik på dette område udmøntes primært gennem Landdistriktsprogrammet og Fiskeriudviklingsprogrammet, hvorfor disse beskrives særskilt i kapitel 4. I dette afsnit skal derfor blot fremhæves nogle enkelte vigtige initiativer på fødevarerministeriets område, som ikke udgør en del af EU-programmerne. Herefter beskrives en række af regeringens øvrige initiativer, som er rettet mod erhvervsudvikling i landdistrikterne.

Styrkelse af konkurrenceevnen i landbruget

Som led i *Grøn Vækst aftalen* blev Landbrugsloven ændret i 2010. Ændringen indebærer, at adgangen til at erhverve landbrugsejendomme er blevet liberaliseret, og landbrugets muligheder for at tiltrække ny kapital blev styrket, ved at det blev lettere for selskaber at købe og drive landbrug. Formålet med ændringen er at sikre den fortsatte konkurrenceevne inden for landbrugssektoren, og dermed at fastholde landbrugets beskæftigelsespotentiale og økonomiske betydning i landdistrikterne.

Fokus på bæredygtig produktion

Som følge af *Grøn Vækst aftalen* er Fødevarerministeriets indsats på forsknings- og innovationsområdet fra 2010 i øvrigt blevet samlet i Grønt Udviklings- og Demonstrationsprogram (GUDP). GUDP skal bl.a. bidrage til at skabe en konkurrence- og bæredygtig fødevarer- og nonfoodproduktion og bidrage til udvikling af erhvervspotentialer, vækst, beskæftigelse, arbejdsmiljø og videreudvikling af en markedsdrevet økologisk sektor samtidig med, at et højt niveau sikres inden for klima-, miljø- og naturbeskyttelse, dyrevelfærd, fødevarer sikkerhed og sundhed.

... og kvalitetsfødevarer.

Med et nyt MadX skal der skabes et markant fyrtårn for fødevarerektoren i Danmark. Et fyrtårn, der skal være med til at understøtte en mangfoldig produktion af kvalitetsfødevarer i hele landet, et højt uddannelsesnivea af madprofessionelle og en eftertragtet madkultur. I forbindelse med MadX oprettes der således også et eksperimentarium for fødevarer, mad og måltider, som skal placeres i Roskilde og Hirtshals.

Kommuner og regioner spiller afgørende rolle for erhvervsudviklingen

Som allerede nævnt spiller kommunerne og regionerne en afgørende rolle i den decentrale indsats for erhvervsudviklingen i landdistrikterne og yderområder. Med kommunalreformen blev de regionale vækstfora omdrejningspunktet for den regionale indsats for vækst og erhvervsudvikling. Den regionale erhvervspolitiske indsats understøttes i perioden 2007-2013 med i alt 3,6 mia. kr. fra EU's strukturfonde (Regional fonden og Social fonden), som skal medfinansieres krone til krone. Struktur fondsindsatsen støtter op om de indsatsområder, som de regionale vækstfora har sat fokus på i deres regionale erhvervsudviklingsstrategier.

De regionale vækstfora har en særlig forpligtelse til at integrere udviklingen af yderområderne i den samlede indsats for regionernes erhvervsudvikling. Vækstfora skal sikre, at i alt mindst 35 pct. af EU-strukturfondsmidlerne i perioden 2007-

2013 skal anvendes til gavn for yderområderne under ét. Dette krav har vækstfora i deres hidtidige indsats opfyldt. For yderligere beskrivelse af den regionale vækstpolitiske indsats kan der i øvrigt henvises til Regionalpolitisk redegørelse 2011, samt den Regionalpolitiske vækstredogørelse 2011, som afgives af regeringen til Folketinget i maj.

Kommunerne har ansvaret for den lokale erhvervsservice og varetager den fysiske planlægning. Herigennem kan kommunerne præge den lokale udvikling med hensyntagen til de enkelte lokalområders særegne karakteristika. I forlængelse heraf kan nævnes, at mange kommuner med landdistrikter således også har fulgt regeringens opfordring til at formulere en landdistriktspolitik, som bl.a. kan udgøre et lokalt grundlag og pejlemærke for erhvervsudviklingen.

Differentieret planlov skal give muligheder for 29 kommuner

Som opfølgning på et af initiativerne i *Danmark i balance i en global verden*, har miljøministeren i februar 2011 fremsat et lovforslag for Folketinget om differentiering af dele af planloven. Lovforslaget, der forventes vedtaget i foråret 2011, giver 29 kommuner beliggende i yderområder en udvidet adgang til at etablere nye boliger i umiddelbar tilknytning til landsbyer samt at udvide eksisterende erhvervsvirksomheder i tidligere overflødiggjorte landbrugsbygninger. Sidstnævnte ændring gælder også de øvrige kommuner uden for hovedstadsområdet. Derudover foreslås der en mulighed for at kommuner i yderområder kan planlægge i kystnærhedszonen på grundlag af en konkret tilladelse fra miljøministeren. På denne måde skabes der større fleksibilitet og bedre muligheder for, at den fysiske planlægning kan understøtte vækst og lokal udvikling. Det skal understreges, at planlovsændringen ikke ændrer på beskyttelsen af værdifuld natur og landskab, der må anses som en af yderområdernes store kvaliteter. Hensigten er at give kommunerne bedre muligheder for at drage fordele af disse kvaliteter i erhvervsudviklingen såvel som i bosætningsøjemed.

Turismeområdet kan udnyttes i erhvervsmæssig henseende

Turismen bidrager væsentligt til den danske samfundsøkonomi og ikke mindst til udvikling og beskæftigelse i områder uden for de større byer. Lov om VisitDenmark trådte i kraft i juni 2010, hvorved der blev skabt et mere forretningsorienteret og fokuseret VisitDenmark samt en klarere arbejdsdeling og en styrket koordination mellem turismens offentlige aktører på nationalt, regionalt og kommunalt niveau. Disse forandringer bidrager til en mere effektiv udnyttelse af midlerne til udvikling og international markedsføring af dansk turisme, hvilket også kommer yderområderne til gavn.

Nationalparker styrker naturen, men kan også bidrage til erhvervsudvikling

Når det gælder turismeerhvervet skal aftalen fra 2007 om at påbegynde etableringen af et netværk af nationalparker fremhæves. Hovedformålet med etablering af nationalparker er at styrke og udvikle naturen og landskabet i områder af national og international betydning, bl.a. gennem etablering af større sammenhængende naturområder. Forudgående pilot- og undersøgelsesprojekter peger imidlertid også på, at en nationalpark kan styrke det lokale erhvervsliv primært som følge af en forøget turisme. Herudover kan styrkelsen og udviklingen af naturen, som tidligere nævnt, gøre bosætning mere attraktivt for potentielle tilflyttere.

Bredbånd er en vigtig infrastruktur for virksomheder

Bredbåndsmålsætningens betydning for bosætning er omtalt i foregående afsnit, men bør også nævnes i forhold til dens betydning for erhvervsudviklingen. Således er højhastighedsbredbånd eksempelvis også et konkurrenceparameter i turistbranchen, og bredbånd er i det hele taget blevet en nødvendig infrastruktur for de fleste virksomheder. Digitaliseringen af virksomheder kan bidrage til øget produktivitet og dermed forbedre virksomhedernes konkurrenceevne. Dette gælder også i yderområderne – eksempelvis i forhold til landbrugets muligheder for digital driftsstyring eller virksomheders innovation og udviklingen af nye produkter.

I forlængelse af bredbåndsmålsætningen har videnskabsministeren derfor også offentliggjort arbejdsprogrammet "Digitale veje til vækst", som skal fremme vækst og innovation i samfundet gennem en lang række konkrete initiativer til digitaliseringen af Danmark og udbredelsen af hurtigt bredbånd.

Små og mellemstore virksomheder tilføres viden ...

Med henblik på at styrke udviklingen af små og mellemstore virksomheder sættes der med forskellige tiltag i øvrigt yderligere fokus på innovation og vidensbaseret vækst, som ikke mindst kan komme landdistrikterne til gode. I overensstemmelse med regeringens målsætninger i handlingsplanen *Viden flytter ud* blev tilskuddet til de såkaldte Videnpiloter sat op med 25 pct. i 2010. I foråret 2011 er det samtidig besluttet at tilføre ordningen yderligere 30 mio. kr. i 2011-13 (10 mio. kr. i hvert af årene). Dermed fordobles ordningens midler i 2011 og 2012. Et af formålene med ordningen er at få flere højtuddannede ud i områderne uden for landets storbyer.

... gennem ansættelse af akademikere ...

Med baggrund i *Danmark i balance i en global verden* skal AC – Akademikernes Centralorganisation fra marts 2011 til marts 2012 også gennemføre en fokuseret indsats for at bidrage til at bringe ledige i beskæftigelse i yderområderne. Forventningen er, at akademikere kan bidrage med et vækstpotentiale til virksomheder i yderområderne, fordi akademikere ofte kommer med ny viden og et nyt blik på processer og produkter.

... og innovationstjek

I 2010 har Forsknings- og Innovationsstyrelsen også etableret en landsdækkende innovationsagent-indsats. Formålet med initiativet er at styrke innovationsaktiviteten i de små og mellemstore virksomheder. Dette sker ved at gennemføre såkaldte innovationstjek, hvor en innovationsagent besøger virksomheden, og sammen med virksomhedens ledelse med udgangspunkt i den konkrete virksomheds situation kortlægger og prioriterer virksomhedens innovationsmuligheder og udfordringer. Dette supplerer den indsats, der sker i kraft af Innovationsnetværkene, som medfinansieres af Rådet for Teknologi og Innovation. Innovationsnetværkenes hovedopgave er at styrke samspelet om forskning, innovation og teknologiudvikling mellem virksomheder, videninstitutioner og den offentlige sektor. Netværkene har særlig fokus på at give små og mellemstore virksomheder lettere adgang til førende national og international viden. Samlet set bidrager denne indsats til at begrænse afhængigheden af større byområder, og gør det således også lettere og mere attraktivt at drive og opstarte virksomhed i landdistrikterne.

Udover ovennævnte initiativer har regeringen også sat fokus på adgangen til finansiering og gennemført målrettede indsatser for områder, der er særlig hårdt ramt af

den økonomiske krise. For uddybende beskrivelser heraf henvises til Regionalpolitisk redegørelse 2011. I Regionalpolitisk redegørelse 2011 kan i øvrigt læses om yderligere initiativer vedrørende regional erhvervsudvikling – eksempelvis initiativer omkring vedvarende energi, som også kan have relevans for udvikling i landdistrikter.

3.4. Tværgående koordinering og forskningsbaseret viden

Som det fremgår af ovenstående, er landdistriktsområdet karakteriseret ved at gå på tværs af sektorområder og regeringens samlede indsats involverer således en lang række fagministerier, og omfatter initiativer på tværs af regeringens indsatsområder.

Således kræver landdistriktsområdet en overordnet koordinering, som varetages af indenrigs- og sundhedsministeren. Koordineringen foregår i samarbejde med fødevareministeren for så vidt angår koordineringen af den EU-medfinansierede indsats rettet mod landdistrikterne.

Koordineringen gælder i den generelle udfoldelse af regeringens politik og afspejles eksempelvis i arbejdet på det regionale niveau. Herunder ikke mindst spørgsmål vedrørende yderområder, der som tidligere omtalt meget ofte er overlappende med landdistriktsdagsordenen. Dette arbejde understøttes af fødevareministerens særlige indsats under Landdistriktsprogrammet, der gennemføres for at skabe nye arbejdspladser og attraktive levevilkår i landdistrikterne.

Indenrigs- og sundhedsministeren er formand for Det rådgivende udvalg på landdistriktsområdet, som tæller medlemmer fra en række af de væsentligste interessenter på området. Her diskuteres aktuelle emner på området, og øvrige ministre deltager, afhængigt af den konkrete dagsorden. Udvalget igangsætter også analyser på landdistriktsområdet.

Med henblik på at sikre tilvejebringelsen af forskningsbaseret viden på et komplekst og tværgående område yder Indenrigs- og Sundhedsministeriets landdistriktspulje og Fødevareministeriets forskningsmidler et årligt tilskud til Center for Landdistriktsforskning. Fra landdistriktspuljen uddeles i øvrigt støtte til forsknings- og informationsprojekter. Herigennem har forskningsinstitutioner, konsulentvirksomheder, interesseorganisationer m.fl. mulighed for at definere egne projekter, hvilket således er med til at sikre et bredt input i bestræbelserne på at sikre udvikling i landdistrikterne. I tråd hermed har Fødevareministeriet finansieret fem forskningsprojekter til en værdi af 20 mio. kr. under programmet "Jordbrugs- og fødevaresektorens fremtidige rolle og udvikling i et regionalt perspektiv". Forskningsprogrammet fokuserede på mulighederne for fortsat at udvikle jordbrugs- og fødevaresektoren regionalt i lyset af globaliseringen. Herudover har forskningsprogrammet bidraget til vidensgrundlaget i indsatsen for landdistrikternes udvikling.

Fra landdistriktspuljen tildeles ligeledes støtte til forsøgsprojekter. Disse kan være af meget forskellig karakter og afspejler de forskellige behov og ønsker, man har i de enkelte lokalområder. En del af disse projekter gennemføres af ildsjæle og frivil-

Koordinering på tværs af fagområder ...

... sker blandt andet gennem Det Rådgivende Udvalg på Landdistriktsområdet

Sikring af forskningsbaseret viden

Understøttelse af lokalt engagement

lige kræfter, der netop er en afgørende ressource, som det er vigtigt at stimulere. Indenrigs- og Sundhedsministeriets årlige landdistriktskonference tjener samme formål. På konferencen sættes der fokus på et aktuelt emne for landdistrikterne, og der skabes et forum for erfaringsudveksling blandt deltagerne, der tæller ildsjæle, kommuner, foreninger, konsulentvirksomheder m.fl.

4. Landdistriktsprogrammet og Fiskeriudviklingsprogrammet

I dette kapitel beskrives regeringens visioner og mål for Landdistriktsprogrammet og Fiskeriudviklingsprogrammet, de centrale virkemidler i programmerne samt den administrative forankring af programmerne centralt, regionalt og lokalt. Landdistriktsprogrammet udmøntes gennem *Grøn Vækst aftalen*, som derfor også beskrives nærmere.

4.1. Landdistriktsprogrammet

Under det danske landdistriktsprogram 2007-2013 er der igangsat en lang række støtteordninger for fremme af konkurrencekraften i fødevarerektoren, bedre natur, miljø og klima samt attraktive levevilkår og job i landdistrikterne.

Den erhvervsrettede programindsats i fødevarerektoren og indsatsen for natur, miljø og klima sker gennem ansøgninger centralt til Fødevarerministeriet, mens indsatsen for attraktive levevilkår og flere job i landdistrikterne sker gennem 51 lokale aktionsgrupper (LAG'er), som er godkendt af Fødevarerministeriet. Aktionsgrupperne har alle udarbejdet udviklingsstrategier for deres lokalområde og prioriterer og indstiller projekter til støtte.

Fødevarerministeriet gennemfører støtteordninger under Landdistriktsprogrammet inden for en politisk aftale om de finansielle rammer for programmet for årene 2007, 2008 og 2009 og *Grøn Vækst aftalen* for perioden 2010-2013. Programmet sigter mod:

- Forbedring af landbrugets og skovbrugets konkurrenceevne gennem støtte til omstrukturering, udvikling og innovation (akse 1).
- Forbedring af miljøet og landskabet gennem støtte til arealforvaltning (akse 2).
- Forbedring af livskvaliteten i landdistrikterne og tilskyndelse til diversificering af den økonomiske aktivitet (akse 3 og 4).

Fødevarerministeriet har siden tilrettelæggelsen af Landdistriktsprogrammet søgt at gennemføre så enkle tilskudsordninger og administrative procedurer som muligt.

Gennemførelse af *Grøn Vækst aftalen* fra 2009 og reformen af EU's fælles landbrugspolitik som følge af CAP Sundhedstjekket i 2008 har påkrævet en større programændring i Landdistriktsprogrammet 2007-2013 og den nationale strategiplan for Landdistriktsprogrammet. Ændringerne blev udarbejdet i samarbejde med bl.a. Miljøministeriet og blev godkendt af Kommissionen med ikrafttrædelse primo 2010. Hermed blev rammerne for en fuld hjemtagning af de til rådighed værende EU-midler stillet til rådighed, til gavn for miljø, natur og klima, samt for livet i landdistrikterne. EU-udbetalingsrammen udgør nu i alt 4,3 mia. kr., og den nationale medfinansiering af programmet er på 3,3 mia. kr. Den samlede offentlige støtte er dermed 7,6 mia. kr., hvoraf 1,8 mia. er afsat til forbedring af konkurrenceevne i fødevarerektoren, og 1,4 mia. kr. er afsat til initiativer målrettet generel landdistriktsudvikling.

Programændringerne omfattede bl.a. nye støtteordninger og indsatser inden for investering i miljøteknologi i landbruget, etablering af biogasanlæg, en forbedret netværks- og kvalitetsfødevarerordning, etablering af dyrkningsfrie randzoner, etab-

Fokus på miljø, klima og natur, konkurrenceevne ...

... og attraktive levevilkår i landdistrikterne

Støtteordninger under landdistriktsprogrammet

Sundhedstjekket fra 2008 og Grøn Vækst aftalen fra 2009 ...

... medførte omfattende ændringer i Landdistriktsprogrammet

lering af vådområder på landbrugsjord, periodevis oversvømmelse af vandløbsnære arealer i ådale samt tilskud til hegning, rydning og omlægning til mere bæredygtig drift af skov- og landbrugsarealer i Natura 2000 områder.

Midtvejsevaluering af Landdistriktsprogrammet

Positiv midtvejsevaluering

Der er i 2010 gennemført en midtvejsevaluering af Det danske Landdistriktsprogram 2007-2013. Evalueringen er foretaget af Orbicon og Epinion. Evalueringen kan ses på FødevarerErhvervs hjemmeside (www.ferv.fvm.dk)

Det konkluderes blandt andet, at:

- programmets interventionslogik er intakt, og at støtteordningerne er relevante.
- programmet er sammenhængende.
- målopfyldelsen er høj både teknisk og økonomisk.
- effekterne af programmet er positive.
- effektiviteten er acceptabel, men med muligheder for forbedringer.
- levedygtigheden generelt vurderes som høj.
- administrationen er velfungerende.

Det er generelt en meget positiv evaluering af programmet, og det nuværende landdistriktsprogram vurderes ubetinget som det bedste indtil nu. Evalueringsrapporten giver mange nyttige konklusioner og anbefalinger vedrørende forvaltningen af Landdistriktsprogrammet, som vil blive anvendt i den fremadrettede forvaltning og programplanlægning af Landdistriktsprogrammet.

Udvalget for et Levende Land – Landdistriktsudvalget

Udvalget for et levende land sikrer fremdrift i Landdistriktsprogrammet

Udvalget for et Levende Land – Landdistriktsudvalget har til opgave at sikre fremdriften i Landdistriktsprogrammet, herunder vurdere effekterne af indsatsen i programmet og målopfyldelsen. De kan også foreslå nye initiativer, der kan opfylde programmets mål om stærkere konkurrencekraft i fødevarer- og skovsektoren, varierede landskaber, rig natur og rent miljø, flere iværksættere, lokale arbejdspladser samt attraktive levevilkår i landdistrikterne. Efter anmodning fra fødevarerministeren kan udvalget også rådgive om relevante problemstillinger og forhold i relation til programmets gennemførelse. Udvalget er nedsat af Fødevarerministeriet og består af en bred kreds af interessenter, som skal følge udmøntningen af Landdistriktsprogrammet.

Udvalget mødes som udgangspunkt to gange årligt. FødevarerErhverv har formandskabet i udvalget og varetager ligeledes sekretariatsbetjeningen af udvalget. Udvalget er herudover sammensat med repræsentanter fra en række relevante myndigheder og organisationer, jf. bilag 3.

4.2. Fiskeriudviklingsprogrammet

En ny fremtid for dansk fiskeri og akvakultur ...

Regeringens og Dansk Folkepartis handlingsplan fra oktober 2006 "En ny fremtid for dansk fiskeri og akvakultur for 2007 - 2013" danner baggrund for en række tiltag på fiskeriområdet, hvoraf mange gennemføres med midler fra det danske Fiskeri-

udviklingsprogram. Under programmet er der igangsat en række ordninger inden for fire akser.

- Foranstaltninger med henblik på tilpasning af EF-fiskerflåden (akse 1).
- Akvakultur, indlandsfiskeri, forarbejdning og afsætning af fiskevarer og akvakulturprodukter (akse 2).
- Foranstaltninger af fælles interesse (akse 3).
- Bæredygtig udvikling af fiskeriområder (akse 4).

... med fokus på vedvarende udbytte, bæredygtighed og regional udvikling

Ordningerne under de fire akser sigter mod at fremme programmets målsætning om at skabe rammerne for det størst mulige vedvarende udbytte af den danske fiskeri- og akvakultursektor, hvor ressourcerne udnyttes under hensyn til målet om bæredygtighed og regional udvikling.

På baggrund af finanslovsaftalen for 2010 blev det aftalt at stille ca. 297 millioner kr. (inklusive EU midler og anden offentlig medfinansiering) til rådighed for programmet i 2010. Den statslige medfinansiering aftalt for 2010 udgør 66 mio. kr.

Med *Grøn Vækst aftalen* blev der afsat midler i en særlig tilskudspulje på 100 mio. kr. til akvakultur i perioden 2010-2015. Puljen er fordelt med 16,8 mio. kr. pr. år. Puljen er målrettet mod de mest avancerede recirkulationsteknologier i akvakulturproduktion.

Innovation i fiskerisektoren

I foråret 2010 blev tilskudsordningen for tilskud til innovative projekter vedrørende forarbejdning og afsætning af fisk, fiskerivarer og akvakulturprodukter iværksat, og der blev givet tilsagn til projekter på i alt 26 mio. kr. Der blev endvidere i 2010 gennemført flere store projekter i fiskeriområderne, herunder indenfor kompetenceudvikling, infrastruktur mv.

Fiskeriudviklingsudvalget sikrer fremdrift i Fiskeriudviklingsprogrammet

Fiskeriudviklingsudvalget

Fiskeriudviklingsudvalget har til opgave at sikre fremdriften i Fiskeriudviklingsprogrammet, herunder vurdere effekterne af indsatsen i programmet og målopfyldelsen. Udvalget skal blandt andet godkende kriterierne for udvælgelse af støtteberettigede aktiviteter. Udvalget kan efter anmodning fra fødevareministeren rådgive om diverse problemstillinger og forhold i relation til programmets gennemførelse. Udvalget er nedsat af Fødevareministeriet og har gennemførelses- og evalueringsopgaver inden for Fiskeriudviklingsprogrammet.

Udvalget træder som udgangspunkt sammen to gange årligt. FødevareErhverv har formandskabet i udvalget samt sekretariatsbetjeningen. Fiskeriudviklingsudvalget tæller ellers repræsentanter for en række relevante myndigheder og organisationer, jf. bilag 3.

4.3. Udvikling af de lokale aktionsgrupper i landdistrikter og fiskeriområder

Under såvel Landdistriktsprogrammet som Fiskeriudviklingsprogrammet er der etableret LAG'er. LAG'erne består af en bred repræsentation af borgere, lokale foreninger og offentlige myndigheder, som på grundlag af en afvejning af lokale behov og udfordringer udarbejder en lokal udviklingsstrategi. Udviklingsstrategien danner grundlag for, hvilke projektforslag LAG'ens bestyrelse indstiller til tilskud.

LAG'erne står for lokal udviklingsstrategi ...

... og indstiller projekter til støtte

Der er i alt etableret 57 LAG'er i Danmark – 39 LAG'er for landdistrikter, 6 LAG'er for fiskeriområder og 12 LAG'er, der dækker såvel landdistrikter som fiskeriområder. Efter etableringsprocessen er resultaterne af bestyrelsernes arbejde med indstilling af projekter til tilskud under landdistrikts- og fiskeriudviklingsprogrammet nu ved at vise sig. Fødevareministeriet har primo marts 2011 givet tilsagn til 2.113 projekter indstillet af LAG'er under Landdistriktsprogrammet for i alt 348 mio. kr. Heraf er der 196 projekter, der også har fået tilsagn fra en af Socialministeriets eller Indenrigs- og Sundhedsministeriets puljer. Fødevareministeriet har endvidere givet tilsagn til 211 projekter indstillet af LAG'er under Fiskeriudviklingsprogrammet for i alt 58 mio. kr.

Gode eksempler på projekter:

Eksempler på projekter der har opnået tilskud via LAG'er:

... Wordcup i Klitmøller

- Cold Hawaii - LAG Thy-Mors

Formålet med projektet er at udvikle en årligt tilbagevendende super-event med relation til the Cold Hawaii, en World Cup i windsurfing i Klitmøller. Begivenheden skal vække opsigt og sætte fokus på de erhverv, som knytter sig til området som et centrum for friluftaktiviteter. Den første World Cup blev afholdt i Klitmøller i september 2010 og blev en stor succes.

- Vestjyske fødevarer og oplevelser

Formålet med projektet er at bidrage til udvikling og vækst i hele det vestjyske område. Projektet går på tværs af 4 kommuner (Holstebro, Struer, Ringkøbing-Skjern og Lemvig) og er et samarbejdsprojekt mellem Region Midtjylland, 4 land-LAG'er og 1 fiskeri-LAG (LAG Holstebro, Struer, Ringkøbing-Skjern, Lemvig og Fiskeri-LAG Vestjylland). Projektet skal både selv initiere aktiviteter med fokus på fødevarer og oplevelser, men skal også inddrage og understøtte netværk, producenter, restauranter samt andre ildsjæle i de 4 kommuner.

... Udvikling og vækst i den Vestjyske fødevareresektor

Evaluering af LAG-ordningen i midtvejsevalueringen af Landdistriktsprogrammet

Vedrørende ordningerne "attraktive levevilkår" og "nye arbejdspladser" konkluderer midtvejsevalueringen af Landdistriktsprogrammet, at ordningerne i høj grad bidrager til at skabe sammenhold og netværk i landdistrikterne samt bidrager til at skabe nye arbejdspladser. Det estimeres, at der er skabt 270 fuldtidsstillinger.

LAG-ordningen bidrager til sammenhold i landdistrikterne og nye arbejdspladser

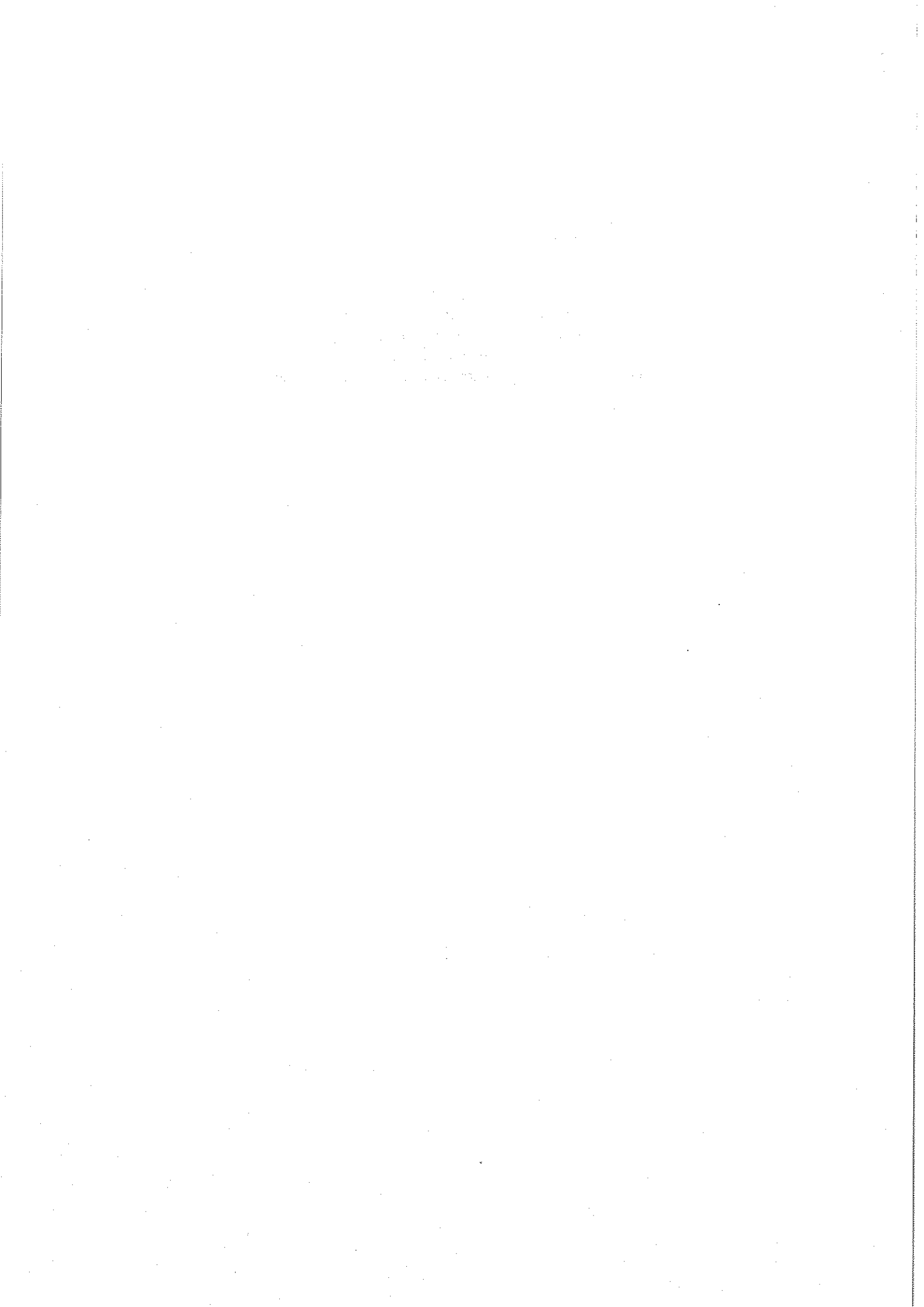
LEADER-metoden, hvor fokus er på en bottom-up tilgang, er med til at øge og styrke den lokale institutionelle og sociale kapital, lokale netværk, sammenhold og indflydelse.

Evalueringen opstiller følgende anbefalinger:

- Revidering af de nuværende lokale udviklingsstrategier
- Mere fokus på erhvervsudvikling
- Uddannelse i LEADER-metoden
- Koordinatorfællesskaber
- Afbureaukratisering
- Simplificering af ansøgningsprocedure
- Registrering af effekter
- Forberede programmet efter 2013 i en tværsektoriel arbejdsgruppe

*Behov for mere information og
efteruddannelse*

Langt hen ad vejen er der tale om anbefalinger, som Fødevarerministeriet allerede i dag er opmærksom på i forbindelse med udmøntningen af LAG-ordningen. Der er løbende behov for at iværksætte kursus- og informationsaktiviteter for at styrke og ajourføre bestyrelsesmedlemmernes og koordinatorenes viden om LEADER-metoden og sætte fokus på særlige indsatsområder som f. eks. unge og erhvervsudvikling. Hertil kommer rutinemæssig gennemførelse af uddannelsesaktiviteter for nye bestyrelsesmedlemmer, der ingen forudgående viden har om LEADER-metoden. Der er i Danmark og EU udbredt enighed om, at udmøntningen af metoden endnu ikke har fundet sin endelige form, og at der derfor er behov for hele tiden at vurdere, bl.a. hvordan arbejdet med udviklingsstrategierne og effekterne kan styrkes og sagsgangene kan gøres smidigere og enklere.

Landdistriktsredøgørelse 2011, Bilagsmateriale

Bilag:

1. Afgrænsning af landdistrikter og kommunetyper
2. Statistik
3. Støttemuligheder under Landdistrikts- og Fiskeriudviklingsprogrammet
4. Regeringens initiativer fordelt på ministerområder
5. Folketingets vedtagelse

Bilag 1: Afgrænsning af landdistrikter og kommunetyper

Dette bilag gennemgår de definitioner og kommunetypeafgrænsninger, som anvendes i bilag 2.

Landdistrikt

I denne landdistriktsredegørelse anvendes der som i de foregående redegørelser som udgangspunkt en definition af landdistrikter, som baseres på befolkning og bebyggelse. Der sondres mellem landdistrikter og byområder, hvor byområder på baggrund af Danmarks Statistiks byopgørelse afgrænses som:

"... en sammenhængende bebyggelse, der på opgørelsestidspunktet har mindst 200 indbyggere; at bebyggelsen er sammenhængende vil som hovedregel sige, at afstanden mellem husene ikke overstiger 200 meter medmindre afbrydelsen skyldes offentlige anlæg, kirkegårde o.l."

Landdistrikterne er områderne uden for byområderne. Derudover opgøres byområderne i forhold til indbyggertal.

Når der i bilag 2 henvises til landdistrikter, er det fortrinsvis efter ovennævnte definition. Det bør dog samtidig bemærkes, at den praktiske forståelse af landdistrikter ofte synes at omfatte landsbyer med mere end 200 indbyggere. I nogle sammenhænge vil områder med 200 beboere eksempelvis ikke adskille sig afgørende fra områder med 1000 beboere. Ikke mindst på grund af de statistiske analyser i bilag 2 kan der imidlertid være behov for en klar afgrænsning, og overvejelser om en højere befolkningsgrænse for kategoriseringen af et landdistrikt imødekommes i et vist omfang, når bymæssigheden opdeles i relativt små intervaller for mindre beboede områder.

Den seneste opgørelse over bymæssighed fra Danmarks Statistik fra 1. januar 2010 viser, at 13,2 pct. af befolkningen er bosiddende i landdistrikterne, jf. tabel 1. To år tidligere, 1. januar 2008, var befolkningsandelen i landdistrikterne 13,6 pct.

Definitioner	Andel af befolkningen
Hovedstadsområdet + byer over 100.000 indbyggere	30,6 %
Byer mellem 20.000-99.999 indbyggere	18,7 %
Byer mellem 5.000-19.999 indbyggere	14,6 %
Byer mellem 1.000-4.999 indbyggere	15,3 %
Byer mellem 200-999 indbyggere	7,5 %
Landdistrikter	13,2 %
Uden fast bopæl	0,1 %

Kilde: Danmarks Statistik (Byopgørelsen 2010)

Kommunetyper

Som supplement til definitionen af landdistrikter og opgørelserne over bymæssighed er der i de foregående landdistriktsredegørelser anvendt en opdeling på kommuneniveau. Før kommunalreformen i 2007 blev de daværende 270 kommuner opdelt i udkants-, land- og bykommuner. De nuværende 98 kommuner udgør ofte mindre homogene enheder, hvilket gør kategoriseringen af kommunetyper til en større udfordring. Når "kommunemetoden" alligevel fastholdes som et væsentligt supplement til opgørelsen over bymæssighed, er det fordi, man herved kan inddele befolkningen i genkendelige geografiske enheder og vise et samlet billede af en kommunes indbyggertal uafhængigt af byområder og landdistrikter. En opgørelse på kommuneniveau er endvidere interessant i lyset af den mere fremtrædende rolle i relation til landdistrikterne, som kommunerne fik med kommunalreformen. Eksempelvis er plankompetencen for det åbne land givet til kommunerne, som således kan præge udviklingen lokalt ud fra kendskabet til lokalområderne.

I lighed med Landdistriktsredegørelse 2009 anvendes Fødevarerministeriets inddeling af de 98 kommuner i fire typer: by-, yder-, land- og mellemkommuner. Inddelingen er blevet til på baggrund af et klassifikationssystem, der er udarbejdet af Danmarks Jordbrugsforskning, og som er baseret på følgende 14 indikatorer, som fremgår af tabel 2.

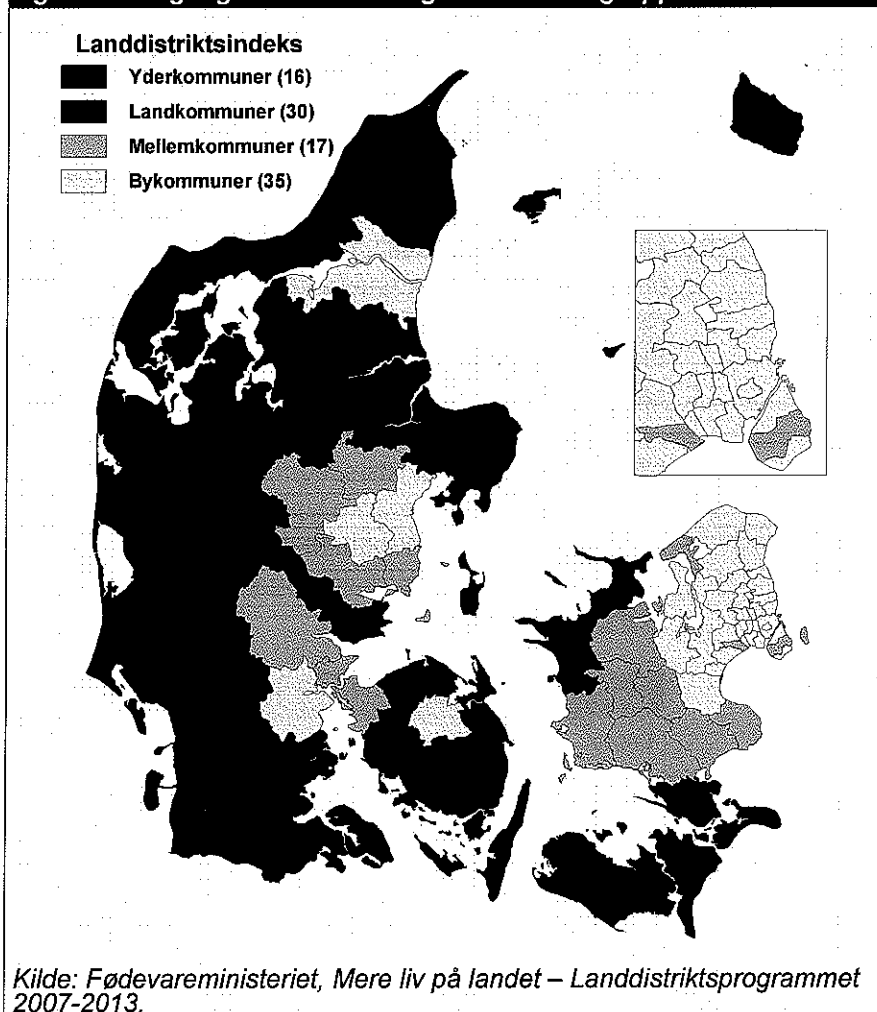
Tabel 2: Indikatorer i indeks for landdistriktsgrad	
Emne	Indikator
Urbanisering	1 Befolkning i 2004 – pr. km ²
	2 Befolkning i landområder og byer under 1000 indb. – andel af befolkningen i 2004
	3 Areal i landzone – andel af kommunens areal
Center periferi	4 Gennemsnitlig afstand til motorvej – km
	5 Antal arbejdspladser i forhold til antal beskæftigede i 2004
Landbrugets betydning	6 Gennemsnitlig afstand fra et punkt i kommunen til områder med stort overskud af arbejdspladser i 2004 – km
	7 Beskæftigede i landbrugserhverv – andel af beskæftigede i 2004
Udvikling	8 Udviklingen i beskæftigelsen 1994-2004 – andel af beskæftigede i 1994
	9 Befolkningsudviklingen 1994-2004 – andel af befolkningen i 1994
Demografi	10 Befolkningen i alderen 17-64 år – andel af befolkningen i 2004
	11 Befolkningen i alderen 25-44 år – andel af befolkningen i 2004
Uddannelse	12 Indbyggere kun med grundskole uddannelse - andel af uddannelse i alt
	13 Indbyggere med mindst mellemlang uddannelse – andel af uddannelse i alt
Økonomi	14 Beskatningsgrundlag – pr. indbygger i 2007 – tusind kr.

Kilde: Danmarks Jordbrugsforskning (2006): Landdistriktskommuner – indikatorer for landdistrikt

På baggrund af en beregning og sammenvejning af de 14 indikatorer tildeles kommunerne en placering på et landdistriktsindeks (0-100), som bruges til at opdele kommunerne i ovennævnte fire typer. Mere specifikt følger det af klassifikations-

systemet, at der i Danmark pr. 1. januar 2007 er 16 yderkommuner, 30 landkommuner, 17 mellemkommuner og 35 bykommuner, jf. figur 1.

Figur 1: Den geografiske fordeling af kommunegrupperne

Fødevarerministeriets definition og inddeling har relevans for Landdistriktsprogrammet, idet det er de 63 kommuner, der er defineret som landdistrikter (lig med yder-, land- og mellemkommuner), der er berettiget til støtte fra programmet. Dog er støtten først og fremmest målrettet yderkommuner og landkommuner, mens mellemkommunerne har mulighed for en vis EU-medfinansiering.¹

For at sikre sammenlignelighed i perioden før og efter kommunalreformen, er data fra de kommuner, som eksisterede før 1. januar 2007, omregnet til de nye 98 kommuner. I tilfælde, hvor tidligere kommuner er blevet delt, er befolkningstallene pr. 1. januar 2005 i de enkelte dele af kommunen anvendt som fordelingsnøgle. Samme fordelingsnøgle er anvendt i regeringens seneste tre regionalpolitiske redegørelser.

¹ Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri (2007): Mere liv på landet - Landdistriktsprogrammet 2007-2013, s. 3

Yderligere definitoriske overvejelser

I nogle tilfælde udgør de 98 kommuner forholdsvis heterogene størrelser med udprægede landdistriktsområder såvel som byområder. Dette kan som sagt være en udfordring i forhold til fyldestgørende analyser af udviklingen i den enkelte kommunes landdistrikter. Derfor kan der også i visse sammenhænge være et ønske om, at inddele de 98 kommuner i subkommunale enheder, der giver mulighed for analytisk at opdele den enkelte kommune i by- og landområder, herunder bynære og ikke-bynære landdistrikter.

På Center for Regional Turismeforskning (CRT) pågår et arbejde med at opbygge en database, hvorfra man kan trække oplysninger på sogneniveau. Dette arbejde er endnu ikke tilendebragt, men kan fremadrettet imødekomme behov for at analysere landdistriktsudvikling på et subkommunalt niveau. I forlængelse af dette har Indenrigs- og Sundhedsministeriet også en dialog med Center for Landdistriktsforskning (CLF) om udarbejdelse af en ny definition af landdistrikter.

Bilag 2: Statistik

Dette bilag beskriver den generelle udvikling i de danske landdistrikter og byområder samt i de forskellige kommunetyper. Udviklingen belyses i forhold til befolkningens sammensætning for så vidt angår alder, køn og uddannelse. Herefter belyses den økonomiske udvikling for så vidt angår beskæftigelse, ledighed, udskrivningsgrundlag og nettodriftsudgifter. Afslutningsvis beskrives erhvervsstrukturen.

I bilaget anvendes de to geografiske afgrænsninger, som er præsenteret i bilag 1.

Hovedparten af bilaget er udarbejdet af Center for Landdistriktsforskning (CLF) efter aftale med Indenrigs- og Sundhedsministeriet.

2.1. Sammenfatning

Bilaget beskriver befolkningsudviklingen, den generelle økonomiske udvikling og erhvervsudviklingen i landdistrikter og yder- og landkommuner sammenholdt med de øvrige dele af landet.

Befolkningsudvikling

Der bor ca. 729.000 personer i de danske landdistrikter, hvilket svarer til ca. 13,2 pct. af den samlede befolkning. I perioden fra 2007 til 2010 er antallet af indbyggere i landdistrikterne årligt faldet med 0,85 pct.

Yderkommunerne har siden 1996 oplevet en befolkningstilbagegang, mens befolkningstallet i mellem- og bykommunerne er steget i samme periode. Landkommunerne har haft en befolkningsfremgang i perioden indtil 2009, hvorefter befolkningstallet faldt en smule.

Når det gælder alderssammensætningen er forskellene forholdsvis små mellem de forskellige kommunetyper. Generelt må man dog sige, at bykommunerne adskiller sig ved at have relativt flere borgere i aldersgrupperne 17-25 år og 26-45 år og relativt færre i aldersgrupperne herover. Et lignende mønster kan ses i byer over 100.000 indbyggere, når de sammenlignes med landdistrikterne og de mindre byer. Dog er det værd at hæfte sig ved, at landdistrikterne har relativt færre beboere over 65 år.

Når det kommer til den kønsmæssige sammensætning, ses der generelt en lavere andel af kvinder i landdistrikterne og de mindre byer end i landet som helhed. Forskellene mellem kommunetyperne er i denne henseende mindre.

Befolkningens uddannelsesniveau er steget i det seneste årti. Landdistrikterne har et lavere uddannelsesniveau end landet som helhed, men følger den generelle tendens. I 2009 havde 22 pct. af befolkningen i landdistrikterne således en videregående uddannelse, mens 25 pct. af hele befolkningen havde det. Forskellen afspejler primært, at byer med over 100.000 indbyggere har forholdsvis mange højtuddannede beboere og relativt få med erhvervsfaglig uddannelse. Forskellen mellem landdistrikterne og de mindre byer er mindre udtalt.

Den generelle økonomiske udvikling

Fra 2002 og frem til 2008 har den skattepligtige indkomst været konstant stigende i alle kommunetyper. Fra 2008 til 2009 oplever alle kommunetyper stagnation eller et beskedent fald. Den gennemsnitlige vækst i yder- og landkommunerne har i de seneste 7 år været lidt større end for landet som helhed. På trods af dette har yder- og landkommunerne dog fortsat en relativt lavere skattepligtig indkomst pr. indbygger end de øvrige kommunetyper.

Beskæftigelsen har været stigende i alle fire kommunetyper fra 2005 og frem til 2008, hvorefter der fulgte et fald i 2009. De seneste foreløbige tal over udviklingen i ledigheden viser, at yderkommunerne i december 2010 har en ledighedsprocent, der stort set svarer til de øvrige kommunetypers ledighedsprocent.

Kommunernes nettodriftsudgifter pr. indbygger kan ses som en indikator for det kommunale serviceniveau. Af bilaget fremgår det, at kommunetypernes udgiftsniveau i perioden 1995 til 2010 har nærmet sig hinanden. Særligt kan det bemærkes, at yderkommunernes nettodriftsudgifter pr. indbygger har været stigende og overgår i 2010 således også bykommunerne, som ellers har haft de højeste nettodriftsudgifter pr. indbygger.

Erhvervsudvikling

Efter at alle kommuner har oplevet en stigning i lokale arbejdspladser fra 2004 og frem til 2008, viser bilaget en faldende tendens i 2009. Dette fald gælder i større eller mindre grad for yder-, land og mellemkommunerne, mens antallet af lokale arbejdspladser i bykommunerne stagnerer fra 2008 til 2009.

Endvidere viser bilaget, at erhvervsstrukturen i landdistrikterne fortsat er kendetegnet ved, at de primære erhverv fylder en relativ stor del. I de tyndere befolkede områder er der samtidig en relativ stor andel beskæftiget i bygge- og anlægsbranchen og indenfor industrien. Disse brancher har givet anledning til stigende beskæftigelse, men den økonomiske krise synes ikke mindst her at sætte sine spor.

2.2. Befolkningsudviklingen

Tabel 1 viser, at Danmark som helhed i perioden 2007 til 2010 har oplevet en gennemsnitlig årlig befolkningstilvækst på ca. 0,53 pct. Befolkningsvæksten har dog kun fundet sted i byer med over 1.000 indbyggere. Således bor der i 2010 færre indbyggere i de mindste byer på under 1.000 indbyggere og i landdistrikterne, end der gjorde i 2007.

Tabel 1: Udvikling i befolkningstallet, fordelt efter bymæssighed, 2007-2010

	Indbyggere 2007	Indbyggere 2008	Indbyggere 2009	Indbyggere 2010	Gennem- snitlig årlig vækst 2007-2010 i pct
Hovedstadsområdet + byer over 100.000 indbyggere	1.653.990	1.671.147	1.667.609	1.692.770	0,78
Byer mellem 5.000- 99.999 indb.	1.784.188	1.785.977	1.818.119	1.840.001	1,03
Byer mellem 1.000- 4.999 indb.	826.720	841.361	850.546	847.944	0,85
Byer mellem 200-999 indb.	427.911	427.099	428.461	417.050	-0,85
Landdistrikter	747.797	743.700	739.464	728.882	-0,85
ukendt	6.478	6.507	7.252	8.091	-
Hele landet	5.447.084	5.475.791	5.511.451	5.534.738	0,53

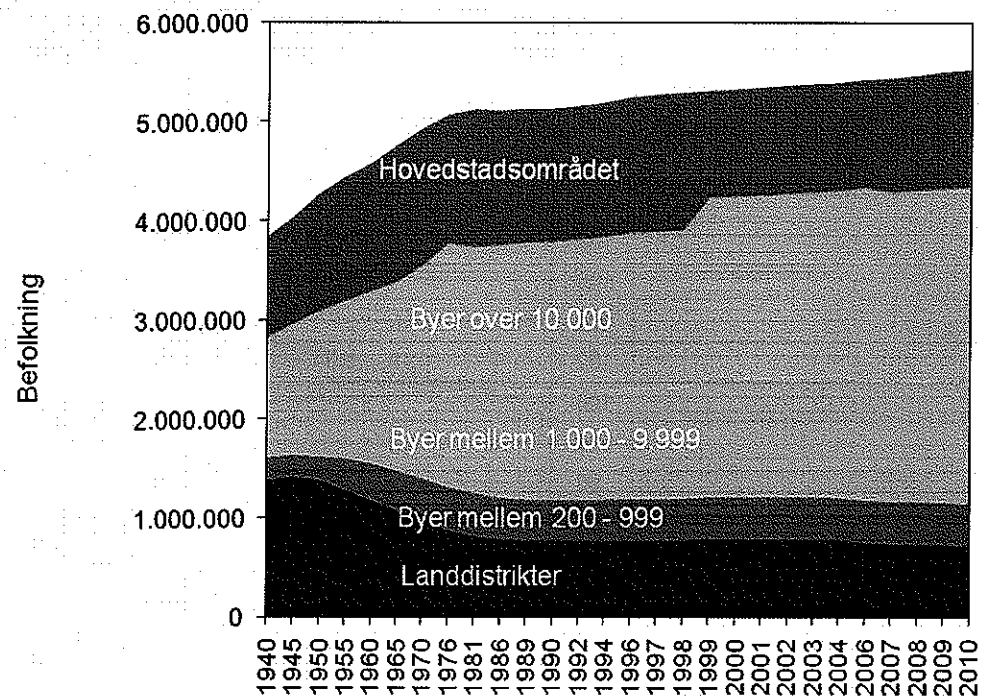
Kilde: Danmarks Statistik (Byopgørelsen 2010; Byopgørelsen 2008)

Tabel 1 viser videre, at der i alt i 2010 bor ca. 729.000 personer i landdistrikterne, hvilket svarer til 13,2 pct. af den samlede befolkning.

Til sammenligning kan nævnes, at befolkningen i landdistrikterne ti år tidligere, i 2000, udgjorde omkring 796.000 indbyggere svarende til 14,9 pct. af Danmarks samlede befolkning. Landdistrikternes indbyggertal er således fra 2000 til 2010 faldet med ca. 67.000 indbyggere. Det bemærkes dog i den sammenhæng, at en ny opgørelsesmetode af bymæssighed pr. 1. januar 2006 kun tillader en direkte sammenligning af data fra før og efter denne dato med forbehold for, at det er opgørelsesmetoden, der har medført forskydninger mellem land og by. I denne landdistriktsredegørelse undgås derfor så vidt muligt sammenligninger af tal fra før og efter 2006 opgjort efter bymæssighed.

Med ovenstående forbehold in mente kan der alligevel være grund til at kigge på befolkningsudviklingen over et længere perspektiv. Figur 1 viser udviklingen i befolkningstallet fra 1940 og frem til i dag. Figuren viser dels, at Danmark igennem mange år har haft en konstant befolkningsvækst, dels at der i perioden har været en stadig afvandring fra landdistrikterne. Bevægelsen fra land mod by er et gammelt fænomen, som var særligt bemærkelsesværdigt fra omkring 1940 og frem til omkring 1980, hvor befolkningstilbagegangen i landdistrikterne har fundet ind på et mere moderat niveau.

Figur 1: Udvikling i befolkningstallet, fordelt efter bymæssighed, 1940 - 2010

Note: Befolkningen er fordelt efter bymæssighed. Det bemærkes, at der i 1976, 1999 og i 2006 er tale om definitionsmæssige ændringer i afgrænsningerne af byerne, hvilket medfører et databrud og synlige spring i kurverne ved disse årstal. Data er ikke tilgængelig for 2005

Kilde: Center for Regional Turismeforskning, baseret på data fra Danmarks statistik

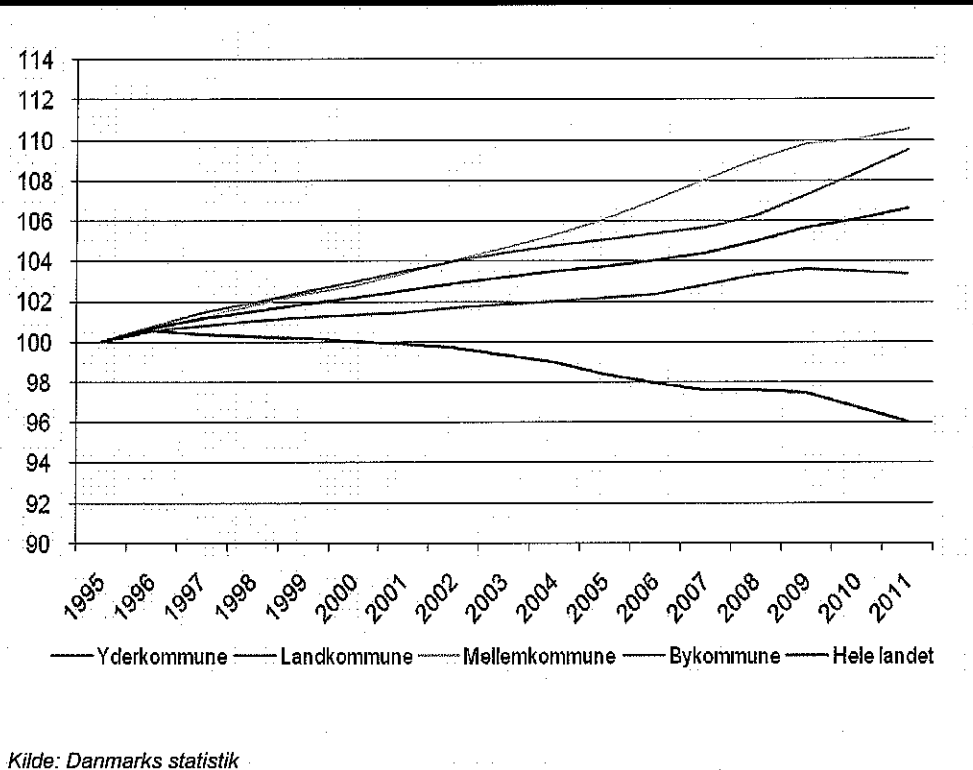
Figur 2 viser befolkningsudviklingen siden 1995 fordelt på kommunetyper. For yderkommunerne tegner der sig et entydigt billede af befolkningstilbagegang for hele perioden, om end omfanget har varieret. I perioden fra 2007 til 2009 oplevede man således noget nær en stagnation, men i de efterfølgende to år kan der observeres en relativ stor tilbagegang. Befolkningstallet i de øvrige tre kommunetyper er steget over hele perioden med undtagelse af de seneste to år, hvor også landkommunerne har oplevet en mindre tilbagegang.

Gennemsnitligt har mellekommunerne oplevet en årlig befolkningsvækst på 0,63 pct. i perioden 1995 til 2011. For bykommunerne og landkommunerne er væksten i samme periode på henholdsvis 0,57 pct. og 0,21 pct., mens yderkommunerne i samme periode har haft en årlig befolkningstilbagegang på 0,25 pct. Det bemærkes, at yderkommunernes befolkningstilbagegang har været kraftigst i de to seneste år.

Pr. 1. januar 2011 var befolkningstallet i yderkommunerne 495.983 indbyggere og i landkommunerne 1.538.048 indbyggere. Det svarer til henholdsvis 8,9 pct. og 27,7

pct. af den samlede befolkning i Danmark. Til sammenligning var der to år tidligere henholdsvis 9,1 pct. og 28,0 pct. (jf. Landdistriktsredegørelse 2009)

Figur 2: Udvikling i befolkningstallet, fordelt på kommunetype, 1995-2011 (1995 = indeks 100)

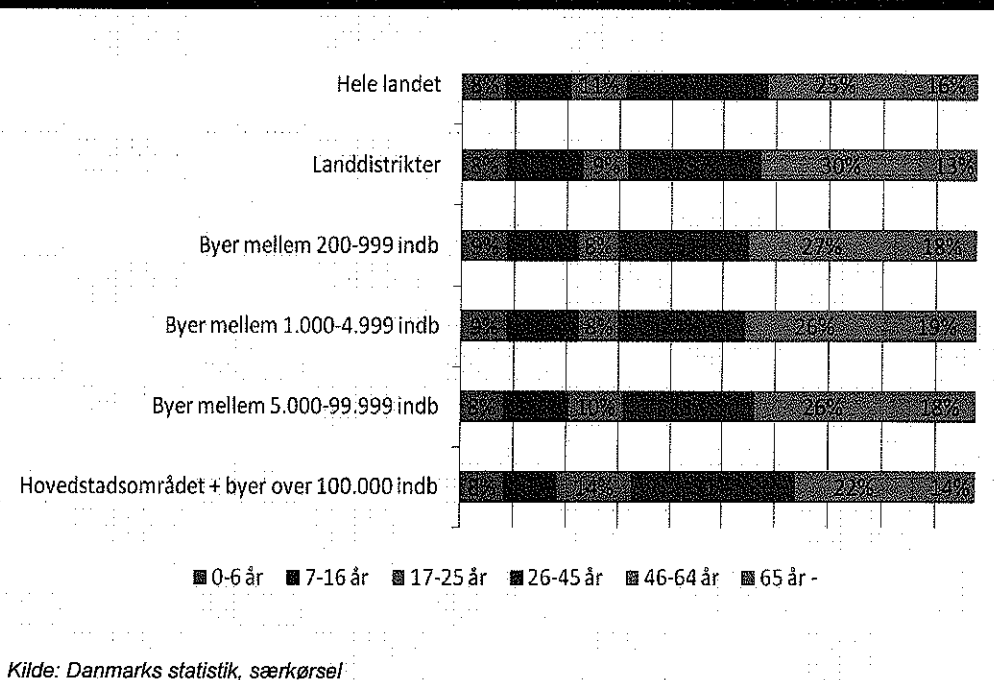
Befolkningssammensætningen

Befolkningens sammensætning i landdistrikter, byer og de fire kommunetyper beskrives i det følgende ud fra parametrene alder, køn og uddannelse.

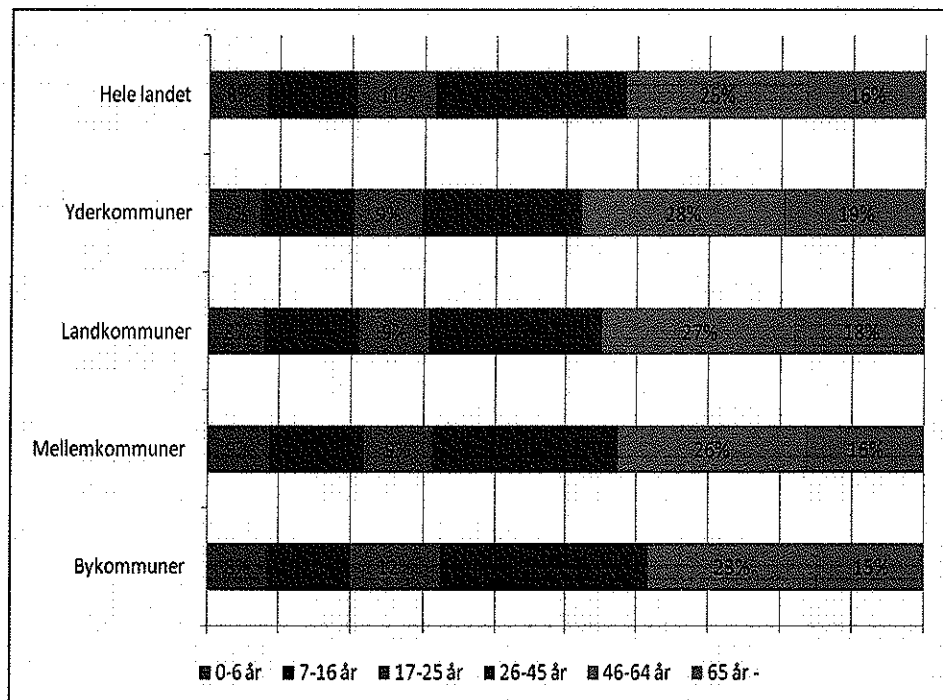
Figur 3 og 4 viser aldersfordelingen for befolkningen i 2010 fordelt på henholdsvis bymæssighed og kommunetype. Fordelt efter bymæssighed ses det, at landdistrikterne adskiller sig fra landsgennemsnittet ved at have relativt mange beboere i aldersgruppen 46-64 år samt aldersgruppen 7-16 år. Forskellen afspejler imidlertid primært en forskel i forhold til de største byer. Landdistrikterne adskiller sig samtidig fra de mindre byer ved at have relativt få indbyggere over 65 år. Det samme kan siges om de store byer over 100.000 indbyggere.

Endelig er der for landdistrikterne en underrepræsentation af unge i alderen 17-25 år. En del af forklaringen herpå må formodes at være de unges søgen efter uddannelsesbyerne. Således må man også her hæfte sig ved, at forskellen kun gør sig gældende i forhold til de helt store byer. Landdistrikterne har med andre ord ikke bemærkelsesværdigt færre unge mellem 17-25 år end byerne med mindre end 100.000 indbyggere.

Figur 3: Seks aldersgrupper fordelt på bymæssighed, 2010

Fordelt efter kommunetype ses det, at yderkommunerne har den største andel af indbyggere over 64 år efterfulgt af landkommunerne, der også ligger over landsgennemsnittet. Yder- og landkommunerne har samtidig de største andele af indbyggere i alderen 46-64 år og relativt få i aldersgruppen 26-45 år. Bykommunerne adskiller sig fra de øvrige kommunetyper ved at have relativt flere indbyggere i aldersgruppen 17-25 år. Forklaringen herpå må igen være, at bykommunerne tiltrækker uddannelsessøgende unge mennesker.

Figur 4: Seks aldersgrupper fordelt på kommunetype, 2010

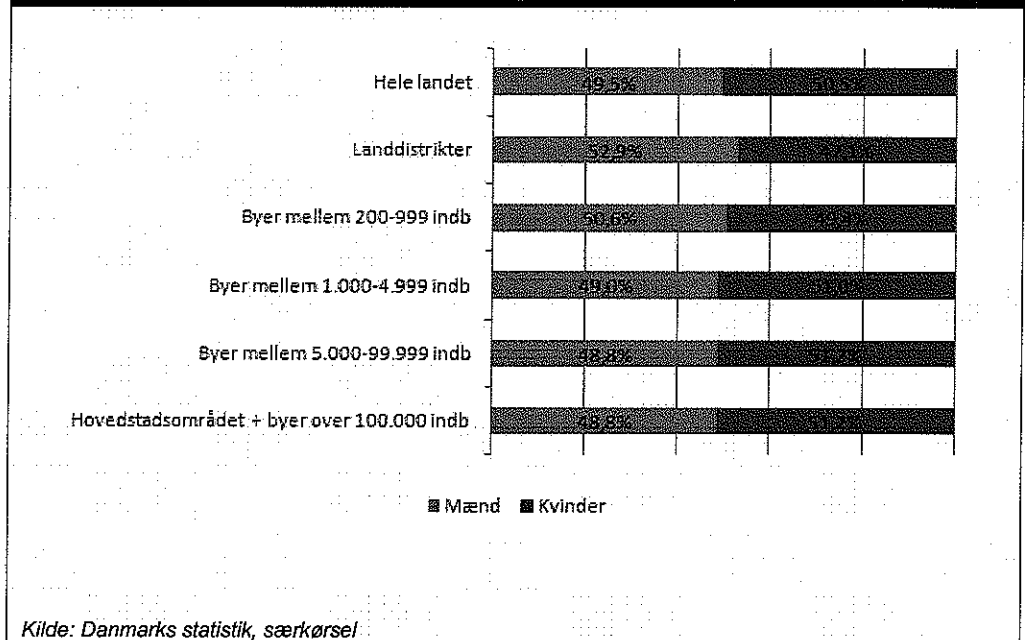
Kilde: Danmarks Statistik

Ubalancen mellem antallet af mænd og kvinder er blevet påpeget i forhold til landdistrikter og yderområder. Figur 5 og 6 viser kønsfordelingen for befolkningen fordelt på henholdsvis bymæssighed og kommunetype, og bekræfter en underrepræsentation af kvinder i landdistrikter såvel som i yderkommunerne.

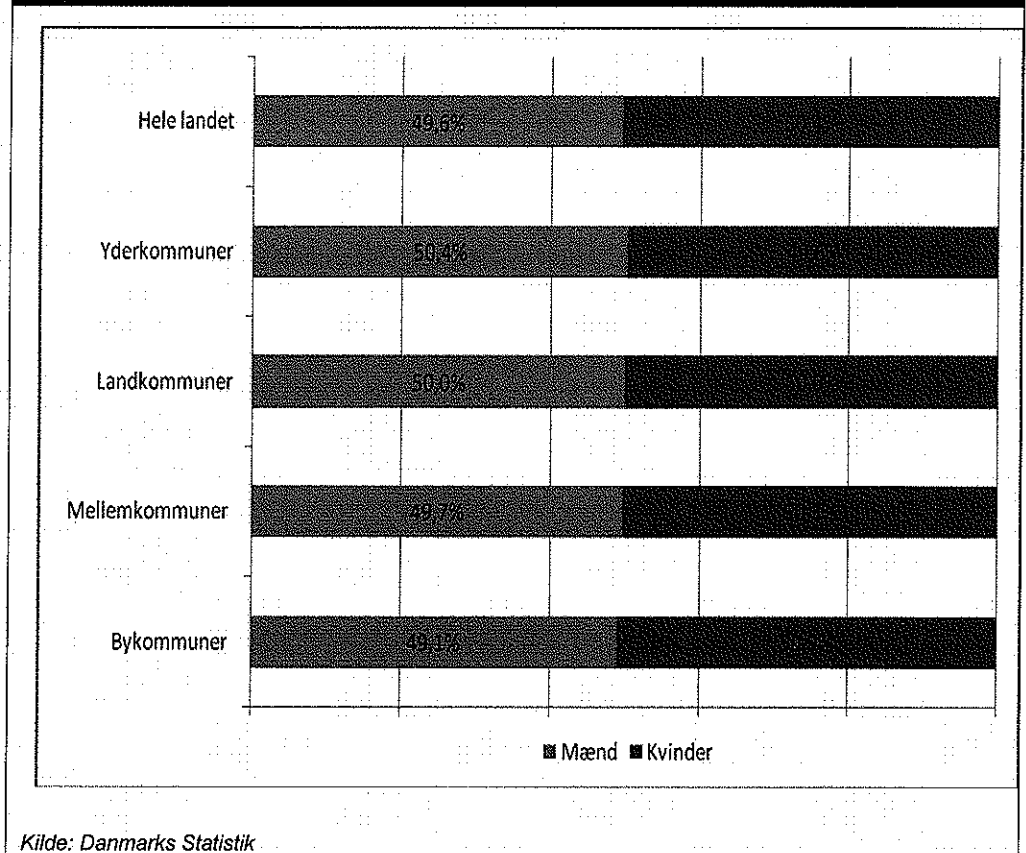
Af figur 5 fremgår det, at andelen af kvinder i landdistrikterne er på 47,1 pct., mens landsgennemsnittet er på 50,5 pct. I de mindre byer med under 1.000 indbyggere er der flere kvinder, men dog også her færre end landsgennemsnittet. For de større byer er der således flere kvinder end landsgennemsnittet. Der synes imidlertid ikke at være en nævneværdig forskel internt mellem disse bykategorier.

Figur 6 viser ikke helt så store forskelle i kønsfordelingen på de fire kommunetyper, men kvindeandelen er dog mindst i yder- og landkommunerne.

Figur 5: Køn fordelt på bymæssighed, 2008

Figur 6: Køn fordelt på kommunetype, 2010

Uddannelsesniveaet kan give et billede af et områdes menneskelige ressourcer, og det er regeringens målsætning at øge antallet af unge, der forventes at gennemføre mindst en ungdomsuddannelse og en videregående uddannelse til henholdsvis 95 pct. og 50 pct. af en ungdomsårgang i 2015.

Tabel 2 viser i lighed med tidligere landdistriktsredegørelser, at det generelle uddannelsesniveau i Danmark er stigende. Andelen af personer med en videregående uddannelse er således steget fra 19 pct. til 25 pct. i perioden 1999 til 2009. Samtidig er andelen af personer med en grundskoleuddannelse som højeste fuldførte uddannelse faldet fra 36 pct. til 31 pct.

Uddannelsesniveaet i landdistrikterne er lavere end i landet som helhed. Udviklingen i landdistrikterne ligner dog i store træk udviklingen på landsplan. Således har man også i landdistrikterne oplevet en væsentlig stigning i personer med videregående uddannelser og et fald i andelen af personer med en grundskoleuddannelse som højeste fuldførte uddannelse.

Tabel 2: Andele personer i alderen 15-69 år fordelt efter højeste uddannelsesniveau i landdistrikterne sammenlignet med hele landet, udvalgte år 1999-2009

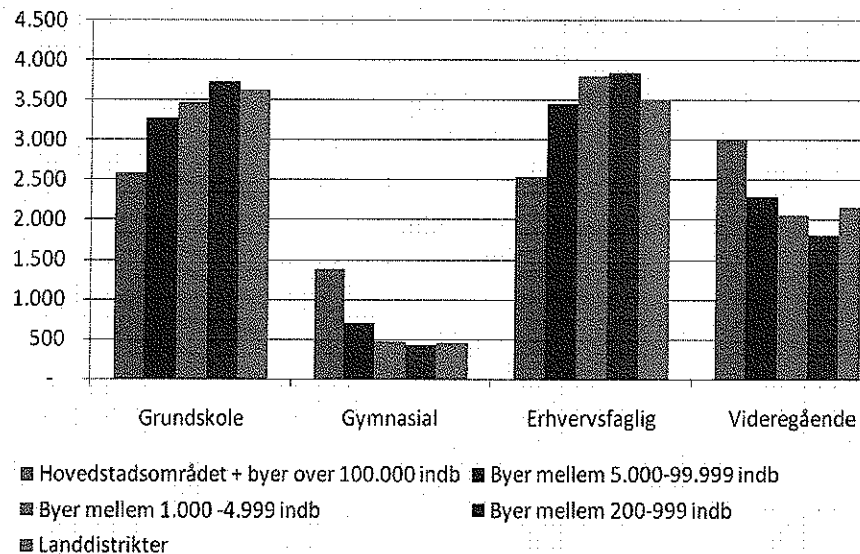
Uddannelse	Hele landet				Landdistrikter			
	1999	2005	2007	2009	1999	2005	2007	2009
Grundskole	36%	32%	32%	31%	44%	37%	36%	35%
Gymnasial	9%	8%	8%	8%	5%	5%	5%	5%
Erhvervsfaglig	34%	33%	33%	32%	34%	37%	35%	35%
Videregående	19%	23%	24%	25%	16%	19%	22%	22%
Uoplyst og øvrige	2%	3%	3%	4%	2%	3%	2%	3%

Kilde: Center for Regional Turismeforskning, baseret på data fra Danmarks Statistik

Figur 7 viser det højeste uddannelsesniveau pr. 10.000 indbyggere i alderen 15-69 år i forhold til bymæssighed i 2009. Uddannelsesprofilen i landdistrikter og de mindste byer er domineret af ufaglærte og personer med en erhvervsfaglig uddannelse. Noget lignende kan siges om de mindre byer, mens byerne med over 100.000 indbyggere har flere indbyggere med en videregående uddannelse. En del af forklaringen herpå må naturligt være overvægten af videregående uddannelsesinstitutioner samt forskelle i erhvervsstruktur.

Når det gælder de højtuddannede er forskellene mellem de mindre byer og landdistrikterne forholdsvis små. Det er dog værd at bemærke, at i det omfang der er en forskel adskiller landdistrikterne sig fra byerne med under 5.000 indbyggere ved at have flere beboere med en videregående uddannelse.

Figur 7: Fordeling af højeste uddannelsesniveaue blandt 10.000 indbyggere i alderen 16-69 år i forhold til bymæssighed, 2009

Kilde: Center for Regional Turisdeforskning, baseret på data fra Danmarks Statistik

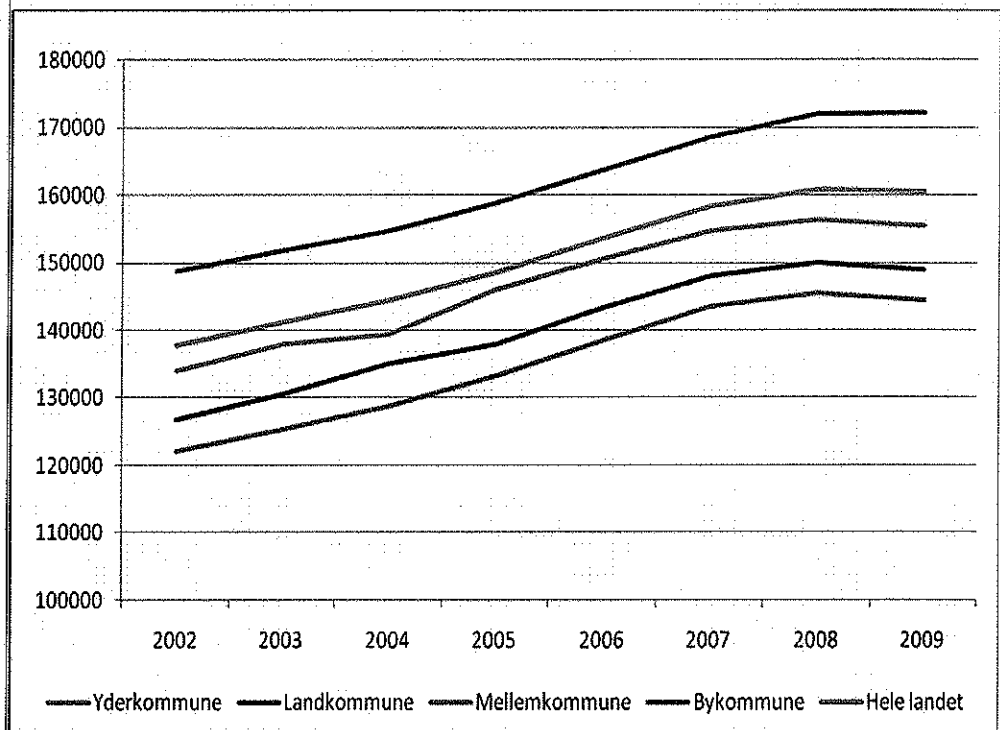
2.3. Den generelle økonomiske udvikling

I dette afsnit beskrives den generelle økonomiske udvikling i de forskellige kommunetyper. Udviklingen i borgernes indkomster og i beskæftigelsen har betydning for kommunernes udskrivningsgrundlag og dermed også for det serviceniveau, som kommunerne kan tilbyde.

Figur 8 viser udviklingen i den skattepligtige indkomst. Det højeste niveau findes i bykommunerne, dernæst i rækkefølge mellem-, land, og yderkommuner, som alle ligger under landsgennemsnittet. Det fremgår endvidere af figuren, at alle kommunetyper har oplevet en stigning i perioden fra 2002 til 2008. Herefter sker et fald i den skattepligtige indkomst i landet som helhed og i alle kommunetyper med undtagelse af bykommunerne, som har en stigning på 0,1 pct. i 2009. Faldet i 2009 skal ses i lyset af den internationale finanskrise, som tog sin begyndelse i efteråret 2008 og således også kan siges at have haft størst påvirkning udenfor bykommunerne.

I perioden fra 2002 til 2009 kan den gennemsnitlige årlige vækst i den skattepligtige indkomst for landet som helhed udregnes til 2,2 pct. Yderligere beregninger viser, at yder- og landkommuner ligger lige over dette niveau med en gennemsnitlig årlig vækst på henholdsvis 2,4 pct. og 2,3 pct.

Figur 8: Udviklingen i den skattepligtige indkomst (kr.) i årets priser, 2002-2009, pr. indbygger fordelt på kommunetype

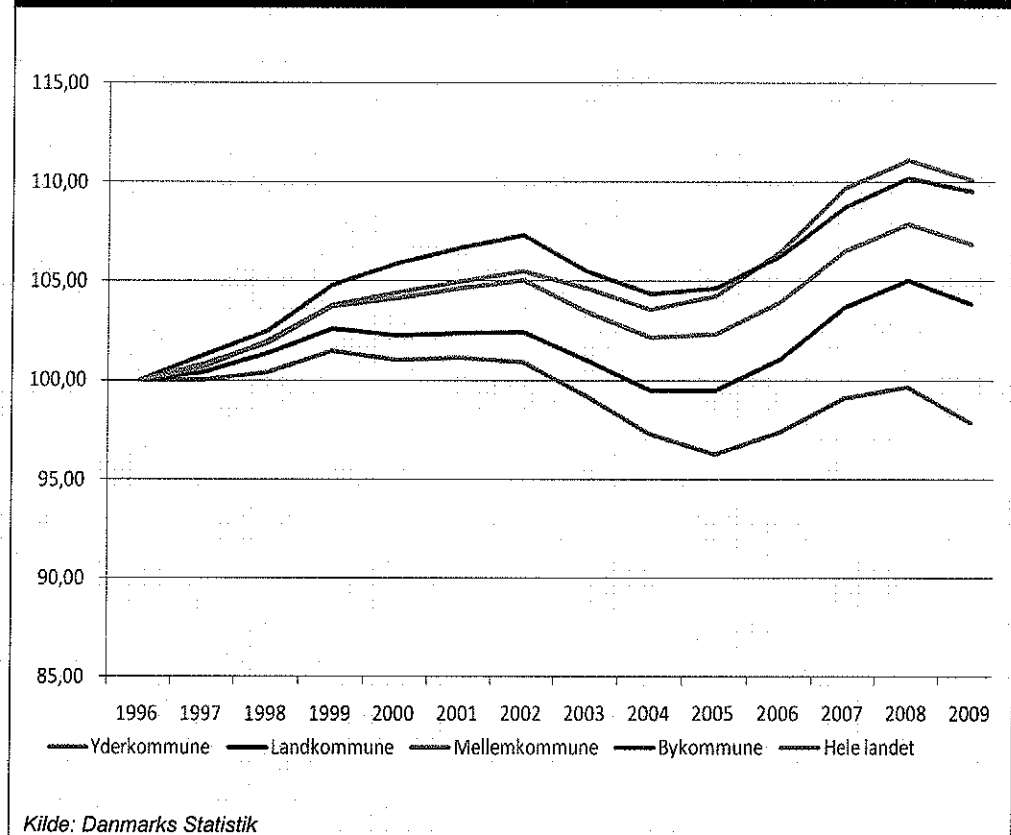
Note: Skattepligtigindkomst omfatter al indkomst, der inddrages under den normale indkomstbeskatning, fratrukket arbejdsmarkedsbidrag, den midlertidige pension og fradrag. Fra 1999 er personkredsen i den skatteorienterede indkomststatistik ændret til at omfatte fuldt ud skattepligtige personer, der ved årets slutning var 15 år eller derover.

Kilde: Danmarks Statistik

Figur 9 viser udviklingen i beskæftigelsen fra 1996 til 2009 fordelt på kommunetyper. Set over hele perioden har yderkommunerne i modsætning til de andre kommunetyper oplevet et fald. Fra 2005 og frem til 2008 var beskæftigelsen stigende i alle fire kommunetyper, hvorefter der følger et fald i 2009. Den gennemsnitlige årlige stigning fra 2005 til 2009 har været lavest i yderkommunerne med i alt 0,41 pct., mens mellemkommunerne har oplevet den største vækst med 1,36 pct. pr. år. Land- og bykommunernes vækst i beskæftigelsen har i store træk fulgt landsgennemsnittet med cirka 1,1 pct. pr. år.²

² I 2009 overgår den registerbaserede arbejdsstyrkestatistik til at anvende e-indkomst som datagrundlag. Det betyder, at der er et databrud i statistikken og at beskæftigelsen er lavere end hvis det hidtidige datagrundlag var anvendt.

Figur 9: Udviklingen i beskæftigelsen opgjort efter bopæl, fordelt på kommunetyper 1996-2009 (1996 = indeks 100)

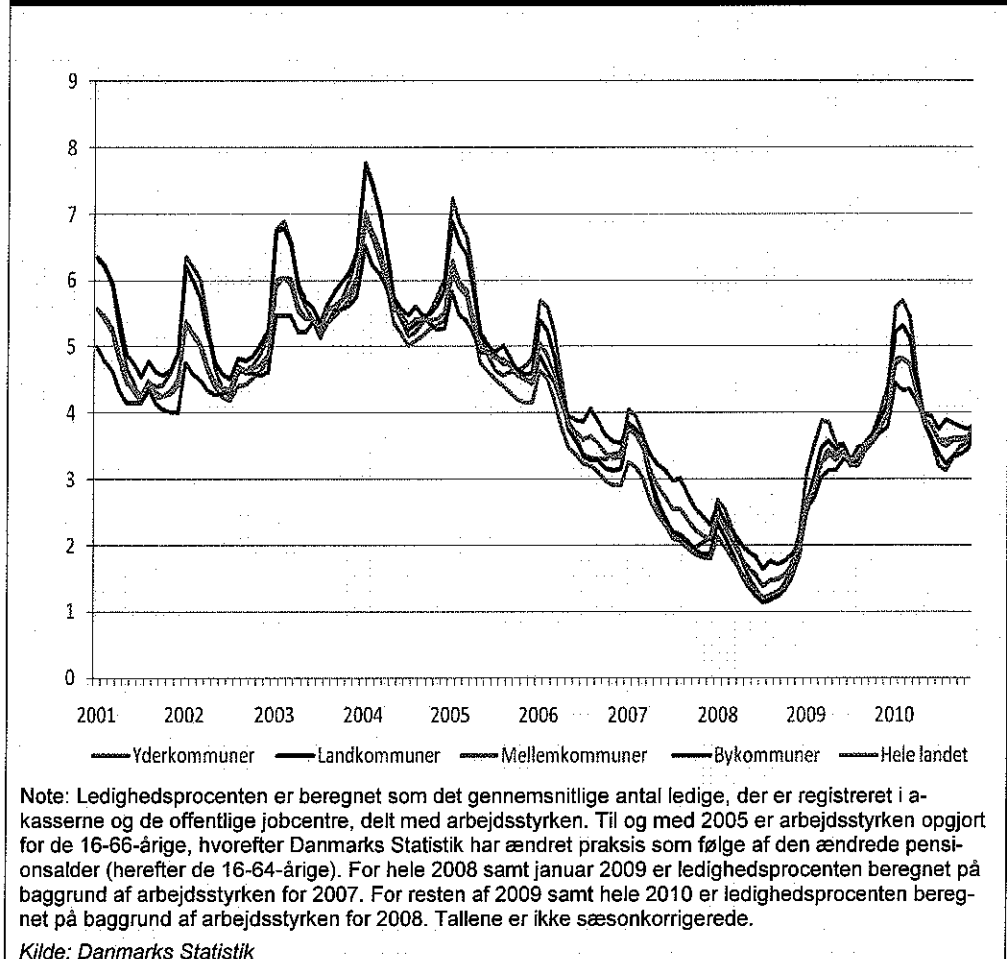

Figur 10 viser udviklingen i den månedlige ledighedsprocent fordelt på kommunetyper. Der kan observeres en faldende tendens i ledighed for alle fire kommunetyper fra 2004 frem til efteråret 2008. Herefter har ledigheden været mere eller mindre stigende frem til starten af 2010.

De seneste foreløbige tal over udviklingen i ledigheden viser meget ens ledighedsprocenter for de fire kommunetyper. Således havde yderkommunerne i december 2010 en ledighedsprocent på ca. 3,9, mens land-, mellem- og bykommunernes ledighedsprocenter lå på henholdsvis ca. 3,7, 3,8 og 3,8.

Det bør bemærkes, at tallene i figur 10 ikke er sæsonkorrigerede. Det er således værd at lægge mærke til en mere eller mindre systematisk tendens i ledighedens udvikling, som viser lidt større udsving i yder- og landkommunerne. Ledigheden i disse kommunetyper synes at være relativ lav i sommermånederne og højere omkring årsskiftet. En mulig forklaring herpå er, at sommerperioden særligt giver anledning til en højere beskæftigelse i de primære erhverv. En anden mulig forklaring er, at sommerhusområder i yderkommunerne på samme måde medfører en øget turismerelateret beskæftigelse.

Figur 10: Udviklingen i den månedlige ledighedsprocent, fordelt på kommunetyper fra januar 2001 til december 2010

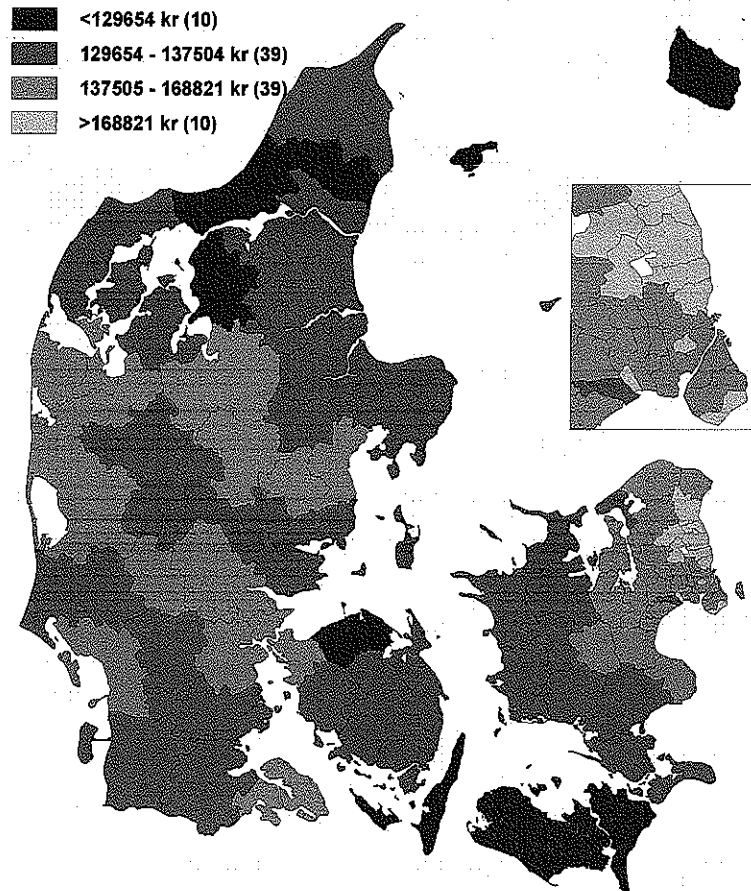
Figur 11 viser kommunernes budgetterede udskrivningsgrundlag pr. indbygger i 2011. Dette giver et billede af indkomstgrundlaget, som i princippet svarer til indbyggernes samlede skattepligtige indkomst fratrukket personfradrag. Tallene må fortolkes med et vist forbehold, da der er tale om budgetterede tal og for størstedelen af kommunernes vedkommende også statsgaranterede tal. Derfor er mønstrene i høj grad en afspejling af kommunernes udskrivningsgrundlag i 2008.³

I 2011 er det gennemsnitlige udskrivningsgrundlag for hele landet 144.603 kr. pr. indbygger. Dette dækker imidlertid over nogle forskelle kommunerne imellem. Yderkommunerne har et gennemsnitligt udskrivningsgrundlag pr. indbygger på 132.595 kr., mens landkommunerne har et gennemsnitligt udskrivningsgrundlag på 134.270 kr. For by- og mellemkommunerne ligger det gennemsnitlige udskrivningsgrundlag på henholdsvis 155.145 kr. og 137.703 kr. pr. indbygger.

³ Det statsgaranterede udskrivningsgrundlag er beregnet på grundlag af kommunens faktiske udskrivningsgrundlag tre år før budgetåret og er fremskrevet med en fælles vækstprocent. Hvis der yderligere medtages en andel af grundværdierne fremkommer kommunernes beskatningsgrundlag.

Figur 11: Budgetteret udskrivningsgrundlag pr. indbygger fordelt på kommuner i 2011

Note: Intervaldelingen er baseret på 10 pct., 50 pct. og 90 pct. fraktiler. Det budgetterede udskrivningsgrundlag er kommunernes budgetterede indtægter af selvvangivne indkomster, divideret med den kommunale udskrivningsprocent. Hvis en kommune har valgt at lægge det statsgaranterede udskrivningsgrundlag til grund for budgetlægningen, vil det være dette tal, som medtages. Det anvendte befolkningstal, er ligeledes det, som kommunerne lægger til grund for budgetlægningen.

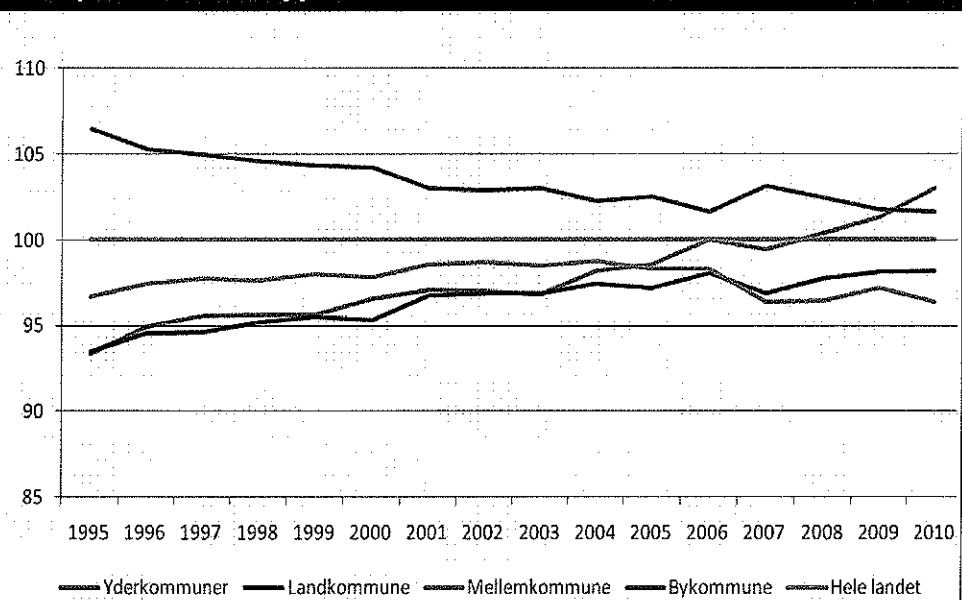
Kilde: Indenrigs- og Sundhedsministeriet.

Kommunernes nettodriftsudgifter pr. indbygger kan ses som en indikator for det kommunale serviceniveau. Figur 12 viser udviklingen i de kommunale driftsudgifter pr. indbygger siden 1995 fordelt på kommunetyper.

Den overordnede tendens er en indsnævring af forskelle i det kommunale serviceniveau mellem kommunetyperne – dels som resultat af faldende driftsudgifter pr. indbygger i bykommunerne og dels stigende driftsudgifter pr. indbygger i yder-, land- og mellemkommuner. Forskellene synes at have været mindst i 2006, hvor landdistriktskommunerne cirka lå på landsgennemsnittet. Udviklingen herefter er lidt mindre entydig, hvilket kan hænge sammen med et databrud som følge af ændringer i kommunens opgaveportefølje efter kommunalreformen.

Fokuserer man på årene efter kommunalreformen kan det imidlertid tyde på, at bykommunerne viser en nedadgående tendens, mens de andre kommuner viser en opadgående tendens. Mest bemærkelsesværdigt er, at yderkommunerne efter kommunalreformen og særligt de sidste par år har stigende driftsudgifter pr. indbygger. Således når de i 2010 også et højere niveau end bykommunerne.

Figur 12: Udviklingen i nettodriftsudgifter pr. indbygger, fordelt på kommunetyper 1995-2010

Note: Hele landets gennemsnitlige nettodriftsudgifter er sat til indeks 100. Data til og med 2009 er regnskabstal, men oplysningerne herefter er budgettal. Udgifterne for Københavns, Frederiksberg og Bornholms kommuner er i perioden 1995-2006 korrigeret for amtskommunale udgifter. Som følge af kommunalreformen og dens deraf følgende ændringer i kommunernes opgaveportefølje er der et databrud fra 2006 til 2007

Kilde: Indenrigs- og Sundhedsministeriets kommunale nøgletal

2.4. Erhvervsudviklingen

I dette afsnit beskrives udviklingen i beskæftigelsen, dels fordelt på de forskellige kommunetyper, dels i forhold til bymæssighed. Der ses både på arbejdssteder og på brancher. Herudover gives der et billede af erhvervsstrukturerne fordelt efter bymæssighed og kommunetyper.

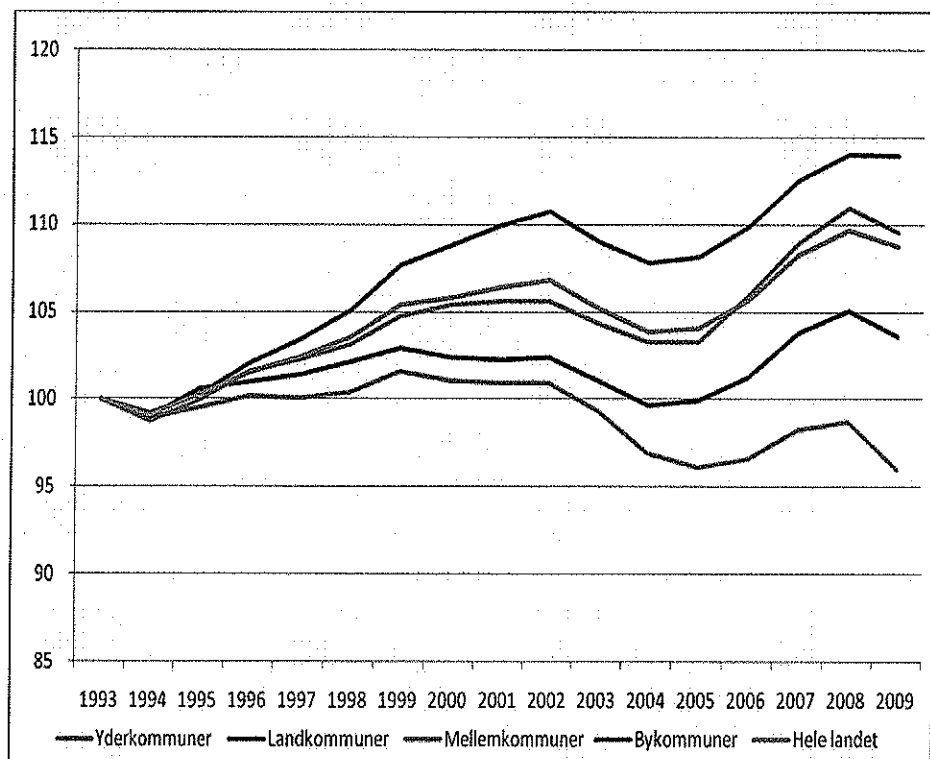
Beskæftigelse opgjort efter arbejdssted er en måde at opgøre antallet af lokale arbejdspladser på. Det fremgår af figur 13, at beskæftigelsen fra 1993 og frem til 2002 i landet som helhed har været stigende. Dette skyldes primært en stigende tendens i bykommunerne. Efter et generelt fald i beskæftigelsen i 2003 og 2004 kan der i hele landet observeres en stigning frem til 2008 – dette gælder også i yder- og landkommuner. I 2009 faldt beskæftigelsen imidlertid i alle kommunetyper. Mens dette må tilskrives den økonomiske krise, er der (som også bemærket til figur 9) et databrud i 2009, som må formodes, at give lavere beskæftigelsestal. Under forudsætning af, at dette databrud påvirker på samme måde i de forskellige

kommunetyper, kan der dog laves forsigtige sammenligninger af udviklingen fra 2008 til 2009 på tværs af kommunetyper.

Således viser figur 13, at faldet i 2009 var størst i yderkommunerne, hvor beskæftigelsen faldt med 2,78 pct., efterfulgt af land-, mellem og bykommunerne med procentuelle fald på hhv. 1,42, 1,27 og 0,10.

Det kan i øvrigt bemærkes, at forud for faldet i 2009 steg beskæftigelsen i yderkommunerne ikke i samme omfang som i resten af landet. I yderkommunerne har der således også været et gennemsnitligt årligt fald fra 2004 til 2009, mens de øvrige kommunetyper har oplevet stigninger i denne periode.

Figur 13: Udviklingen i beskæftigelsen, opgjort efter arbejdssted, fordelt på kommunetyper, 1993-2009 (1993 = indeks 100)

Kilde: Danmarks Statistik

Tabel 3 viser andelen af beskæftigede i de enkelte erhvervsgrupper opgjort efter arbejdssted i 2009. Formålet er at give et billede af den lokale erhvervsstruktur opgjort efter bymæssighed og kommunetype. Af tabellen fremgår det, at de primære erhverv fortsat spiller en væsentlig rolle for beskæftigelsen i landdistrikterne. Således er 17 pct. af de beskæftigede i landdistrikterne i de primære erhverv. Til sammenligning er det kun tilfældet for 3 pct. af de beskæftigede i byerne med under 1000 indbyggere.

Bygge- og anlægsbranchen udgør en relativ større andel i landdistrikterne og de mindre byer end i byer med over 100.000 indbyggere. Mens 5 pct. af de beskæftigede i de største byer er i denne erhvervsgruppe, gælder det således for 10 pct. i landdistrikterne.

Noget lignende gælder for andelen af beskæftigede i industri, råstofudvinding og forsyningsvirksomhed hvor de største byer adskiller sig ved en relativ lav andel på 8 pct. De øvrige byer og landdistrikterne har alle mere end dobbelt så stor en andel i denne beskæftigelsesgruppe.

Serviceerhvervene er derimod i højere grad placeret i de største byområder. Landdistrikterne har imidlertid også den største andel af de beskæftigede i denne erhvervsgruppe og adskiller sig med 36 pct. ikke fra byerne med op mod 5.000 indbyggere.

Cirka en tredjedel af de beskæftigede i alle byerne er beskæftigede i offentlig administration, undervisning og sundhed. Landdistrikterne adskiller sig således herfra ved at have 19 pct. af de beskæftigede i denne erhvervsgruppe.

Fordelt på kommunetyper adskiller yder- og landkommuner sig ved at hhv. 22 pct. og 20 pct. er beskæftiget med industri, råstofudvinding eller forsyningsvirksomhed. I by- og mellemkommunerne er dette kun tilfældet for hhv. 9 pct. og 15 pct. af de beskæftigede.

De primære erhverv udgør den største andel i yderkommunerne og landkommunerne med hhv. 7 pct. og 5 pct. Mens dette er en relativ lille del af de beskæftigede, skal det ses i forhold til andelen for hele landet på 2 pct.

Serviceerhverv beskæftiger den største gruppe i alle kommunetyperne. Dog er det i bykommunerne over halvdelen af de beskæftigede, mens det i yderkommunerne kun er cirka en tredjedel. Land- og bykommunerne placerer sig herimellem med hhv. 37 pct. og 44 pct. af de beskæftigede i serviceerhverv.

Når det gælder bygge- og anlægsbranchen samt offentlig administration, undervisning og sundhed kan der kun observeres relativt små forskelle kommunerne imellem.

Tabel 3: Andel beskæftigede i de enkelte erhvervsgrupper fordelt i forhold til bymæssighed og på kommunetyper, 2010

	Primære erhverv	Serviceerhverv	Bygge og anlæg	Industri, råstofudvinding og forsyningsvirksomhed	Offentlig administration, undervisning og sundhed
Hovedstadsområdet + byer over 100.000 indbyggere	0%	55%	5%	8%	32%
Byer mellem 5.000 og 99.999 indbyggere	0%	44%	6%	17%	33%
Byer mellem 1.000 og 4.999 indbyggere	1%	36%	8%	22%	33%
Byer mellem 200-999 indbyggere	3%	34%	13%	18%	32%
Landdistrikter	17%	36%	10%	18%	19%
Bykommuner	1%	53%	6%	9%	32%
Mellemkommuner	3%	43%	8%	15%	32%
Landkommuner	4%	37%	7%	20%	31%
Yderkommuner	7%	34%	7%	22%	29%
Hele landet	2%	46%	6%	14%	32%

Kilde: Danmarks Statistik, særkørsel

Note: Beskæftigelsen er opgjort efter arbejdssted. Uoplyst erhverv er ikke medtaget i tabellen. Ukendt bopæl udeladt.

Primære erhverv omfatter landbrug, skovbrug og fiskeri.

Serviceerhverv omfatter ejendomshandel og udlejning, erhvervs-service, finansiering og forsikring, handel og transport, information og kommunikation, kultur, fritid og anden service.

Figur 14 viser erhvervsudviklingen fra 2006 til 2008 i forhold til kommunetyper. I overensstemmelse med figur 13, viser figur 14, at denne periode er karakteriseret ved en stigende beskæftigelse. Således er den samlede beskæftigelse steget med cirka 4 pct, når man ser på landet som helhed. Dette dækker over en stigning i yderkommunerne på cirka 2 pct., mens de øvrige kommunetyper ligger lige omkring landsgennemsnittet.

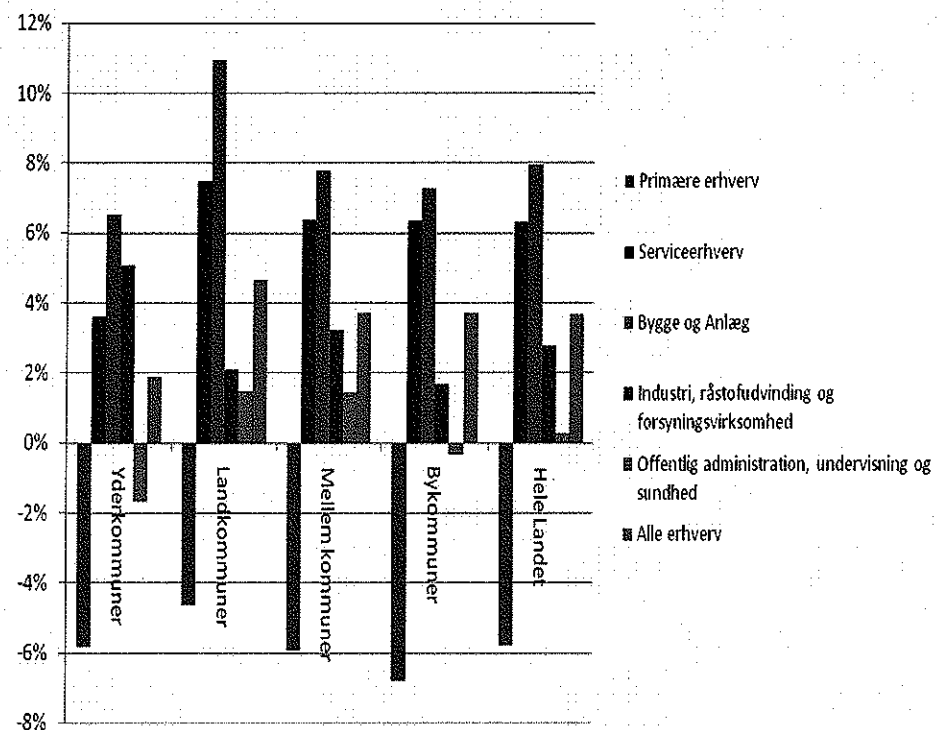
Antallet af ansatte i de primære erhverv er fra 2006 til 2008 faldet med cirka 6 pct. Tilbagegangen må i et væsentligt omfang forklares med strukturudviklingen i landbruget, hvor færre og færre jordbrugsbedrifter producerer på et stort set uændret areal. Det procentvise fald er stort set det samme i de fire kommunetyper, men fordi erhvervsstrukturen i yderkommunerne i højere grad er præget af de primære erhverv rammer denne udvikling hårdere.

I serviceerhvervene er beskæftigelsen steget med cirka 6 pct. for hele landet. I yderkommunerne har stigningen været på ca. 4 pct. og dermed lidt mindre end i de øvrige kommunetyper, som ikke adskiller sig nævneværdigt fra hinanden på dette område.

Beskæftigelsen i industri, råstofudvinding og forsyningsvirksomhed er steget over hele landet fra 2006 til 2008. Den største stigning ses i yderkommunerne, hvor den procentvise stigning på 5 pct. er cirka dobbelt så stor som for landet som helhed.

For bygge- og anlægserhvervet kan der også observeres en væsentlig fremgang fra 2006 til 2008. Denne fremgang har særligt tilgodeset landkommunerne, men også de øvrige kommunetyper har oplevet en relativ stor stigning i beskæftigelsen indenfor denne branche.

Figur 14: Udviklingen i beskæftigelsen, opgjort på arbejdssted, fordelt på erhverv og kommunetyper 2006-2008

Note: Uoplyste erhverv, samt udenfor landet er undladt.

Kilde: Danmarks statistik (RASA1)

Et databrud i 2009 gør det som tidligere nævnt vanskeligt at sammenligne beskæftigelsestallene fra 2009 direkte med de forudgående. Derfor viser figur 14 kun udviklingen frem til 2008, og den indfanger derfor desværre ikke effekterne den økonomiske krise. Tilføjer man alligevel tallene for 2009 kan der afslutningsvis gives forsigtige fortolkninger af krisens betydning. Statistiske analyser, der ikke gengives her, synes således at pege på følgende. For det første viser tallene for beskæfti-

gelsen i bygge- og anlægsbranchen så store udsving i 2009, at det kun synes at være en mindre del af den faldende beskæftigelse, der kan tilskrives et databrud. For det andet er beskæftigelsen indenfor industri, råstofudvinding og forsyningsvirksomhed i 2009 faldet i et sådant omfang, at krisen også må tilskrives en betydning. Karakteristisk for særligt sidstnævnte branche er, at den fylder relativt mere udenfor de store byer

Bilag 3: Støttemuligheder under Landdistrikts- og Fiskeriudviklingsprogrammet

Dette bilag supplerer redegørelsens kapitel 4 om Landdistriktsprogrammet og Fiskeriudviklingsprogrammet. Bilaget beskriver de konkrete støttemuligheder under de to programmer.

Landdistriktsprogrammet 2007-2013

Det danske landdistriktsprogram er formuleret inden for rammerne af EU-forordningen om støtte til udvikling af landdistrikter (Rådsforordning 1698/2005). Forordningen har som overordnet formål at fremme bæredygtig udvikling i landdistrikterne som supplement til markedspolitikken. Med Landdistriktsprogrammet understøttes en målrettet landdistriktsudvikling såvel på erhvervsområdet, som i forhold til bosætning og generelle levevilkår. Det er en udvikling, der skal tilrettelægges, så den underbygger en aktiv indsats for bevaring og udvikling af miljø- og naturmæssige værdier. Den konkrete indsats gennemføres via støtteforanstaltninger, der nedenfor gennemgås i oversigtsform.

Som følge af Sundhedstjekket af den fælles landbrugspolitik i 2008 besluttede Rådet for Den Europæiske Union i november 2008, at overføre flere EU-midler til indsatsen for udvikling af landdistrikterne under søjle II i den fælles landbrugspolitik. Midlerne overføres fra den fælles landbrugspolitik søjle I (den direkte landbrugsstøtte). De nye såkaldte modulationsmidler tilføres Landdistriktsprogrammet i årene 2010-2013. Midlerne skal anvendes til en særlig indsats, som har til formål at imødekomme de nye udfordringer for landbruget på områderne for klimænderinger, vedvarende energi, vandforvaltning, biodiversitet samt omstruktureringer i mejerisektoren.

Formelle rammer

Landdistriktsprogrammet gennemføres med hjemmel i landdistriktsloven, som er vedtaget af Folketinget i marts 2007. Regeringens strategi og program for landdistrikterne formuleres inden for rammerne af EU's landdistriktspolitik, og er baseret på EU's forordning for udvikling af landdistrikterne.

Programmet modtager EU-medfinansiering fra den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne (ELFUL). EU-medfinansieringssatsen til LEADER-aktiviteten via de lokale aktionsgrupper under programmets akse 3 og 4 og miljø og natur indsatsen under akse 2 udgør 55 pct. For alle øvrige ordninger under Landdistriktsprogrammet udgør EU-medfinansieringssatsen 50 pct. De aktiviteter, som finansieres med de særlige midler, som i 2009 overførtes fra søjle I til søjle II i den fælles landbrugspolitik for perioden 2010-2013 har en EU-medfinansieringssats på 75 pct. Resten af det offentlige bidrag kommer fra den danske stat, kommuner og andre offentlige midler. En række af aktiviteterne forudsætter herudover medfinansiering fra støttemodtageren selv. Programmet er gældende frem til 2013. Fødevareministeriet er hovedansvarlig for gennemførelse af Landdistriktsprogrammet, idet Miljøministeriet dog er ansvarlig for skovbrugsindsatserne. En række ordninger bliver administreret centralt af Fødevareministeriet

og Miljøministeriet, mens to ordninger administreres af lokale aktionsgrupper, som prioriterer og indstiller projekter til støtte til Fødevarerministeriet.

For at sikre en enstrengt erhvervsfremmeindsats og en målrettet regional og lokal erhvervsudviklingsindsats skal kommunerne og de regionale vækstfora godkende, at de lokale aktionsgruppers udviklingsstrategier er i overensstemmelse med de fastlagte regionale og kommunale strategier, ligesom vækstfora skal godkende større erhvervsrettede projekter.

Indgåelsen af den politiske *Aftale om Grøn Vækst* i 2009 og Sundhedstjekket af den fælles landbrugspolitik i 2008 har påkrævet en større ændring af Landdistriktsprogrammet gældende for 2010 og frem. Hermed blev bl.a. de med Sundhedstjekket af den fælles landbrugspolitik tildelte ekstra EU-midler til Landdistriktsprogrammet på 922 mio. kr. indarbejdet i det danske landdistriktsprogram for programperioden 2010-13.

Afsatte bevillinger fordelt på foranstaltninger 2007-2010

Regeringen indgik i 2006 en aftale med Dansk Folkeparti om den overordnede finansielle fordeling mellem Landdistriktsprogrammets indsatsområder for årene 2007 og 2008 med en statslig medfinansieret tilsagnsramme på 560 mio. kr. årligt. Aftalen blev udvidet for 2009 med en tilsagnsramme på 760 mio. kr.

Med *Grøn Vækst aftalen* af 16. juni 2009 indgik regeringen og Dansk Folkeparti en aftale om rammerne for udmøntning af Landdistriktsprogrammet for perioden 2010-2013 med en række nye indsatsområder for at fremme både fødevarersektorens konkurrenceevne og fremme natur- og miljøindsatsen. Med aftalen er der skabt de finansielle rammer for fuld hjemtagning af EU-midlerne til rådighed under programmet 2007-2013. EU-udbetalingsrammen udgør nu i alt 4,3 mia. kr., og den nationale medfinansiering af programmet er på 3,3 mia. kr. Den samlede offentlige støtte er dermed 7,6 mia. kr., hvoraf 1,8 mia. kr. er afsat til forbedring af konkurrenceevne i fødevarersektoren, og 1,4 mia. kr. er afsat til initiativer målrettet generel landdistriktsudvikling.

Nedenstående tabel angiver fordelingen af de på finanslovene afsatte midler til tilsagn i Landdistriktsprogrammet i 2007-2008, 2009 og 2010 i henhold til de politiske aftaler. For 2010 er angivet bevillingerne efter overførsel af Miljøbetinget Støtte og dele af miljøvenlige jordbrugsforanstaltninger til det 100 pct. EU-finansierede artikel 68-program, samt ny model for vådområdeindsatsen.

	Årligt 2007 og 2008	Aftale 2009	Grøn Vækst af- tale 2010
Foranstaltning/akse	(mio. kr.)	(mio. kr.)	(mio. kr.)
Akse 1 konkurrenceevne			

Kompetenceudvikling	3,0	-	-
Innovation og udvikling i primært jordbrug, herunder særlig pesticidindsats	50,0	70,0	-
Miljøteknologi – primært jordbrug	-	-	145,0
Innovation og udvikling i forarbejdningssektoren	60,0	60,0	60,0
Kvalitetsfødevarer, økologi og netværksaktiviteter	29,0	26,0	80,0
Etablering af biogasanlæg	-	-	100,0
<i>Total akse 1</i>	<i>142,0</i>	<i>156,0</i>	<i>385,0</i>
Akse 2			
Ø-støtte	10,0	10,0	11,0
Vådområder og randzoner	45,0	59,0	-
Vådområder – ny model Grøn Vækst	-	-	264,8
Adale	-	-	12,7
Miljøbetingsstøtte (MB) og omlægning til økologi *Miljøbetingsstøtte overført til Ekstensivt landbrug under artikel 68-programmet fra 2010	111,0	119,0	43,0*
Miljøvenlige jordbrugsforanstaltninger (MVJ)	90,0	185,0	151,0
Landskabs- og biotopforbedrende beplantninger	15,0	15,0	15,0
Miljø- og naturprojekter	11,0	11,0	11,0
Faciliteter i forbindelse med fortidsminder og fredninger.	-	-	4,0
Plantegenetiske ressourcer	2,0	4,0	4,0
Privat skovrejsning i skovrejsningsområder	24,0	24,0	30,0
Privat skovrejsning neutralområder	-	-	40,0
Bæredygtig skovdrift, Natura 2000)	-	72,0	42,0
<i>Total akse 2</i>	<i>308,0</i>	<i>499,0</i>	<i>628,5</i>
Akse 3 og 4			
Nye arbejdspladser og attraktive levevilkår i	95,0	95,0	95,0

landdistrikterne, samt LEADER			
Kulturaktiviteter i landdistrikterne	5,0	-	-
Aktiviteter for børn og unge i landdistrikterne	10,0	10,0	10,0
Total akse 3 og 4	110,0	105,0	105,0
TOTAL	560,0	760,0	1.118,5

Note: Ovenstående omfatter de ordninger og indsatser, der nationalt er medfinansieret af Fødevarerministeriet og Miljøministeriet. Derudover er der med Grøn Vækst aftalen afsat EU-midler til indsatser og aktiviteter, hvor den nationale medfinansiering kommer fra jordbrugets fonde (tilsagn i alt 80 mio. kr.) og øvrige ministerier, regioner og kommuner (tilsagn i alt 200 mio. kr.) Dermed var den samlede tilsagnsramme i 2010 under Landdistriktsprogrammet på ca. 1.400 mio. kr. Hertil kommer Art. 68-programmet med en udbetalingsramme på 117 mio. kr. med 1-årige aftaler om Ekstensivt landbrug, herunder økologi, Pleje af permanente græsarealer og Etablering af flerårige energijafrøder.

Støtteordninger under Landdistriktsprogrammet

Miljøteknologi (Projekter vedrørende investeringer i nye grønne processer og teknologier i den primære jordbrugsproduktion)

Formålet med ordningen er gennem tilskud til investeringer i nye processer og teknologier på jordbrugsbedrifter at reducere miljø- og klimabelastningen fra den primære jordbrugsproduktion gennem følgende indsatsområder:

- 1) Reduktion af lugtgener samt emission af klimagasser og ammoniak fra husdyrproduktion og husdyrgødning.
- 2) Reduktion af pesticidanvendelsen.
- 3) Reduktion i tab af næringsstoffer i forbindelse med fodring, omsætning af foderstoffer samt anvendelse af husdyrgødning.
- 4) Reduktion af energiforbruget respektive reduktion af vand-, næringsstof- og pesticidforbruget i gartnerisektoren.
- 5) Tilbageholdelse af næringsstoffer fra markerne.

Investeringer i nye teknologier inden for forarbejdning i fødevarerektoren

Formålet med støtteordningen er at understøtte den teknologiske udvikling inden for forarbejdning i fødevarerektoren for at styrke produktiviteten og værditilvæksten.

Der kan gives tilsagn om tilskud til projekter om investeringer i nye teknologier inden for forarbejdning af primære jordbrugsprodukter, der er omfattet af Traktatens bilag I, og som styrker produktiviteten og værditilvæksten væsentligt.

Udvikling og demonstration vedrørende det primære jordbrug og vedrørende forarbejdning i fødevarerektoren

Ordningens formål er at fremme udvikling af nye produkter, processer og teknologier samt demonstration og spredning af videnskabelig viden og praksis vedrørende anvendelsen af nye processer og teknologier i den primære jordbrugssektor og forarbejdning i fødevarerektoren.

Der kan ydes tilskud til udviklingsprojekter og demonstrationsprojekter, der omfatter mindst ét af følgende indsatsområder:

- 1) Kvalitetsfødevarer.
- 2) Fødevarer sikkerhed.
- 3) Økologi.
- 4) Produkters sporbarhed.
- 5) Dyresundhed og -velfærd.
- 6) Arbejds miljø.
- 7) Miljøeffektive indsatser, herunder miljøteknologi.
- 8) Andre indsatsområder, som efter Fødevareministeriets vurdering væsentligt kan bidrage til at fremme udvikling og demonstration i det primære jordbrug samt forarbejdning i fødevarerektoren.

Økologi

For at imødekomme en voksende efterspørgsel efter økologiske produkter og fremme omlægningen til økologisk drift styrkes indsatsen for en markedsdrevet udvikling af sektoren.

Med støtteordningen *fremme af produktion og afsætning af økologiske fødevarer*, støttes fremme af kendskabet til og afsætningen af økologiske fødevarer, så forbrugernes efterspørgsel imødekommes og danskproducerede fødevarer positioneres på det globale marked som særlige økologiske højværdiprodukter. Et eksempel er støtte til etablering af rejsehold, som kan give kvalificeret rådgivning om produktudvikling og markedsføring til små og mindre økologiske jordbrugere og fødevarereproducenter. Dermed understøttes målet om en øget produktion af økologiske fødevarer fra gårdmejerier, møller, mosterier og bryggerier og andre mikroøkologer.

Der kan ydes støtte til:

- Rådgivning og information.
- Primærproducenter, der gennemfører investeringer i ny teknologi for at forbedre kvaliteten, øge produktionen, og fremme afsætningen, og dermed forbedre konkurrenceevnen.
- Producentsammenslutningers information/markedsføring af økologiske fødevarer.

Netværksordningen og konventionelle kvalitetsfødevarer

For at fremme afsætningen og udviklingen af ikke-masseproducerede kvalitetsfødevarer, kan der ydes støtte til kompetenceudviklingsaktiviteter samt dannelse og udvikling af netværk mellem forskellige aktører, der kan fremme afsætningen og udviklingen af højværdiprodukter.

Der kan ydes støtte til:

- Informations- og kompetenceudviklingsaktiviteter til personer inden for jordbrugs- og fødevarerehvervene.
- Materielle udgifter der vedrører aktiviteter i forhold til at give befolkningen i landdistrikterne adgang til spændende fødevareroplevelser.

Etablering af biogasanlæg

Under ordningen gives der tilskud til etablering eller udvidelse af kapaciteten for biogas produktion. Foruden selve anlægget er også bedriftsrelaterede investeringer tilskudsberettigede, for så vidt de kan anses for nødvendige for at levere biomasse til anlæggene.

Der er afsat 85 mio. kr. årligt til biogas fællesanlæg med dertil hørende nødvendige supplerende investeringer på jordbrugsbedrifter og 15 mio. kr. årligt til økologiske biogas gårdanlæg med dertil hørende supplerende investeringer på økologiske jordbrugsbedrifter. Ansøgningerne prioriteres blandt andet på baggrund af projekternes omkostningseffektivitet i forhold til at behandle mest husdyrgødning pr. investeret krone.

Ø-støtte

Under ordningen ydes tilskud til jordbrugsmæssig drift på i alt 31 små og mellemstore øer. Det er en betingelse, at jordbrugeren har fast bopæl på bedriften.

Miljøbetinget tilskud og omlægningstilskud (økologiske arealtilskud)

Omlægningstilskud er et arealbaseret tilskud til landmænd, der omlægger til økologisk jordbrugsproduktion.

Miljøbetinget tilskud ydes til landmænd, der driver landbrug uden anvendelse af pesticider og med begrænset gødningsforbrug. Hovedparten af tilskudsmodtagerne er økologer. Fra 2010 er miljøbetinget tilskud blevet opretholdt som tilsagnsordning til juletræer og pyntegrønt, da disse afgrøder ikke kan indgå i den nye etårige ordning Ekstensivt landbrug. De sidste miljøbetingede tilskud blev indgået med start 1. september 2009 og løber indtil 2014.

Miljøbetinget tilskud til juletræer og pyntegrønt gør det muligt at få støtte til en miljøvenlig – og så vidt mulig økologisk – produktion af juletræer, og gives som et 5-årigt tilsagn om en årlig støtte.

1-årige aftaler

De 1-årige støtteordninger hedder samlet Særlig miljøstøtte under artikel 68. De er en del af tiltaget om Grøn Vækst, og de omfatter disse tre ordninger:

- Ekstensivt landbrug. Støtteordningen har afløst den fem-årige tilsagnsordning om miljøbetinget tilskud under Landdistriktsprogrammet. Formålet med ordningen er at fremme en landbrugsproduktion, der er ekstensiv og helst økologisk.
- Pleje af permanente græsarealer. Formålet med ordningen er at fremme ekstensiv drift af permanente græsarealer med afgræsning eller slæt for at øge biodiversiteten.
- Etablering af energiafgrøder. Formålet med ordningen er at fremme produktionen af biomasse, der kan erstatte fossile brændstoffer og dermed reducere CO₂-udledningen.

Miljøvenlige jordbrugsforanstaltninger

Ejere og forpagtere af en jordbrugsbedrift kan søge tilsagn om 5-årig tilskud til pleje af græs- og naturarealer ved græsning eller slæt. Der kan gives tilsagn om tilskud til arealer, der er beliggende i et Natura 2000-område samt arealer i enkelte andre områder.

Kommunale vådområder

Som et led i gennemførelse af vandplanerne kan der gives tilsagn til kommuner om tilskud til etablering af kommunale vådområder. De kommunale vådområder kan gennemføres i områder, som er udpeget til vådområder i vandplanerne.

Private vådområder

Som et led i gennemførelse af vandplanerne kan gives tilsagn til private om tilskud til etablering af vådområder. Private vådområder kan gennemføres i områder som er udpeget til vådområder i vandplanerne og skal koordineres med den kommunale indsats for gennemførelse af kommunale vådområder.

Fastholdelse af vådområder

Ved deltagelse i et privat eller kommunalt vådområde projekt kan der gives et tilsagn om 20-årig tilskud som kompensation for fastholdelse af arealerne som permanente vådområder

Etablering af brak i randzoner

Braklagte randzoner er et effektivt virkemiddel til forbedring af vandmiljøet og naturværdier. Der ydes et arealtilskud til etablering og pleje af brakarealer i randzoner til søer og vandløb. Den frivillige tilskudsordning fortsætter i 2011 og forventes afløst af en ny kompensationsordning fra 1. september 2012, der skal ledsage kommende lovkrav om obligatoriske randzoner.

Miljø- og naturprojekter

Formålet med ordningen er generelt at fremme miljø- og naturvenlig drift af landbrugs- og naturarealer og at bevare og fremme den biologiske mangfoldighed i naturen. Der kan søges om tilsagn om tilskud til ikke-produktionsfremmende investeringer og der er følgende projektyper:

- Planlægning af natur- og miljøprojekter.
- Udarbejdelse af naturplaner.
- Etablering af vegetationsstriber.
- Særlige levesteder for dyrearter.
- Græsningsprojekter.
- Beskyttelse, etablering og genopretning af natur og miljø.
- Jordfordelinger i forbindelse med projekter.

Etablering af landskabs- og biotopforbedrende beplantninger, herunder læbeplantninger

Formålet med ordningen er bevaring og fremme af den biologiske mangfoldighed ved at skabe gode levevilkår for dyr og planter og generelt fremme miljø-, natur-, kultur- og landskabsværdier og forbedre de rekreative værdier i landdistrikterne. Der kan ydes støtte til:

- Udgifter i forbindelse med etablering af hegn og småplantninger.
- Renholdelse og vedligeholdelse.

Friluftsfaciliteter i tilknytning til fortidsminder og fredede arealer

Der kan søges om tilskud til etablering af friluftsfaciliteter og til investeringer, der bidrager til at give offentligheden adgang til flere naturoplevelser.

Plantegenetiske ressourcer

Formålet med ordningen er beskyttelse af plantegenetiske ressourcer ved at yde støtte til projekter, der har til formål at bevare de ældre danske bevaringsværdige plantegenetiske ressourcer. Der kan ydes støtte til:

- Demonstration og formidling af viden om plantegenetiske ressourcer.

Skovordninger

Formålet er at bevare og understøtte udviklingen af skovenes naturlige økologiske strukturer og funktioner. En rig biologisk mangfoldighed vil være med til at styrke skovenes evne til at modstå naturlige eller menneskeskabte påvirkninger (f.eks. klimapåvirkninger). Til fremme af disse formål udbydes følgende støtteordninger af Miljøministeriet, Naturstyrelsen:

- Privat skovrejsning på landbrugsjord i skovrejsningsområder.
- Genetablering af skove efter stormfald samt skader på jordbrug som følge af naturkatastrofer.
- Bæredygtig drift af skovbrugsarealer i Natura 2000 områder.

Ordningen for bæredygtigt skovbrug i Natura 2000 områder forventes etableret i 2011 som led i gennemførelsen af *Grøn Vækst aftalen*. Ordning vil omfatte arealstøtte til lodsejere, der indgår aftale om at sikre eksisterende habitatnatskov. Ordning vil omfatte kompensation for de, som pålægges skovdriften i udpegede områder som følge af Natura 2000 direktiverne. Forslag til ordningen skal godkendes af Kommissionen, som undersøger ordningens medholdelighed i forhold til EU statsstøttere reglerne og EU landdistriktsstøttere reglerne.

Hegning, rydning, naturforvaltning og genskabelse af naturlig hydrologi i Natura 2000 områder

Endvidere forventer Fødevareministeriet i 2011 som led i *Grøn Vækst aftalen* at udbyde en ny ordning med tilskud til rydning, hegning og miljøvenlig pleje af græs- og naturarealer samt tilskud til etablering af naturlige vandstandsforhold på udpegede landbrugsarealer i Natura 2000 områder.

Børne- og ungdomsaktiviteter i landdistrikterne

Formålet med ordningen er at give støtte til børne- og ungdomsaktiviteter i landdistrikterne for at fremme udviklingen i områderne. Der ydes tilskud til:

- Aktiviteter, der øger kompetencen hos børn og unge i landdistrikterne og fremmer interessen for natur, miljø bosætning, kultur, friluftsliv og levevilkår i landdistrikterne.

Udvalget for et Levende Land – Landdistriktsudvalget

Udvalget for et Levende Land – Landdistriktsudvalget har til opgave at sikre fremdriften i Landdistriktsprogrammet, herunder vurdere effekterne af indsatsen i pro-

grammet og målopfyldelsen. De kan også foreslå nye initiativer, der kan opfylde programmets mål om stærkere konkurrencekraft i fødevarer- og skovsektoren, varierede landskaber, rig natur og rent miljø, flere iværksættere, lokale arbejdspladser samt attraktive levevilkår i landdistrikterne. Efter anmodning fra fødevarerministeren kan udvalget også rådgive om relevante problemstillinger og forhold i relation til programmets gennemførelse. Udvalget er nedsat af Fødevarerministeriet og består af en bred kreds af interessenter, som skal følge udmøntningen af Landdistriktsprogrammet.

Udvalget mødes som udgangspunkt to gange årligt. FødevarerErhverv har formandskabet i udvalget og varetager ligeledes sekretariatsbetjeningen af udvalget.

Udvalget er sammensat med repræsentanter fra følgende myndigheder og organisationer:

- Ministerier (Fødevarerministeriet, Indenrigs- og Sundhedsministeriet, Miljøministeriet, Økonomi- og Erhvervsministeriet, Finansministeriet samt Klima- og Energiministeriet)
- Regioner og Kommuner (Danske Regioner, en fælles repræsentant for regionerne, Kommunernes Landsforening, en fælles repræsentant for kommunerne).
- Erhvervsrepræsentanter (Landbrug & Fødevarer, DI Fødevarer, Økologisk Landsforening, Dansk Skovforening, Dansk Gartneri)
- Miljøorganisationer (Danmarks Naturfredningsforening og Friluftsrådet)
- Landdistrikter (Landdistrikternes Fællesråd, Sammenslutningen af Danske Småøer, En fælles repræsentant for LAG'erne)
- Arbejdstagerrepræsentanter (LO, 3F og NNF)
- Europa-kommissionens repræsentanter kan på eget initiativ deltage i overvågningsudvalgets arbejde som rådgivere.

Lokale aktionsgrupper i Landdistriktsprogrammet

Et væsentligt element i gennemførelsen af Landdistriktsprogrammet 2007-2013 er muligheden for etableringen af lokale aktionsgrupper (LAG'er). I forbindelse med udarbejdelsen af Landdistriktsprogrammet blev de enkelte kommuner klassificeret efter deres "landdistriktsgrad", og der blev således identificeret 16 yderkommuner, 30 landkommuner, 17 mellemkommuner og 35 bykommuner. Godkendte LAG'er i de såkaldte yder- og landkommuner er berettiget til støtte fra Landdistriktsprogrammet, mens LAG'er i mellemkommuner har mulighed for at modtage et EU tilskud, hvis de selv medfinansierer aktiviteterne.

Der er på nuværende tidspunkt 51 godkendte lokale aktionsgrupper under Landdistriktsprogrammet, fordelt i yderkommuner, landkommuner og mellemkommuner.

LAG'erne, der består af en bred repræsentation af offentlige myndigheder, borgere, lokale organisationer og foreninger, har alle udarbejdet udviklingsstrategier for deres lokalområde og arbejder dagligt med at aktivere og realisere det lokale udviklingspotentiale.

LAG'erne har mulighed for at indstille projekter, hvor hovedformålet er etablering af nye arbejdspladser og sikring af attraktive levevilkår. Derudover ydes der tilskud til LAG'ernes administration og drift.

Formålet er at fremme udviklingen i landdistrikterne ved at få bosætning og arbejdspladser til at hænge fornuftigt sammen, så det bliver attraktivt for erhvervsaktive familier at slå sig ned i områderne uden for byerne. Samtidig kan borgernes adgang til servicefaciliteter, fritids- og kulturtilbud og kommunikationsteknologi understøttes.

Fødevareministeriet har primo marts 2011 givet tilsagn til 2.113 projekter indstillet af LAG'er under Landdistriktsprogrammet for i alt 348 mio. kr. Heraf er der 196 projekter der også har fået tilsagn fra en af Socialministeriets eller Indenrigs- og Sundhedsministeriets puljer.

Der kan ydes støtte inden for:

- Diversificering til ikke-jordbrugsaktiviteter.
- Etablering/udvikling af mikro-virksomheder.
- Etablering af basale servicefaciliteter.
- Turisme.
- Investering i små og mellemstore fødevarevirksomheder.
- Fornyelse i landsbyer.
- Natur- og kulturarv.

Fiskeriudviklingsprogrammet 2007-2013

På grundlag af forordning (EF) 1198/2006 om Den Europæiske Fiskerifond har Danmark som de øvrige medlemslande udarbejdet et program for udvikling af fiskeri- og akvakultursektoren 2007-2013 (Fiskeriudviklingsprogrammet).

Den Europæiske Fiskerifond stiller en samlet ramme på ca. 995 mio. kr. til rådighed som medfinansiering af det danske Fiskeriudviklingsprogram. Programindsatsen er fordelt på 4 akser samt teknisk bistand. Som hovedregel medfinansieres EU midlerne med nationale offentlige midler af samme størrelse.

Formålet med Fiskeriudviklingsprogrammet er at skabe rammerne for det størst mulige vedvarende udbytte af den danske fiskeri- og akvakultursektor, hvor ressourcerne udnyttes under hensyn til målet om bæredygtighed og regional udvikling. Programmet har således afsæt i den lokale udvikling i fiskeriområderne og på fremadrettede udviklingsinitiativer i fiskeri og akvakultursektoren, og indeholder detaljerede mål og effektkrav som er præciseret i de danske bekendtgørelser og i udvælgelseskriterier for de enkelte ordninger. Fiskeriudviklingsprogrammet er således med til at udvikle og støtte den regionale forankring af fiskeri og akvakultur, hvor udfordringen er at skabe en fornuftig sammenhæng mellem regional udvikling og global konkurrence. Nedenfor er vist en liste over de aktuelle tilskudsordninger.

Tilskudsordninger i Fiskeriudviklingsprogrammet 2007-2013:

- Modernisering af fiskerfartøjer. Fiskere kan søge tilskud til investeringer i modernisering og forbedring af fiskerfartøjer.
- Yngre fiskere. Yngre fiskere kan få tilskud til køb af første fiskerfartøj.

- Miljøvenlig Akvakultur- og dyresundhedsforanstaltninger. Der kan søges om tilskud til omlægning til økologisk akvakultur og til deltagelse i miljøcertificeringsordningen EMAS, samt til kontrol med og eliminering af visse sygdomme inden for akvakultur.
- Etablering og modernisering af akvakulturanlæg. Virksomheder, som ønsker at fremme virksomhedens udvikling i miljømæssig og økonomisk bæredygtig retning, kan søge tilskud til investeringer herunder recirkulerede anlæg med minimal miljøbelastning.
- Innovativ forarbejdning og afsætning. Virksomheder kan få tilskud til at innovative projekter vedrørende forarbejdning og afsætning af fiskerivarer og akvakulturprodukter.
- Fælles initiativer. Udviklingsprojekter der skal bidrage til at forøge det samlede værdiudbytte i fiskerisektoren.
- Fiskerihavne og landingssteder. Der kan gives tilskud til at forbedre fiskerihavnens faciliteter og tjenesteydelser.
- Kompetenceudvikling. Organisationer kan fremme kompetenceniveauet i sektoren ved tilskud til udvikling af uddannelsesstilbud samt metoder og værktøjer i forbindelse med uddannelse.
- Akvatiske fauna og flora. Der kan bl.a. søges om tilskud til vandløbsrestaurering og til beskyttelse og forbedring af miljøet inden for rammerne af Natura 2000.
- Bæredygtig udvikling af fiskeriområder. Projekterne gennemføres via de lokale aktionsgrupper til udvikling af erhverv og levevilkår i fiskeriområder.

Fiskeriudviklingsudvalget

Fiskeriudviklingsudvalget har til opgave at sikre fremdriften i Fiskeriudviklingsprogrammet, herunder vurdere effekterne af indsatsen i programmet og målopfyldelsen. Udvalget skal blandt andet godkende kriterierne for udvælgelse af støtteberettigede aktiviteter. Udvalget kan efter anmodning fra fødevarerministeren rådgive om diverse problemstillinger og forhold i relation til programmets gennemførelse. Udvalget er nedsat af Fødevarerministeriet og har gennemførelses- og evalueringsopgaver inden for Fiskeriudviklingsprogrammet.

Udvalget træder som udgangspunkt sammen to gange årligt. FødevarerErhverv har formandskabet i udvalget samt sekretariatsbetjeningen.

Fiskeriudviklingsudvalget tæller ellers repræsentanter for følgende myndigheder og organisationer:

- Ministerier (Fødevarerministeriet, Miljøministeriet samt Økonomi- og Erhvervsministeriet)
- Regioner og kommuner (Danske Regioner, en fælles repræsentant for regionerne og Kommunernes Landsforening)
- Interesseorganisationer (Danmarks fiskeriforening, Danmarks Pelagiske Producentorganisation, Dansk Industri, Danske Fiskeres Producentorganisation, Foreningen for Danmarks Fiskemel- og Fiskeolieindustri, Danske Havne, Konsumfiskeindustriens Arbejdsgiverforening, Danmarks Detailfiskehandlere, Dansk Akvakultur, Danske Fritidsfiskere, Skagenfiskernes Producentorganisation, Danmarks Sportsfiskerforening, Danish Seafood Organisation)
- Arbejdstagerrepræsentanter (Fagligt Fælles Forbund - 3F)

- Fiskeriområder (en fælles repræsentant for LAG'erne, Landdistrikternes Fællesråd)

Europa-Kommissionens repræsentanter kan på eget initiativ deltage i overvågningsudvalgets arbejde som rådgivere.

Lokale aktionsgrupper i Fiskeriudviklingsprogrammet

Under Fiskeriudviklingsprogrammet har LAG'er mulighed for at støtte projekter, der bidrager til en bæredygtig udvikling af fiskeriområderne. Formålet er at skabe udviklingsmuligheder i områder, der er ramt af nedgang i fiskerisektoren samt forbedre levevilkårene i områderne og i de mindre fiskersamfund. Ordningen skal skabe alternative muligheder for udvikling også uden for fiskerisektoren, men til gavn for fiskeriområderne. Konkret skal ordningen i Danmark medvirke til at undgå affolkning, sikre tilstedeværelsen af et attraktivt og mangfoldigt erhvervsliv, skabe aktiviteter omkring de mange fiskerihavne i Danmark, skabe alternativer til fiskeri, men også udvikle nye fiskeriaktiviteter, der bl.a. kan fastholde unge i erhvervet.

Der er på nuværende tidspunkt 18 godkendte LAG'er under Fiskeriudviklingsprogrammet. LAG'erne, der består af en bred repræsentation af offentlige myndigheder, borgere, lokale organisationer og foreninger, har alle udarbejdet udviklingsstrategier for deres lokalområde og arbejder dagligt med at aktivere og realisere det lokale udviklingspotentiale.

Ordningen skal bidrage til opfyldelse af målene i Fiskeriudviklingsprogrammet og den nationale handlingsplan for fiskeri og akvakultur, der blev vedtaget i oktober 2006, men bidrager også til den generelle udvikling af landdistrikterne. Ordningen blev igangsat i 2008 og forventes at løbe i programperioden til og med 2013.

Fiskeriområder er i stor udstrækning beliggende i landdistrikter, og ordningen om tilskud til bæredygtig udvikling af fiskeriområder fremmer samme formål som ordningen under Landdistriktsprogrammet, der har til formål at forbedre livskvaliteten og skabe arbejdspladser i landdistrikterne. Ordningen til udvikling af fiskeriområder bidrager således både til opfyldelse af fiskeripolitiske mål, og til understøttelse af de nationale mål om at skabe et Danmark i balance, med gode muligheder for bosætning og erhverv i hele landet.

Fødevarerministeriet har primo marts givet tilsagn til 211 projekter indstillet af lokale aktionsgrupper under Fiskeriudviklingsprogrammet for i alt 58 mio. kr.

Der kan ydes støtte inden for:

- Bæredygtig udvikling af fiskeriområder.
- Omstrukturering og omlægning af fiskerierhvervet.
- Skabe job for fiskere uden for fiskerisektoren.
- Forøge værdien af fiskeri- og akvakulturprodukter i mikro- og små virksomheder.
- Etablere og udvikle faciliteter til gavn for små fiskersamfund.
- Skabe attraktive levevilkår i fiskeriområderne.
- Fremme samarbejde mellem lokale aktionsgrupper i fiskeriområder.

Bilag 4: Regeringens initiativer fordelt på ministerområder

Dette bilag beskriver regeringens initiativer i forhold til landdistrikterne opdelt efter ministerområde. Bilaget indeholder dels uddybende beskrivelser af tiltag, der er omtalt i redegørelsen, dels beskrivelser af andre initiativer, som ikke er omtalt i redegørelsen.

Beskæftigelsesministeriet

Flere akademikere i virksomhederne i yderområder

Med baggrund i hjælpepakken *Danmark i balance i en global verden*, fra september 2010, skal AC – Akademikernes Centralorganisation fra marts 2011 til marts 2012 gennemføre en fokuseret indsats for at bidrage til at bringe ledige i beskæftigelse i yderområderne. Forventningen er, at akademikere kan bidrage med et vækstpotentiale til virksomheder i yderområderne, fordi akademikere ofte kommer med ny viden og et nyt blik på processer og produkter. Kampagnen kører fra marts 2011 til starten af 2012.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet

Pulje til opprioritering af det fysiske miljø i udkantsområder (Indsatspuljen)

Med henblik på at understøtte kommunernes indsats for forskønnelse af det fysiske miljø i yderområderne, afsatte regeringen og KL i forbindelse med kommuneøkonomiaftalen for 2010 en ansøgningspulje i Indenrigs- og Sundhedsministeriet på 150 mio. kr. Puljen kan søges af 39 kommuner og yde tilskud til opkøb af private ejendomme og visse typer af avls- og driftsbygninger med henblik på nedrivning eller renovering, udgifter ved kommunens medvirken ved oprydning af oplagret skrot, udtjente biler og affald mv. på private grunde samt til den kommunale andel af byfornyelsesindsatsen. Da 5 kommuner undlod at søge puljen, blev de 150 mio. kr. uddelt til 34 kommuner i november 2009.

Med finansloven for 2011 blev der afsat yderligere 100 mio. kr. til en fortsættelse af indsatsen. Det er de samme 39 kommuner, der er ansøgningsberettigede til puljemidlerne i 2011, som i 2010.

Landdistriktspuljen

Indenrigs- og Sundhedsministeriets landdistriktspulje har i en årrække ydet støtte til en lang række projekter med det formål at forbedre landdistrikternes og de små øers udviklingsmuligheder. På finansloven for 2011 er der afsat 22,4 mio. kr. til puljen.

Hovedparten af puljens midler anvendes til forsøgsprojekter i landdistrikterne, som skal fremme levevilkår, bosætning, kultur- og fritidsaktiviteter samt erhvervsudvikling. Støtte til projekter i landdistrikterne uddeles en gang om året. Under ordningen kan der desuden opnås medfinansiering fra Fødevareministeriets Landdistriktsprogram.

En mindre del af puljemidlerne anvendes i øvrigt til informations- og forskningsprojekter, som har til formål at informere bredt om udviklingsmulighederne i Danmarks yderområder. I 2010 uddeltes der alt i alt 2,5 mio. kr. til 8 projekter.

Støtten til de små øer uddeles særskilt to gange om året og gives som tilskud eller lån (læs evt. mere herom i Redegørelsen om de små øer).

Det kommunale udligningssystem – 5 mio. kr. puljen

Indenrigs- og Sundhedsministeriet giver årligt støtte til særligt vanskeligt stillede kommuner, der gennemfører forsøgsprojekter i landdistrikterne. Af midlerne fra § 16 i tilskuds- og udligningsloven afsættes årligt 5 mio. kr. til formålet og ved seneste fordeling af puljen blev der givet tilsagn om støtte til 16 projekter.

Det rådgivende udvalg på landdistriktsområdet – en antologi om landdistrikterne

På initiativ af det rådgivende udvalg på landdistriktsområdet er det besluttet, at få udarbejdet en antologi om vilkår og udviklingsmuligheder i landdistrikterne. Formålet er at få skabt overblik over den eksisterende viden på landdistriktsområdet. Der eksisterer allerede en stor viden fra en række projekter, bosætningsanalyser mv., som således kan samles i en lettilgængelig form, der ikke mindst henvender sig til praktikere og ildsjæle. Antologien vil blive udarbejdet af Center for Landdistriktsforskning (CLF) med bidrag fra en lang række nøglepersoner på området.

Hurtig hjælp og nære sundhedstilbud

Med "Aftale om udmøntning af midler til nære sundhedstilbud i udkantsområder og lægehelikopterordning" fra den 8. juni 2010 blev regeringen og Danske Folkeparti enige om den overordnede fordeling af de 600 mio. kr., der med finanslovsaftalerne for 2009 og 2010 blev afsat til en styrket akutindsats i yderområder med langt til nærmeste fælles akutmodtagelse. Det fremgår af aftalen, at midlerne bl.a. skal anvendes til etablering af sundheds- og akuthuse, moderne lægehuse, udbygning af præhospitale beredskaber, lokale ordninger med særlige førstehjælpere samt en forsøgsordning med lægehelikopter med base i Karup.

Regeringen og Dansk Folkeparti har i 1. kvartal af 2011 fordelt i alt 570,7 mio. kr. til 38 konkrete projekter landet over, jf. nedenstående oversigt.

Regeringen og Dansk Folkeparti har bl.a. bevilget knap 60 mio. til etablering af yderligere en forsøgsordning med lægehelikopter med base i Karup som supplement til den eksisterende forsøgsordning på Sjælland. Forsøgsordningen forventes igangsat i slutningen af foråret 2011 og vil vare 13 måneder. Den jyske helikopter vil kunne flyve alle døgnets 24 timer, mens den sjællandske helikopter kun flyver i de lyse timer. En evaluering af begge forsøgsordninger skal danne baggrund for anbefalinger om den fremtidige lægehelikopterordning i Danmark.

Oversigt over den regionale fordeling af akutmidler (1. og 2. ansøgningsrunde):

Region	Antal projekter i alt	Bevilget beløb i alt (mio. kr.)
Region Sjælland	9	140,8
Region Syddanmark	7	75,7
Region Midtjylland		
- Nordvestjylland		133,9
- Lægehelikopter		59,6
- Øvrige projekter		55,8
I alt	16	249,3
Region Nordjylland	6	104,9
I alt	38	570,7

Note: I forhold til forsøgsordningen med lægehelikopter skal bemærkes, at den også vil dække Region Nordjylland.

De resterende akutmidler vil bl.a. blive anvendt til kompetenceløft af sundhedspersonale (sygeplejersker, paramedicinere m.fl.), som skal varetage nye opgaver og indgå i ændrede funktioner i forbindelse med udbygningen af de nære sundhedstilbud og den præhospital indsats.

Lægedækning

Et omdrejningspunkt for den nære sundhedsindsats er de lokale praktiserende læger, herunder lægevagten. I forbindelse med den nye overenskomst imellem det offentlige og de praktiserende læger, som forventes at træde i kraft den 1. april 2011, er der fokus på at sikre lægedækning i alle egne af landet. Bl.a. fjernes den øvre lukkegrænse for antallet af tilmeldte patienter til den enkelte læge, mulighed for at etablere større enheder, mulighed for at ansætte læger i tidsubegrænsede stillinger, mulighed for, at regionerne selv kan oprette lægepraksis ved lægemangel, opblødning m.v.

Klima- og Energiministeriet

Vedvarende energi

Regeringens mål er, at Danmark i 2050 er uafhængig af olie, kul og naturgas. Denne omstilling vil betyde, at vedvarende energi kommer til at spille en langt større rolle. Produktionen af vedvarende energi har de bedste vilkår udenfor de større byområder, hvorfor landdistrikterne kan spille en afgørende rolle i denne sammenhæng. Således vil landdistrikterne dels bidrage væsentligt til realiseringen af regeringens mål, og dels vil landdistrikterne kunne skabe lokal udvikling gennem investeringer på området.

Biomasse vil være en af de væsentlige vedvarende energikilder i fremtidens energiforsyning. Med *Grøn Vækst aftalen* er regeringen og Dansk Folkeparti derfor også enige om at styrke det økonomiske incitament for energiudnyttelse af husdyrgødning gennem forskellige initiativer, herunder igangsætningspulje under Fødevareministeriet til etablering af biogasanlæg mv. på 85 mio. kr. årligt i perioden 2010 til 2012 og en igangsætningspulje til økologiske biogasanlæg på i alt 15 mio. kr. i samme periode.

Med henblik på at fremme udviklingen af vedvarende energi er der i øvrigt igangsat forskellige initiativer i konkrete yderområder:

Anholt Havmøllepark

Anholt Havmøllepark på 400 MW blev udbudt i 2009 som resultat af et bredt politisk forlig mellem alle folketingets partier undtagen Enhedslisten. Projektet bygges og drives af Dong Energy, som forventer umiddelbart at skulle investere 10 mia. i projektet. DONG Energy har valgt at benytte Grenaa Havn som base for projektet, både i etableringsfasen men også til den efterfølgende drift af parken. Når Anholt Havmøllepark går i produktion, vil parken blive overvåget, serviceret og vedligeholdt med base i Grenaa Havn, hvor DONG Energy vil opbygge en driftsorganisation på ca. 50 personer. DONG har allerede opkøbt en eksisterende bygning på havnen, der skal huse driftsorganisationen. Anlæg af parken vil kræve en del mere arbejdskraft, men ikke nødvendigvis lokaltforankrede ansatte.

Samsø – fra VE-Ø til fossiluafhængig ø

Klima- og Energiministeriet har besluttet at oprette en pulje på 1 mio. kr., som foreningen Samsø Energiakademi kan anvende til arbejdet med videreudvikling af Samsø fra VE-Ø til helt fossiluafhængig ø. Tilskuddet skal bruges til planlægning og analyse, samt konkrete projekter på Samsø. Ud over at skaffe lokal dynamik, beskæftigelse og turisme, skal projektet tjene som udstillingsvindue for regeringens vision om et dansk samfund, der er uafhængigt af fossile brændsler, og give inspiration til omstilling for lokalsamfund rundt omkring i Danmark. Samsø Energiakademi har hvert år mange besøgende fra ind- og udland, der også er til gavn for øens beskæftigelse.

Udbud af areal til opstilling af vindmøller på land ved Sdr. Omme

Kriminalforsorgen og Energistyrelsen har i 2010 offentliggjort udbud af et areal til opstilling af vindmøller på land ved statsfængslet ved Sdr. Omme i Billund Kommune. På arealet skal opstilles vindmøller med en samlet kapacitet på minimum 20 MW. Udbuddet forventes at medføre en vis merbeskæftigelse i forbindelse med anlæggelsen.

Kulturministeriet

Kultur for alle - kultur i hele landet

I 2010 startede implementeringen af strategien "Kultur for alle – kultur i hele landet", som blev lanceret i december 2009. Målet er, at alle borgere i hele landet skal have adgang til et mangfoldigt kulturtilbud af høj kvalitet. Dette tilstræbes gennem indgåelse af kulturaftaler mellem kulturministeren og klynger af kommuner, såkaldte kulturregioner. Der er i 2011 indgået i alt 13 kulturaftaler mellem staten og kulturregionerne, der dækker stort set hele landet. Aftalerne understøtter det lokale og regionale kulturpolitiske engagement og fremmer dispositionsfriheden på det regionale og lokale niveau.

Samtidig har Kulturministeriet årligt siden 2001 støttet kulturprojekter uden for hovedstaden over først Provinspuljen og siden Puljen til kultur i hele landet. Der var i 2010 afsat ca. 25 mio. kr. til kulturelle tiltag, som udspringer af lokale initiativer, og som skal styrke kulturlivet i hele landet. Samtidig er der etableret forsøg med nati-

onale opdrag, hvor lokale institutioner midlertidigt varetager udviklingsopgaver af national betydning.

Kulturinitiativer fordelt over hele landet

Derudover er der i de seneste år bevilget støtte til en række initiativer, der gavner kulturen jævnt fordelt over hele landet. Det gælder for nedenstående områder:

Støtte til filmproduktion

I 2010 indgik regeringen en ny filmpolitisk aftale 2011-2014 med Folketingets øvrige partier. I aftalen fastsættes bl.a., at der skal anvendes minimum 28. mio. kr. årligt til regional filmproduktion. Støtteordningen skal sikre udviklingen af filmproduktionsmiljøer uden for hovedstadsområdet.

Børnekulturens netværk

Børnekulturens Netværk har bl.a. 'brobygning mellem stat og kommuner' som tema i deres handlingsplan. Børnekulturens Netværk etablerer netværksmøder for alle kommuner og sætter fokus på kulturindsatsen for børn og unge i kommunerne. Børnekulturens Netværk rådgiver, inspirerer og synliggør samarbejdsmuligheder mellem staten og kommunerne med det formål at styrke indsatsen i kommunerne på området kultur for børn og unge.

Breddeidræt

Kulturministeriet udbød i sommeren 2009 i samarbejde med Nordea-fonden en pulje på 20 mio. kr. til breddeidrætskommuner. I oktober 2009 blev udvalgt 7 breddeidrætskommuner: Viborg, Ålborg, Varde, Faaborg-Midtfyn, Køge, Slagelse og Gentofte. Projektperioden indledtes den 1. januar 2010 og løber til den 31. december 2011. Formålet med breddeidrætskommune-konceptet er, at modelkommunerne afprøver en række projekter/initiativer, og at de efterfølgende stiller erfaringerne til rådighed for hinanden og for andre kommuner med det formål at inspirere andre kommuner til en breddeidrætsindsats, hvor de gør brug af erfaringerne fra breddeidrætskommunerne.

Statens Kunstråd

Statens Kunstråd har fastlagt en handlingsplan for 2007-2011. Et af indsatsområderne er kunst og kommunerne. Kunstrådet ønsker herigennem at bakke op om den lokale kunstpolitiske indsats, hvor denne har fokus på udvikling, kvalitet og mangfoldighed. Statens Kunstråd og dets udvalg yder i vidt omfang støtte til formidling og produktion af den lokalt forankrede professionelle kunst gennem en række eksisterende støtteordninger og støtter gerne samarbejdet i kulturaftalekommunerne. Kunstrådet vil så vidt muligt medfinansiere konkrete initiativer, der kan fungere som modeller og fyrtårne til inspiration og fremme af kunsten i kommunerne. I februar 2011 afholder Kunststyrelsen en stor konference i Vejle om "kunsten af få kunsten ud i kommunerne".

Kulturarv

Kulturarvsstyrelsen og Realdania har i perioden 2008 til 2010 gennemført et Kulturarvskommuneprojekt, hvor fire områder i Danmark er blevet udpeget som kulturarvskommuner. Det er Mariagerfjord, Halsnæs og Vordingborg Kommuner, samt

Det Sydfynske Øhav, som er et formaliseret samarbejde mellem Faaborg-Midtfyn, Ærø, Langeland og Svendborg Kommuner. Kulturarvsstyrelsen og Realdania har med projektet støttet kommunerne i at gennemføre konkrete udviklingsprojekter, der aktiverer kommunernes kulturarv, og som kan tjene til inspiration for andre kommuner. Arbejdet er afrapporteret i rapporten "Kommune – kend din Kulturarv!".

På bl.a. fortidsminde- og bygningsområdet sætter Kulturarvsstyrelsen i 2009-2011 et øget formidlingsmæssigt fokus på en række kulturarvsattraktioner, der ligger i landdistrikterne. Det sker gennem de fondsstøttede projekter "Danmarks Oldtid i Landskabet" og "1001 fortællinger om Danmark".

På bygningsområdet er Kulturarvsstyrelsen i gang med en flerårig gennemgang af alle landets fredede bygninger mhp. at kortlægge deres fredningsværdier, herunder en lang række fredede bygninger i landdistrikter som f.eks. herregårde. Desuden blev der i 2010 indgået et partnerskab mellem styrelsen og Realdania kaldet 'Bygningskultur 2015'. Bygningskultur 2015 skal skabe ny viden, nye netværk, brugbare værktøjer og helt ny formidling til ejere og kommuner om fredede og bevaringsværdige bygninger, bl.a. gennem etableringen af et kommunenetværk. 150 planlæggere, sagsbehandlere og politikere fra 70 kommuner i hele landet har indtil videre meldt sig ind i netværket.

På museumsområdet består Kulturministeriets formidlingsplan for de statslige og statsanerkendte museer af en række indsatsområder, der skal skabe lige og øget adgang til kultur i hele landet. Det sker via puljemidler til udvikling af museernes formidling fra et brugerperspektiv, støtte til udvikling af museernes undervisningsaktiviteter og samarbejde med uddannelsesinstitutionerne, kvalitative brugerundersøgelser på museerne samt forskning i museernes formidling, støtte til international erfaringsudveksling og kompetencegivende efteruddannelse af museernes medarbejdere. Kulturarvsstyrelsen har fra 2007-2010 ydet støtte til ca. 200 projekter i hele landet, som har resulteret i udvikling af en lang række nye formidlingsaktiviteter og udstillinger i hele landet. Herunder bl.a. støtte til etablering af undervisningsafdelinger på landets museer.

Kulturarvsstyrelsen har ydet støtte til etablering af to regionale centre for museumsundervisning vest for Storebælt i en treårig konsolideringsperiode med 2 mio. kr. årligt. De to nye centre for museumsundervisning i henholdsvis Region Midt- og Nordjylland og Region Syd samarbejder med Skoletjenesten på Sjælland, der dækker Region Hovedstaden og Region Sjælland. Tilsammen udgør de tre centre et nationalt netværk for museumsundervisning, der dækker hele landet.

Miljøministeriet

Nationalparker

Der blev i juni 2007 indgået aftale med partierne bag nationalparkloven om at påbegynde etablering af et netværk af nationalparker og igangsætte proceduren for oprettelse af en nationalpark i Thy. Nationalpark Thy er efterfølgende oprettet i august 2008. Thy har i øvrigt som den første nationalpark fået en bevilling via Grøn Vækst-midlerne. Pengene gives for en 6-årig periode og skal søges årligt.

Der blev i januar 2008 indgået en ny aftale med partierne bag nationalparkloven om at udpege yderligere 4 nationalparker: Mols Bjerge, Skjern Å, Vadehavet og Kongernes Nordsjælland. Mols Bjerge og Vadehavet er efterfølgende oprettet i hhv. august 2009 og oktober 2010. Skjern Å forventes oprettet i 2011. Kongernes Nordsjælland forventes oprettet i 2012, idet partierne bag nationalparkloven først skal tage endelig stilling til afgrænsningen. Der er afsat i alt 34 mio. kr. på finansloven til opstart af de 5 nationalparker, som hver modtager et engangsbeløb, indtil der foreligger en nationalparkplan. Der er desuden som opfølgning på *Grøn Vækst aftalen* afsat midler på finansloven til drift og udvikling af nationalparkerne. Der er med *Grøn Vækst aftalen* afsat 15 mio. kr. årligt i perioden 2010-2011 og 37,5 mio. kr. årligt i perioden 2012-2015.

Hovedformålet med etablering af nationalparker er, at styrke og udvikle naturen og landskabet i områder af national og international betydning, bl.a. gennem etablering af større sammenhængende naturområder. Samtidig er der muligheder for at tilgodese en række andre formål, herunder at fremme naturoplevelser og friluftsliv, styrke kulturhistoriske værdier og understøtte en udvikling til gavn for lokalområdet. 10 pilot- og undersøgelsesprojekter, som gennemførtes forud for lovens tilblivelse, peger således alle på, at en nationalpark kan styrke det lokale erhvervsliv primært som følge af øget turisme, ligesom en nationalpark kan fremme bosætning.

Ferieboliger i overflødiggjorte landbrugsbygninger

Som følge af en dom fra EU-domstolen ændredes praksis efter sommerhusloven og efter landzonebestemmelserne i planloven, så der siden den 31. juli 2009 kan gives tilladelse til etablering og udlejning af op til 10 ferieboliger pr. nuværende eller tidligere landbrugsejendom i overflødiggjorte driftsbygninger, herunder også overflødiggjorte stuehuse, uden krav om bopælspligt. Før lempelsen var tilladelse betinget af ejers bopæl på ejendommen.

Med *Danmark i balance i en global verden* har regeringen endvidere lovet at tage initiativ til, at der i fremtiden kan gives tilladelse efter sommerhusloven til udlejning af op til 15 ferieboliger pr. nuværende eller tidligere landbrugsejendom i overflødiggjorte stuehuse og driftsbygninger. Initiativet forventes at øge mulighederne for beskæftigelse og lokal omsætning i områder, hvor strukturudviklingen i dansk landbrug overflødiggjør landbrugsbygninger, ved at forbedre erhvervsmulighederne for at anvende de overflødiggjorte bygninger. Praksisændringen forventes implementeret i løbet af 1. halvår 2011. Tilsvarende lempes praksis efter landzonebestemmelserne i planloven.

Nyt campingreglement

Den 5. juli 2010 trådte et nyt campingreglement, bekendtgørelse nr. 844 af 30. juni 2010 om tilladelse til udlejning af arealer til camping og om indretning og benyttelse af campingpladser, i kraft. Bekendtgørelsen fastlagde bl.a. regler om campinghytters areal og højde og antal m.v.

Et af hovedformålene med at revidere den gamle bekendtgørelse har været at sikre campingbranchens udviklingsmuligheder ved at tillade større campinghytter under respekt for natur- og landskabsværdier til gavn for turisterhvervet som helhed og dermed også til gavn for lokalsamfundet. Det skal ses i lyset af, at godt

halvdelen af alle campingpladser er beliggende i særligt værdifulde landskabs- eller naturområder el.lign.

Aftale om et nationalt testcenter for store vindmøller i Østerild som en del af en helhedsløsning for placering af testmøller frem mod 2020

Et politisk flertal bestående af regeringen, Socialdemokraterne, Dansk Folkeparti og Socialistisk Folkeparti indgik d. 28. maj 2010 aftale om at placere det kommende nationale testcenter for store vindmøller i Østerild, Nordjylland. Anlægsloven om et testcenter for store vindmøller ved Østerild trådte i kraft d. 1. oktober 2010. En efterfølgende ændring af loven er trådt i kraft den 3. marts 2011, således at de første møller kan rejses på testcenteret i foråret 2012.

Det nationale testcenter skal give både industrien og forskningsinstitutionerne, bl.a. Risø DTU og Aalborg Universitet, de optimale muligheder for at være og blive i front. Der, hvor man tester møllerne, bliver også dér, hvor man udvikler dem og et langt stykke hen ad vejen producerer dem. Testcentret kan dermed være med til at sikre danske arbejdspladser inden for udvikling og produktion af vindmøller både for vindmøllevirksomheder og for rækken af underleverandører.

Aftalen om det nationale testcenter indeholder en række initiativer, som skal sikre, at de overordnede energi-, forsknings- og erhvervshensyn får konkrete og positive effekter for en bred vifte af lokale udviklingsmuligheder i Thisted Kommune samt en understøttende effekt på kommunens profil som klimakommune. Udviklingsmulighederne handler f.eks. om etablering af et besøgscenter og etablering af 100 ha bynær, statslig skov i Thy.

I Østerildaftalen indgår, at der ved siden af det nationale testcenter ved Østerild Plantage og Høvsøre Prøvestation skal findes arealer til yderligere testpladser til op til 10 prototypevindmøller i perioden frem til 2020 samt 4-8 serie-0 vindmøller pr. år (dvs. 40 - 80 møller). Vindmølleindustrien vil dermed samlet set få adgang til de testfaciliteter, der af vindmølleindustrien vurderes som nødvendige for at fastholde Danmarks førerposition på markedet. Dette planlægningsarbejde for testmøller frem mod år 2020 foregår i tæt samarbejde med Danmarks Naturfredningsforening, KL, Vindmølleindustrien og Risø/DTU.

Planlægningsarbejdet for testmøller følger de almindelige principper for kommunal planlægning og foregår derfor i tæt dialog med de kommuner, som har potentielt egnede steder til testvindmøller. Målet er således sammen med kommunerne at finde de steder, der skal være omdrejningspunktet for udvikling af nye, mere effektive vindmøller i fremtiden. Hvis kommuner beliggende i landets yderområder sætter på planlægning for vindmøller, medvirker de derigennem til at give rammerne for investorerne og fremme regeringens målsætning om mere vedvarende energi i Danmark samtidig med, at kommunen brandes, og der sikres arbejdspladser i Danmark.

Ministeriet for Fødevarer, landbrug og fiskeri

Landdistriktsprogrammet 2007-13

Med Landdistriktsprogrammet 2007-13 understøttes en målrettet landdistriktsudvikling såvel på erhvervsområdet, som i forhold til bosætning og generelle levevilkår. Det er en udvikling, der tilrettelægges og underbygges med en aktiv indsats for

bevaring og udvikling af miljø- og naturmæssige værdier på landbrugs-, skovbrugs og naturarealer. Den nationale offentlige finansiering af programmet modtager medfinansiering fra den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne (ELFUL) (se bilag 3).

Fiskeriudviklingsprogrammet 2007-13

Fiskeriudviklingsprogrammet er med til at udvikle og støtte den regionale forankring af fiskeri og akvakultur, hvor udfordringen er at skabe en fornuftig sammenhæng mellem regional udvikling og global konkurrence. Danmark har som de øvrige EU-medlemslande udviklet et nationalt program for støtte under fiskerifondsprogrammet (se bilag 3).

Sundhedstjek af EU's landbrugspolitik

På baggrund af Sundhedstjekket af den fælles landbrugspolitik i 2008 blev der i foråret 2009 lavet en række ændringer til rådsforordningen om støtte til landdistriktsudvikling (RFO 1698/2005), som udvidede aktiviteterne under Landdistriktsprogrammet 2007-13. Ændringerne skyldtes, at det blev besluttet at flytte EU-midler fra den direkte landbrugsstøtte (søjle I i EU's fælles landbrugspolitik) til Landdistriktsprogrammet 2010-13 (søjle II i EU's fælles landbrugspolitik). Landdistriktsprogrammet finansieres fortsat af både nationale og EU-midler. EU-medfinansieringssatsen til LEADER-aktiviteten via de lokale aktionsgrupper (LAG'er) under programmets akse 3 og 4 og miljø og natur indsatsen under akse 2 udgør 55 pct. For alle øvrige ordninger under Landdistriktsprogrammet udgør EU-medfinansieringssatsen 50 pct. De aktiviteter, som finansieres med de særlige midler, som i 2009 overførtes fra søjle I til søjle II i den fælles landbrugspolitik for perioden 2010-2013 finansieres med en EU-medfinansieringssats på 75 pct.

De nye midler fra Søjle I kan anvendes under alle akser i Landdistriktsprogrammet. I Danmark er midlerne gennem *Grøn Vækst aftalen* afsat til nye støtteindsatser for gennemførelsen af EU Vandrammedirektivet, Habitatdirektivet, Fuglebeskyttelsesdirektivet, Kyoto-aftalen og klimamålsætningerne.

Ændring af landbrugsloven

Landbrugsloven blev som følge af *Grøn Vækst aftalen* ændret i 2010. Ændringen indebærer, at adgangen til at erhverve landbrugsejendomme er blevet liberaliseret, og at en række af de hidtidige begrænsninger på ejerskabet og størrelsen af de enkelte landbrugsejendomme og bedrifter er blevet ophævet. Landbrugets muligheder for at tiltrække ny kapital blev styrket, ved at det blev lettere for selskaber at købe og drive landbrug. Formålet med ændringen er at sikre den fortsatte konkurrenceevne inden for landbrugssektoren, og dermed at fastholde landbrugets beskæftigelsespotentialer og økonomiske betydning i landdistrikterne. Bopælspligten er samtidig ændret således, at denne også kan opfyldes gennem f.eks. udlejning af boligen.

Forskningsprogram med fokus på jordbrugs- og fødevarerektorens fremtidige rolle og udvikling i et regionalt perspektiv

Den 1. januar 2007 gik startskuddet for forskningsprogrammet om jordbrugs- og fødevarerektorens fremtidige rolle og udvikling i et regionalt perspektiv. Programmet består af fem enkeltstående projekter, som skal bidrage med ny viden om potentialer og instrumenter, der kan forbedre jordbrugs- og fødevarerektorens

udviklingsmuligheder og fremtidige rolle. Projekterne gennemføres i perioden 2007 til 2011 og har fået tildelt knapt 20 millioner kroner af Fødevarerministeriet.

Programmet skal blandt andet afdække, hvordan jordbrugs- og fødevarersektoren kan udnytte og udvikle styrker og kompetencer med henblik på at skabe grundlag for lokal og regional erhvervsudvikling og bosætning. En udvikling som bør ske i overensstemmelse med en bæredygtig udnyttelse og forvaltning af natur- og landskabsressourcer. Forskningsindsatsen skal koble viden om jordbrugs- og fødevarerhvervets udvikling og rammebetingelser med viden om iværksætter- og samarbejdskultur og dermed etablere et fundament for effektive policy-tiltag.

Projekterne vil undersøge innovationsmønstre og arealanvendelse i landdistrikterne og blandt andet se på, hvordan forholdene påvirkes af blandt andet kommunalreformen samt udviklingstendenser i EU. Programmet skal munde ud i anbefalinger vedrørende den fremtidige udvikling af strategier, politikker og programmer for landdistriktsudvikling.

Udviklingen peger mere og mere på inddragelse af borgerne i udviklingen, og man vil i programmet undersøge, hvordan dette kan gøres på nye måder. Samtidig vil man se på, hvordan netværk dannes stadig med baggrund i jordbrugs- og fødevarersektoren. De fem projekter tager udgangspunkt i forskellige udkantsområder og vil bruge casestudier, interviews og forskellige modeller. Det endelige resultat vil blive strategier, modeller og instrumenter til brug for beslutningstagere i udviklingen af landdistrikterne. Der blev i 2010 afholdt en 2-dages afslutningskonference, hvor nogle af projektets resultater blev fremlagt og drøftet. I forbindelse med afslutningskonferencen blev der udarbejdet en folder "Fremtidens landdistrikter – fra forskning til udvikling", som kan hentes på <http://ferv.fvm.dk/Landdistriktsforskning.aspx?ID=33268>.

ERA-net

I oktober 2009 blev et nyt ERA-net om koordinering og kortlægning af den europæiske forskning på landdistriktsområdet sat i gang (RURAGRI). Et European Research Area (ERA) Net er et samarbejde mellem forskningsfinansierende og -prioriterende myndigheder, som støttes af EU's rammeprogram for forskning. Fødevarerministeriet deltager som partner i samarbejdet. I 2010 har RURAGRI arbejdet med kortlægning af forskningslandskabet i EU-medlemslandene inden for landdistriktsforskningen. Ambitionen er at udbyde et fælleseuropæisk forskningsprogram i 2011, og på længere sigt at bidrage med forskningsbaserede indspil til den europæiske politik og strategi i relation til innovation, forskning og udvikling af landdistrikterne.

Grønt udviklings- og demonstrationsprogram

Som følge af *Grøn Vækst aftalen* er Fødevarerministeriets indsats på forsknings- og innovationsområdet fra 2010 i øvrigt blevet samlet i Grønt Udviklings- og Demonstrationsprogram (GUDP). GUDP skal bidrage til at skabe en konkurrence- og bæredygtig fødevarer- og nonfoodproduktion og bidrage til udvikling af erhvervspotentialer, vækst, beskæftigelse, arbejdsmiljø og videreudvikling af en markedsdrevet økologisk sektor samtidig med, at et højt niveau sikres inden for klima-, miljø- og naturbeskyttelse, dyrevelfærd, fødevarer sikkerhed og sundhed.

GUDP skal desuden bidrage til at skabe en sammenhængende organisering af forsknings- og innovationsindsatsen på fødevarer-, jordbrugs-, fiskeri- og akvakulturområdet samt fremme en sammenhængende indsats for forskning, udvikling og demonstration af viden og teknologier i forhold til de samfundsmæssige udfordringer og potentialer inden for de pågældende områder.

GUDP fokuserer på at fremme en ambitiøs forretningsorienteret nytænkning i det danske fødevarerhverv gennem dynamisk samspil mellem styrket bæredygtighed, effektivitet og værdiløft.

Ansøgninger under GUDP vil blive prioriteret efter en række kriterier, hvor projekternes forventede bæredygtigheds- og vækstbidrag vejer tungt, ligesom det er afgørende, at der er synergi mellem elementerne bæredygtighed, effektivitet og værdiløft.

Regionale og lokale fødevarer

Fødevarerproduktion udgør et vigtigt eksistensgrundlag for de fleste lokalsamfund i landdistrikter og yderområder. Samtidig er oplevelsesøkonomien en vigtig indtægtskilde i landdistrikterne, og et spændende fødevarerudbud er et stort aktiv i forhold til turismen.

Fødevarerministeriet understøtter derfor også med en række støtteordninger udviklingen og produktionen af regionale og lokale kvalitetsfødevarer. Målet er at få gang i produktionen af flere kvalitetsfødevarer, der udvikler erhvervet, gavner eksporten og giver forbrugerne gode og sunde madoplevelser.

MadX

Med et nyt MadX skal der skabes et markant fyrtårn for fødevarersektoren i Danmark. Et fyrtårn, der skal være med til at understøtte en mangfoldig produktion af kvalitetsfødevarer i hele landet, et højt uddannelsesniveau af madprofessionelle og en eftertragtet madkultur.

Et udvalg bestående af repræsentanter for myndigheder, erhverv, organisationer og eksperter og praktikere afleverede i august 2010 sine anbefalinger til fødevarerministeren om indholdet af det kommende eksperimenterium for fødevarer, mad og måltider, kaldet MadX, som skal placeres i Roskilde og Hirtshals.

Formålet med etableringen af et MadX er med fødevarer kvalitet som udgangspunkt og værdiskabelse som mål, at fremme innovation og produktudvikling, sætte fokus på madhåndværket, maddannelse og sunde kostvaner og etablere nye uddannelser, der skal medvirke til at fremme den danske hverdagskost.

MadX skal på sigt etableres som et offentligt-privat partnerskab og fremme brobygning og tværvideenskabeligt samarbejde mellem fødevarerindustrien, den gastronomiske sektor, forskning, råvareudbydere og forbrugere. MadX skal således have fokus på hele værdikæden og være en arena, hvor eliten og bredden mødes og gensidigt inspirerer hinanden. Centeret skal have fokus på fremme af interaktionen i udviklingsprocesserne – mellem aktører i hele fødevarerækeden, herunder også relevante fødevarer netværk i landdistrikterne.

Lov om lån til yngre jordbrugere

Fødevarerministeren har fremsat forslag om nedlæggelse af ordningen om statsgaranterede lån til førstegangsetablering for yngre jordbrugere. Ordningen har eksisteret siden 1960'erne og har de seneste år fået stadig færre ansøgninger. Antallet af årlige ansøgninger er således faldet fra ca. 800 i begyndelsen af 1980'erne til ca. 350 ved årtusindeskiftet til nu under 100 ansøgninger – senest 44 ansøgninger i 2010.

De yngre jordbrugere under ordningen betaler i dag en årlig præmie, som skal sikre, at ordningen er selvfinansierende og omkostningsneutral for staten. Øgede tab på ordningen bidrager imidlertid til en stigende præmie, da præmien beregnes på baggrund af indløsninger på ordningen de seneste fem år. I 2010 var præmien således 0,7 pct. p.a. af restgælden, mens den i 2011 steg til 3,55 pct. I 2012 forventes præmien at stige til 7,64 pct. En videreførelse af yngre jordbrugerordningen vurderes derfor allerede inden for et års tid at ville føre til så høje præmier, at de yngre jordbrugeres interesse for ordningen vil være yderst begrænset.

Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling

Bredbånd - 100 Mbit/s til alle

Det er regeringens målsætning, at alle husstande og virksomheder i hele Danmark skal kunne få en bredbåndsforbindelse med en hastighed på 100 Mbit/s i 2020.

Det er en ambitiøs målsætning, fordi målet er at dække samtlige husstande og virksomheder i hele landet med højhastighedsbredbånd. Bredbånd er blevet en nødvendig infrastruktur for både borgere og virksomheder på linje med el, vand og varme. Bredbånd kan medvirke til at fastholde og tiltrække borgere og virksomheder i lokalområder. Samtidig forventes det, at den offentlige service i stigende grad vil blive digital. Det betyder f.eks., at borgere vil kunne indmelde deres børn i skole, søge om byggetilladelser og meget mere på et tidspunkt som passer borgeren selv. Det kan også betyde, at patienter i fremtiden ikke behøver at tage til hospitalet for en samtale med lægen. Det kan i stedet klares med en videokonference over internettet. Der er mange mulige gevinster ved digitalisering både for borgere, virksomheder og myndigheder. Men gevinsterne kan kun høstes, hvis infrastrukturen er til stede. Derfor har regeringen fastlagt 2020-målsætningen.

Målet skal nås ved at fortsætte den markedsbaserede og teknologineutrale tilgang til udrulning af bredbånd, som har ført til, at Danmark nu er placeret som et af de lande i Europa, der har den største udbredelse af bredbånd. IT- og Telestyrelsens Bredbåndskortlægning 2010 viste, at stort set alle husstande og virksomheder medio 2010 kunne få en bredbåndsforbindelse (mindst 512 kbit/s). Det estimeres, at under 1.000 husstande og virksomheder, svarende til under en halv promille af alle, ikke havde denne mulighed. 92 procent kunne få en bredbåndsforbindelse med en beregnet hastighed på mindst 10 Mbit/s, og 25 procent kunne få en beregnet hastighed på 100 Mbit/s.

Videnskabsministeriet har i begyndelsen af 2011 nedsat en arbejdsgruppe med deltagelse af Indenrigs- og Sundhedsministeriet, KL og Danske Regioner, der i

løbet af året skal udarbejde et idékatalog til kommuner og regioner med inspiration til, hvordan bredbåndsudrulningen kan fremmes lokalt.

IT- og Telestyrelsen forventer inden udgangen af 2011 at afholde auktion over frekvenstilladelser i 800 MHz-frekvensbåndet, som er et frekvensbånd, der er særligt velegnet til hurtigt mobilt bredbånd i tyndt befolkede områder. Tilladelserne kan anvendes fra 1. januar 2013, og med brug af teknologierne LTE og LTE Advanced (4G) forventes disse inden for det næste årti, at kunne bidrage væsentligt til opfyldelse af regeringens målsætning om 100 Mbit/s til alle i 2020.

Videnskabsministeren har i øvrigt offentliggjort arbejdsprogrammet "Digitale veje til vækst", som skal fremme vækst og innovation i samfundet gennem en lang række konkrete initiativer til digitaliseringen af Danmark og udbredelsen af hurtigt bredbånd.

Nem, personlig adgang til det offentlige via den fællesoffentlige borgerportal, borger.dk

Borger.dk er med til at lette kontakten mellem borgerne og det offentlige uanset de konkrete fysiske afstande, der måtte eksistere mellem borgere og myndigheder. Borger.dk bygger på ideen om, at borgerens behov skal være i centrum. Portalen giver en nem og overskuelig indgang til information om det offentlige og stiller en lang række selvbetjeningsløsninger til rådighed 24 timer i døgnet, uanset hvor i landet man bor.

Borger.dk indgår som et af de centrale elementer i udmøntningen af regeringens e2012-mål om, at al relevant skriftlig kommunikation mellem virksomheder, borgere og den offentlige sektor skal kunne foregå digitalt senest i 2012. Det har derfor siden medio 2010 været muligt at modtage og sende digitalt signeret elektronisk post fra borger.dk og "Min Side" til myndigheder. Min Side er danskernes personlige indgang til det offentlige. Når den enkelte borger logger på Min Side kan de se personlige oplysninger fra bl.a. SKAT, CPR- og BBR-registeret, udfylde deres selvangivelse, kommunikere med deres børns skole via ForældreIntra osv. Hermed får den enkelte borger et samlet overblik og myndighederne sikrer, at danskerne oplever en sammenhæng i kontakten med det offentlige.

Borger.dk er i Videnskabsministeriets arbejdsprogram *Digitale veje til vækst* en central platform for selvbetjening og fungerer som borgernes digitale servicecenter. I 2010 har borger.dk f.eks., i samarbejde med en række kommuner, gjort Min Side endnu mere fleksibel og personaliserbar. Borger.dk og Min Side giver kommunerne et redskab til at udstille deres digitale selvbetjeningsløsninger direkte til borgerne samt at fremme den enkeltes valg af digitale kanaler frem for henvendelser via mere ressourcekrævende kanaler. KL og Finansministeriet vurderer, at en digital henvendelse til en myndighed koster 5 kr. mod 120 kr. for skriftlig henvendelse. Fra primo 2011 er Min Side en gratis infrastrukturkomponent, som myndigheder frit kan bruge.

Borger.dk fokuserer i 2010-2011 fortsat på udbredelsen af artikeleksporten og lokalt indholds-funktionen. Myndigheder kan undgå selv at skrive og vedligeholde tekster på egne hjemmesider ved gratis at genbruge borger.dk's artikler. En kommune kan endvidere videreformidle information af lokal eller mere specifik karakter ved at tilføje lokal information til borger.dk's generelle artikler. Derefter

importeres den samlede artikel til kommunens egen hjemmeside. Borger.dk vedligeholder den generelle tekst, mens kommunen selv vedligeholder den specifikke eller lokale information. Den årlige effektivitetsgevinst for den enkelte kommune er estimeret til at være cirka ¼ årsværk, eller 9,4 – 37,6 mio. kr. på landsplan, afhængig af, hvor ofte teksterne opdateres og hvor lang tid, der anvendes på opdateringen.

Borger.dk vil i 2011 fortsat blive udviklet, og der vil løbende blive tilsluttet flere selvbetjeningsløsninger.

Øget brug af videomøder i den private og offentlige sektor

På baggrund af regeringens aftale om fordelingen af UMTS-midlerne af 5. november 2009 er der oprettet et Videncenter for grøn it i perioden 2010-2012. Videncenteret arbejder under Videnskabsministeriet på at fremme anvendelsen af videomøder som alternativ til transportkrævende fysiske møder i både den offentlige og private sektor. Den reducerede transport fører blandt andet til en reduktion af CO₂-udledningen.

Videomøder er imidlertid ikke kun forbundet med miljømæssige gevinster. En øget brug af videokommunikation kan give øget effektivitet blandt andet i kraft af mindre spildt arbejdstid gennem mindre transport af medarbejdere. Hertil kommer besparelser i forhold til rejseudgifter. Dette skaber bedre muligheder for vækst og innovation i både små, mellemstore og store virksomheder. Videncenter for grøn it har blandt andet iværksat udarbejdelsen af en business case for brug af videomøder i staten. Analysen vil blive anvendt til at fremme initiativer, der kan begrænse afholdelsen af transportkrævende møder i staten. Videncenter for grøn it har ligeledes iværksat et initiativ med henblik på at fremme brugen af videomøder i erhvervslivet.

Det er forventningen, at initiativerne bidrager til øget anvendelse af videomøder generelt, og at dette blandt andet giver øgede muligheder for positiv regional udvikling, herunder i landdistrikterne. Udover at være et aktiv for den enkelte organisation giver faciliteter til afholdelse af videomøder mulighed for, at virksomheder og medarbejdere i højere grad kan etablere sig geografisk, hvor de vil, uden at tage hensyn til hvor i landet samarbejdspartnere, leverandører, kunder osv. befinder sig.

Oprettelsen af en lægeuddannelse ved Aalborg Universitet

Aalborg Universitet fik i 2010 akkrediteret en bachelor- og en kandidatuddannelse i medicin positivt.

Inden uddannelserne kunne godkendes, foretog Videnskabsministeriet en vurdering af de samfundsøkonomiske konsekvenser ved at oprette uddannelsen. I vurderingen indgik blandt andet prognoser for det fremtidige behov for læger i Danmark og omkostningerne ved en fjerde lægeuddannelse.

Regeringen lagde på baggrund af vurderingen vægt på, at en lægeuddannelse i Aalborg kan have positive regionale effekter og betydning for vækst og udvikling af nye, videntunge arbejdspladser i Nordjylland og kan understøtte Region Nordjyllands styrkeposition inden for sundhedsteknologi og biomedicin. Det var samtidig håbet, at den nye uddannelse på sigt vil kunne imødegå manglen på læger i Nordjylland.

Aalborg Universitet fik herefter godkendelse til at oprette en lægeuddannelse med plads til 50 studerende. De 50 pladser er oprettet inden for den eksisterende dimensionering. Antallet af pladser på de andre lægeuddannelser er derfor reduceret med de 50.

Innovationsnetværk

Rådet for Teknologi og Innovation medfinansierer en række Innovationsnetværk. Netværkene er landsdækkende og har alle et nationalt sigte, men de udspringer ofte fra en regional kontekst og er lokaliseret regionalt. Innovationsnetværk udgør en platform for samarbejde mellem virksomheder, videninstitutioner og Godkendte Teknologiske Serviceinstitutter inden for et bestemt fagligt eller teknologisk afgrænset fokusområde, som netværkene selv definerer. Det er afgørende, at der inden for det valgte fokus er erhvervsmæssige innovations- og vækstpotentialer, at der er en betydelig virksomhedsmålgruppe, samt at danske videninstitutioner besidder relevant viden inden for området.

Innovationsnetværkenes hovedopgave er at styrke samspillet om forskning, innovation og teknologiudvikling mellem virksomheder, videninstitutioner og den offentlige sektor. Netværkene har særlig fokus på at give små og mellemstore virksomheder lettere adgang til førende national og international viden.

I 2009 deltog 3.659 virksomheder i innovationsnetværkene, heraf var 822 virksomheder aktive deltagere i konkrete udviklingsprojekter. Deltagelsen i innovationsnetværkene resulterede i, at 300 virksomheder udviklede nye produkter eller ydelser, 750 virksomheder udviklede nye kompetencer og 550 fik tilført nye ideer. Forsknings- og Innovationsstyrelsen medfinansierer i øjeblikket 22 innovationsnetværk fordelt over hele landet med fokus på hver sit faglige område.

Videnpiloter

Under navnet "regionale videnpiloter" blev det fra februar 2005 muligt for virksomheder med mellem 2 og 100 medarbejdere at få tilskud til løn til en højtuddannet medarbejder. Det overordnede formål er at styrke videnbaseret vækst og udvikling i alle landets regioner, og mere konkret skal ordningen medvirke til at styrke små og mellemstore virksomheders vækst- og innovationskapacitet. Tilbuddet sigter særligt på at få flere højtuddannede ud i områderne uden for landets storbyer. Formålet med videnpiloter følger dermed målsætningerne i regeringens handlingsplan "Viden flytter ud", hvis overordnede formål er at sikre, at også regionerne uden for storbyerne har gode rammer for at skabe videnbaseret vækst og udvikling.

Tilskuddet blev i 2010 sat op fra 10.000 kr. om måneden til 12.500 kr. og kan tildeles for 6 til 12 måneder ad gangen. I foråret 2011 er det besluttet at tilføre ordningen yderligere 30 mio. kr. i 2011-13 (10 mio. kr. i hvert af årene). På den baggrund har ordningen samlet set 21 mio. kr. til uddeling i 2011.

Der har siden 2006 været en nogenlunde jævn søgning til ordningen, bortset fra de sidste måneder af 2010 hvor Akademikerkampagnens oplysningsindsats førte til en markant forøgelse af antallet af henvendelser fra såvel ledige som virksomheder – og til en mærkbar stigning i antallet af ansøgninger. Ved udgangen af 2010 var der omkring 496 aktive og afsluttede videnpilotprojekter, og 84 andre projekter er under opstart. Videnpiloterne fordeler sig rimeligt jævnt geografisk. Der ses en

større regional spredning sammenholdt med den regionale fordeling af arbejdspladser i øvrigt.

Der samarbejdes med regionale agenter om markedsføring og information om ordningen.

Godt tre fjerdedele af videnpilotprojekterne har resulteret i en øget omsætning, ekspansion af markedet og udvikling af nye produkter og/eller processer i virksomheden. En stor andel af projekterne fører til, at videnpilotten eller andre akademiske fastansættes i virksomheden.

Aktive og afsluttede projekter fordelt på regioner, akkumuleret 2005-2010

Region	Andel, jan. 2011	Andel, jan. 2011 i pct.	Fordeling af alle danske arbejdssteder
Hovedstaden	105	21 %	33 %
Sjælland	70	14 %	12 %
Syddanmark	120	24 %	21 %
Midtjylland	139	28 %	23 %
Nordjylland	62	13 %	10 %
Hovedtotal	496	100 %	100 %

Kilde: Forsknings- og Innovationsstyrelsens og Danmarks Statistiks arbejdsmarkedsstatistik 2008 (RASA1).

Innovationsagenter

Forsknings- og Innovationsstyrelsen har i 2010 i regi af nettet af Godkendte Teknologiske Serviceinstitutter etableret en landsdækkende innovationsagent-indsats. Formålet med initiativet er at styrke innovationsaktiviteten i de små og mellemstore virksomheder. Dette sker ved at gennemføre såkaldte innovationstjek, hvor en innovationsagent besøger virksomheden og sammen med virksomhedens ledelse med udgangspunkt i den konkrete virksomheds situation kortlægger og prioriterer virksomhedens innovationsmuligheder og udfordringer, særligt inden for det teknologiske område, samt identificerer relevante muligheder i innovationssystemet i form af samarbejdspartnere og evt. offentlige initiativer, som virksomheden med fordel kan gøre brug af.

Innovationsagenterne samarbejder gerne med regionale, kommunale og lokale erhvervsaktører om at identificere relevante virksomheder, der kan have glæde af et innovationstjek. Der koordineres derfor også med regionernes innovationsindsats via de møder, der holdes mellem Rådet for Teknologi og Innovation og de regionale vækstfora, ligesom innovationsagenterne selv etablerer kontakt til de regionale væksthuse. I forbindelse med det tidligere gennemførte pilotprojekt blev der etableret et godt samarbejde med flere regioner.

Der forventes gennemført mindst 1.000 innovationstjek i 2010-2012.

Videreførelse af Erhvervsfremmeinitiativer på Bornholm

På finansloven er der afsat en projektbevilling til nye initiativer på Bornholm. I 2010 var der afsat 5,5 mio. kr., og der budgetteres med et lignende årligt beløb indtil 2013.

Tilskuddet bruges til drift af Center for Regional- og Turismeforskning (CRT) i Nexø. Bevillingen udmøntes af ministeren for videnskab, teknologi og udvikling efter indstilling fra Bornholms Vækstforum.

I 2010 blev der fokuseret på projekter inden for områderne socioøkonomiske forhold og dynamikker og virksomhedsudvikling, ligesom der blev afholdt en større international forskningskonference om de særlige betingelser, der er gældende for ø-samfund verden over. Master i OpLevelsesLedelse i Yderområderne (MOLLY), blev ligeledes etableret med succes på Bornholm. I 2011 vil uddannelsen søges etableret i andre yderområder, eksempelvis i Thy, ligesom de øvrige projekter fortsættes i 2011.

Projekterne har bl.a. fokus på Bornholms særlige problemer som ø-samfund og den regionale sammenhæng i Øresundsregionen og Østersøområdet, som Bornholm indgår i. Der er specielt fokus på generelle erhvervsfremmende og infrastrukturelle initiativer, og bevillingen sikrer, at CRT fagligt kan ruste sig til at fastholde en forskningsmæssig vinkel på aktiviteterne.

Skatteministeriet

Nye skatte- og afgiftsregler for investering i vedvarende energi

I forlængelse af energiaftalen blev der indgået en aftale om nye skatte- og afgiftsregler for investering i vedvarende energi, der skal tilskynde borgere til øgede investeringer i vedvarende energianlæg. Produktionen af vedvarende energi har de bedste vilkår udenfor de større byområder, hvorfor landdistrikterne særligt kan forventes at drage fordel af aftalen, som har resulteret i to lovforslag, der begge er vedtaget i 2010 (lov nr. 722 af 25. juni 2010 og lov nr. 1259 af 21. december 2010)

Efter de tidligere gældende regler er elektricitet fremstillet på et solcelleanlæg under visse betingelser undtaget fra den almindelige afgift på elektricitet ("måleren kan løbe baglæns"). Betingelserne er, at solcelleanlægget har en installeret effekt på højst 6 kW pr. husstand og er tilsluttet elinstallationen i boliger eller i anden ikke-erhvervmæssig benyttet bebyggelse. Anlægget skal være registreret i stamdataregisteret hos Energinet.dk.

Fysiske personer, der ejer vindmøller eller vindmølleandele, skal medregne indkomsten herved efter de almindelige regler om opgørelse af indkomst ved erhvervmæssig virksomhed. Efter de hidtil gældende regler kan fysiske personer, der ejer vindmøller eller vindmølleandele, i stedet én gang for alle vælge at opgøre indkomsten fra driften af vindmøller efter en skematisk regel. Vælges dette, anses vindmøllen eller vindmølleandelene for udelukkende benyttet til private formål. Efter den skematiske regel medregnes 60 pct. af den del af bruttoindkomsten fra vindmølledriften, der overstiger 3.000 kr., til den personlige indkomst. Der er ikke adgang til nogen form for fradrag, idet de 40 pct. af indkomsten, der er skattefri, modsvarer den manglende adgang til fradrag.

Med de vedtagne ændringer er de to ordninger udvidet til alle anlæg, der udelukkende drives ved anvendelse af vedvarende energi, der er omfattet af definitionen af vedvarende energi i lov om fremme af vedvarende energi. For ejere af anlæg baseret på vedvarende energi (VE-anlæg) med en eleffekt på 6 kW eller derunder

gives der mulighed for at »lagre« elektricitet på elnettet i lighed med den gældende ordning for små solcelleanlæg.

I den skematiske ordning er bundfradraget forhøjet fra 3.000 kr. til 7.000 kr. For at undgå at ordningen kommer i konflikt med EU's statsstøtteregler er ordningen udformet således, at det fremover alene er husholdningerne, der får glæde af ordningen.

Forhøjelse af fradrag for sommerhusudlejning kombineret med obligatorisk indberetningsordning for udlejningsbureauer

For at opnå en stigende omsætning og beskæftigelse i lokalsamfundene langs de danske kyster og tilskynde til udlejningen af sommerhuse til turister er bundfradraget i den skematiske ordning for de ejere, der udlejer sommerhuse gennem et udlejningsbureau, blevet forhøjet fra 10.000 kr. til 20.000 kr., jf. lov nr. 1560 af 21. december 2010.

Efter den skematiske regel medregnes 60 pct. af den del af bruttoindkomsten, der overstiger 10.000 kr., til den personlige indkomst. Der er ikke adgang til nogen form for fradrag, idet de 40 pct. af indkomsten, der er skattefri, modsvarer den manglende adgang til fradrag.

Bundgrænsen er uændret 10.000 kr. for de ejere af sommerhuse, der ikke udlejer gennem et udlejningsbureau. Denne bundgrænse blev ved lov nr. 547 af 26. maj 2010 forhøjet fra 7.000 kr. til 10.000 kr.

Socialministeriet

Fremme af bosætning i landdistrikterne

Den gældende lov om byfornyelse og udvikling af byer giver kommunalbestyrelsen mulighed for at anvende to forskellige typer byfornyelse. Det drejer sig om bygningsfornyelse, der vedrører istandsættelse og nedrivning af boliger og områdefornyelse. Der er på finansloven for 2011 afsat 250,3 mio. kr. til byfornyelse, hvoraf 179 mio. kr. kan anvendes til bygningsfornyelse m.v.

Der afsættes årligt 50 mio. kr. til områdefornyelse, heraf er højst 12,5 mio. kr. reserveret til mindre byer. Midlerne tildeles kommuner, der ønsker at igangsætte en udvikling i nedslidte byområder i større og mindre byer og nyere boligområder med store sociale problemer. Staten kan højst bidrage med en tredjedel af kommunens udgifter til de nævnte initiativer, og statens refusion kan højst udgøre 10 mio. kr. I 2010 har 13 kommuner fået støtte til områdefornyelse. Under ordningen kan der desuden opnås medfinansiering fra Fødevareministeriets Landdistriktsprogram.

For at bevare forsamlingshusenes funktion i landsbyer og landdistrikter og derved understøtte bosætningen i lokale områder er der med virkning fra 1. januar 2010 gennemført en ændring af lov om byfornyelse og udvikling af byer. Med lovændringen udvides byfornyelseslovens anvendelsesområde, hvormed kommunalbestyrelsen nu har mulighed for at yde støtte til istandsættelse af nedslidte forsamlingshuse.

I forbindelse med udmeldingen af byfornyelsesmidlerne for 2011 er der indarbejdet nye skøn for antallet og fordelingen af potentielt dårlige boliger i mindre byer og landområder. Skønnene vil indgå som baggrund for en nyberegning af fordelingsnøglen til byfornyelse.

Socialministeriet forventer i løbet af 2011 at kunne levere en registerbaseret mulighed for screening med henblik på lokalisering af de dårligste boliger. Endvidere forventer Socialministeriet at kunne levere en GIS-metode til analyse og kortlægning af landsbyer og mindre bysamfund. Metoden er baseret på socioøkonomisk registerdata for befolkningen og erhvervslivet.

Metodeudvikling – registerbaseret kortlægning af de dårligste boliger

Mange kommuner har øget fokus på problemerne ved dårlige boliger på landet og er ved at forberede en styrket indsats på dette område. Flere kommuner har påpeget, at de mangler en metode til helt konkret kortlægning af problemernes omfang i den enkelte kommune, og at der er et behov for en metodeudvikling med fokus på konkret anvendelighed.

Socialministeriet forventer i løbet af 2011 at kunne levere en registerbaseret mulighed for screening med henblik på lokalisering af de dårligste boliger.

En metode til analyse og kortlægning af landsbyer og mindre bysamfund

En lang række kommuner består efter kommunalreformen af såvel byområder som landdistrikter og har derfor øget fokus på landsbyerne og de mindre byer. Byerne skal finde deres nye rolle i den nye struktur, og kommunerne skal overveje og prioritere, hvordan de kan bidrage til, at byerne kan fastholde deres funktion. Socialministeriet har støttet et projekt, der har til formål at anvende og afprøve en GIS-metode til analyse og kortlægning af landsbyer og mindre bysamfund. Metoden er baseret på socioøkonomisk registerdata for befolkningen og erhvervslivet i de enkelte landsbyer og mindre bysamfund.

Kortlægningsmetoden er tilrettelagt således, at byerne på baggrund af et udviklet sæt indikatorer analyseres og klassificeres i forhold til den lokale og regionale kontekst inden for kommunen. Kortlægningen danner grundlag for at tilrettelægge en målrettet planlægning og byfornyelsesindsats i landsbyer og mindre bysamfund og kan medvirke til at udvikle en lokalt funderet strategi for udvikling i landdistriktsområderne.

Projektet gennemføres i løbet af 2011. På baggrund af projektet udarbejdes en folder om kommunernes generelle brug af metoden, der forventes udgivet medio 2011.

Unge som ressource i udvikling af mindre byer

Socialministeriet har i 2010 ydet støtte til to projekter, der arbejder med unge som en ressource i udviklingen af mindre byer.

Det ene projekt omhandler udarbejdelse af en "Håndbog i inddragelse af unge som ressource i udviklingen af mindre byer." Projektets formål er at medvirke til, at beslutningstagere i regioner og kommuner i højere grad ser unge som en positiv ressource i udviklingen af mindre byer. Projektet munder ud i en håndbog med anvisninger til, hvordan man i bl.a. byfornyelsen kan arbejde mere konkret og inddra-

gende med unge som ressource, mens de bor i en mindre by. Projektet gennemføres i samarbejde med DAMVAD A/S som et pilotprojekt i Region Sjælland og forventes afsluttet oktober 2011.

Det andet projekt omhandler "Unge i samarbejdsdreven innovation af mindre byers udvikling". Projektets ide er at finde lokale, men ofte utraditionelle, løsninger på problemer for mindre bysamfund. Projektet gennemfører tre konkrete ungeudviklingsprojekter i tre mindre byer (Glyngøre, Thyregod og Smidstrup), der følges i hver sin forløbsevaluering. Projektet baseres på en stor grad af lokal forankring og ejerskab og vil bl.a. resultere i en "køge-bog", der er generelt anvendelig for praktikere i byfornyelsen. Projektet gennemføres i samarbejde med Københavns Universitet, Skov og Landskab, og forventes afsluttet juli 2012.

Transportministeriet

Aftale om en grøn transportpolitik

Med Aftale om en grøn transportpolitik fra januar 2009 lægger regeringen sammen med aftaleparterne op til en langsigtet og helhedsorienteret infrastrukturplanlægning. Regeringen etablerede samtidig en infrastrukturfond, der skal finansiere de kommende års investeringer på transportområdet. Samme år blev planen fulgt op af en række tillægs – og udmøntningsaftaler, der udmøntede midler fra infrastrukturfonden til arbejdet med at skabe gennemgribende forbedringer af danskernes transportmuligheder i hele landet. I 2010 udmøntede regeringen og aftaleparterne yderligere midler til at realisere en samlet langsigtet transportplan.

Bedre jernbane til hele Danmark

Regeringen har løbende afsat midler til baneprojekter, der skal forbedre sammenhængen på tværs af hele landet, samt til projekter, der har lokal og regional betydning for både borgere og erhvervsliv.

Attraktiviteten af jernbanen afhænger meget af, at der er nem og hurtig adgang til toget. Derfor fortsatte man i 2010 indsatsen med at skabe bedre adgang til den kollektive transport og afsatte i den forbindelse midler til at undersøge lokale behov og ønsker om stationsmoderniseringer eller nye stationer.

Konkret blev der i aftalen afsat midler til genåbning af enkelte stationer såsom Langeskov Station på Fyn samt anlæg af nye perroner på Sønderborg Station. Samtidig undersøges mulighederne for åbning af nye stationer i bl.a. Gødstrup i Midtjylland, Erritsø ved Fredericia og Åløkke ved Odense.

Styrkelse af de danske havne

I 2009 lancerede regeringen og forligspartenerne Havnepakke I, hvor parterne var enige om at prioritere bedre adgang til havnene i de kommende år med et fokus på havneprojekter med særlig national eller regional betydning.

I 2010 fulgte man op på indsatsen med Havnepakke II, hvori fokus primært er på at skabe og forbedre infrastrukturen til og fra de mindre havne. Disse investeringerne kan være med til at understøtte grundlaget for vækst i yderområderne. Her kan nævnes bl.a. havneprojekter i Rønne, Hanstholm, Thyborøn, Thorsminde, Hammer Havn, Hasle og Hvide Sande.

Styrket bustransport

I 2009 igangsatte man arbejdet med at skabe fokus på de områder i Danmark, hvor bussen ofte er eneste transportmiddel. Konkret blev der i aftalen om En Grøn Transportpolitik afsat en række puljer for at tiltrække flere passagerer til busserne og forbedre bussernes fremkommelighed. En forbedret bustransport kan betyde øgede pendlingsmuligheder, og gøre det mere attraktivt at bosætte sig og arbejde i yderområder.

I 2009 udmøntede man 96,2 mio. kr. til projekter, der forbedrer bussernes fremkommelighed, giver en generel forbedring af tilbuddet til passagererne og øger bussernes samspil med den øvrige kollektive trafik.

I 2010 fulgte man op på planen og gav tilsagn om 343,7 mio. kr. til projekter af lignende karakter. Af konkrete projekter kan nævnes opgradering af stoppestedsfaciliteter i Frederikshavns Kommune, ny trafikterminal i Thisted, ny trafikterminal i Frederikshavn, bedre stoppesteder på Fyn og øerne og gratis regionalbusser i Sydtrafik. Endvidere modtager Skive Kommune midler til en forbedret trafikterminal med korte gangafstande og direkte forbindelse mellem terminalen og bymidten. Også andre byer som Holbæk, Hobro og Bjerringbro bliver tildelt midler til at forbedre terminalforholdene.

HyperCard

Regeringen har indgået en bred politisk aftale om et nyt "HyperCard" til unge, som vil gøre det markant billigere at benytte den kollektive trafik. HyperCard'et vil koste 300 kr. om måneden og vil være for alle unge, der er indskrevet på en ungdomsuddannelse. Kortet giver de unge adgang til al kollektiv transport i deres hjemtakstområde, adgang til de relevante zoner i nabolakstområdet, hvis skole og bolig ligger i forskellige takstområder samt rabat på kollektiv trafik i resten af landet.

Undervisningsministeriet*Strategier for regional uddannelsesdækning*

Med globaliseringsaftalen af 5. november 2009 om udmøntning af midler til de videregående uddannelser er det fastsat, at hver professionshøjskole i 2010 skulle udarbejde en strategi for sikring af den regionale uddannelsesdækning. Som det fremgår af professionshøjskolelovens § 4, er det én af professionshøjskolernes opgaver, at dække behovet for udbud af professionsbacheloruddannelser og efter- og videreuddannelse i tilknytning hertil i den region eller del heraf, hvor professionshøjskolerne hører hjemme. Dette sker bl.a. ved, at institutionerne søger om nye udbud af uddannelser. Strategierne skal sikre, at adgangen til videregående uddannelser inden for de enkelte institutioners geografiske dækningsområde er mulig for alle. Det forventes, således at have en positiv effekt på landdistrikterne.

Undervisningsministeriet vil i 2011 på baggrund af de udarbejdede strategier indgå i dialog med de enkelte professionshøjskoler om at skabe løsninger på de konkrete regionale udfordringer inden for de uddannelsesmæssige dækningsområder. En fornuftig strategi for den regionale uddannelsesdækning vil også naturligt have en positiv betydning for de omkringliggende landdistrikter.

Udkantstilskud til professionshøjskoler med store udfordringer i forhold til den regionale uddannelsesdækning

Med indgåelsen af finanslovsaftalen for 2011 er regeringen, Dansk Folkeparti og Kristendemokraterne enige om en omfordeling af professionshøjskolernes institutionstilskud, som tilgodeser de skoler, som har de største udfordringer i forhold til den regionale uddannelsesdækning.

Formålet er at understøtte professionshøjskolernes regionale uddannelsesforpligtelse, og herigennem at sikre mulighederne for et dækkende uddannelsesudbud.

Initiativet finansieres inden for rammerne af professionshøjskolernes institutionstilskud. Konkret udmøntes dette ved, at den del af institutionstilskuddet, der udmøntes på baggrund af professionshøjskolernes dækningsområde, forhøjes med 15 mio. kr., mens den del af institutionstilskuddet, der udmøntes på baggrund af professionshøjskolernes uddannelsesaktivitet (opgjort som STÅ), nedsættes tilsvarende.

Initiativet vurderes at kunne understøtte professionshøjskolernes strategi for regional uddannelsesdækning, hvori der lægges op til at professionshøjskolerne er fleksible og innovative i forhold til at sikre en faglig bæredygtig uddannelsesdækning, eksempelvis via internetbaseret undervisning. Det forventes således også at have en positiv effekt på landdistrikterne.

Understøtte etablering af bæredygtige institutionsstrukturer i yderområder.

Undervisningsministeriet har de seneste år understøttet selvejende uddannelsesinstitutioners arbejde med at fremme en mere hensigtsmæssig og bæredygtig institutionsstruktur i yderområder, herunder understøttet kommuner og lokale uddannelsesinstitutioners beslutningsproces omkring etableringen af en stærkere institutionsstruktur i deres lokalområde. Det kan evt. være gennem fusioner eller etablering af campusser.

Fusion af Bornholms Gymnasium, Erhvervsskole og VUC og etablering af campus på Bornholm

Undervisningsministeriet har siden november 2008 understøttet arbejdet med at etablere en mere bæredygtig uddannelses- og institutionsstruktur på Bornholm.

Der er blevet arbejdet på gennemførelsen af en fusion af Bornholms Gymnasium, Erhvervsskole og VUC. Fusionen blev godkendt den 30. august 2010. Derudover har arbejdet bestået i at understøtte arbejdet med etableringen af en campus på Bornholm.

Arbejdet har til formål at sikre udbud af uddannelse i et område, som i fremtiden står over for store udfordringer i forhold til opretholdelse af elevgrundlag, lærerkræfter og faglige brede miljøer. Erfaringerne fra Bornholm kan være inspiration for andre områder med lignende udfordringer.

VEU-centre – styrket samspil om voksen- og efteruddannelse

Den 1. januar 2010 blev der etableret 13 VEU-centre på baggrund af trepartsaftalen 2007 samt politisk aftale af 29. april 2009 om styrkelse af det erhvervsrettede voksen- og efteruddannelsesområde. Ligeledes indeholder globaliseringsaftalerne fra 2006 og 5. november 2009 tiltag, der skal styrke kvalitet og effekt i voksen- og efteruddannelsesindsatsen gennem en mere målrettet og koordineret indsats mel-

lem de involverede aktører, herunder samarbejde mellem uddannelsesinstitutioner og regionale og kommunale aktører.

VEU-centrene skal bidrage til at udvikle samarbejdet mellem uddannelsesinstitutioner, brugere og virksomheder. Dette sker blandt andet ved at styrke udbyderne af voksen- og efteruddannelses rådgivning til virksomheder og ansatte og til de borgere, der henvender sig. Brugernes behov vil således komme i centrum, og den regionale uddannelsesdækning i forhold til såvel arbejdsstyrken som arbejdspladserne vil blive tilgodeset.

Harmonisering af befordringsordninger

I forbindelse med aftalen om finansloven for 2011 er de to statslige befordringsordninger til elever ved ungdomsuddannelser og studerende ved videregående uddannelser blevet harmoniseret, så der kommer ens gældende egenbetalingsgrænser og rabatsatser for begge ordninger.

Harmoniseringen betyder, at:

- der indføres 100 pct. rabat på udgifter til befordring, der overstiger en egenbetalingsgrænse på 562 kr. pr. måned. (2011-niveau).
- der indføres mulighed for befordringstilskud til f.eks. egen bil for studerende ved videregående uddannelser, som ikke har mulighed for at benytte offentlig transport. Denne ordning har tidligere alene eksisteret for elever på ungdomsuddannelser.

Harmoniseringen af ordningerne betyder, at studerende der tidligere havde meget høje egenbetalingsudgifter nu kan få rabat til hele den del af udgiften, der ligger over egenbetalingsgrænsen på 562 kr. pr. måned. På den måde får beboere i landdistrikter med større afstand til uddannelsesinstitutioner forbedrede vilkår. Harmoniseringerne af ordningerne er trådt i kraft 1. januar, og muligheden for befordringstilskud til f.eks. egen bil træder i kraft medio 2011.

Økonomi- og Erhvervsministeriet

De Regionale vækstfora og EU's strukturfonde

De regionale vækstfora blev nedsat i 2006 som led i kommunalreformen. I 2010 har de fleste vækstfora vedtaget nye regionale erhvervsudviklingsstrategier med udgangspunkt i områdets rammevilkår og erhvervsspecialisering og med fokus på yderområderne.

Med de nye erhvervsudviklingsstrategier har vækstforaene taget hul på en periode, hvor ændringerne i konjunkturerne stiller store krav til indsatsen for at skabe regional vækst og erhvervsudvikling. I de nye strategier sætter vækstforaene fokus på, at værdiskabelse og produktivitetforbedring er kerneudfordringer i den regionale vækstpolitiske indsats. Og de fortsætter og intensiverer arbejdet med at måle effekten af indsatsen, både på det overordnede plan og på projektniveau, med henblik på at sikre, at midlerne til erhvervsfremme giver størst mulig effekt.

Der er snæver sammenhæng mellem den regionale erhvervspolitik og udmøntningen af EU's strukturfondsprogrammer for 2007-2013. Den regionale erhvervspolitiske indsats understøttes i perioden 2007-2013 med ca. 0,5 mia. kr. om året fra EU's strukturfonde (Regional- Socialfonden) til initiativer under målet om "Regional

konkurrenceevne og beskæftigelse". Strukturfondsprogrammerne er bygget op omkring indsatsområderne innovation, iværksætteri, anvendelse af ny teknologi og uddannelse og sigter først og fremmest på at styrke de regionale rammer for langsigtet vækst. Strukturfondsmidlerne skal medfinansieres krone-til-krone med midler fra stat, regioner, kommuner eller private aktører. Inklusiv medfinansiering vil det samlet kunne give de regionale vækstfora ca. 1. mia. kr. årligt til at realisere de regionale erhvervsudviklingsstrategier.

90 pct. af midlerne fra EU's socialfond og EU's regionalfond er således fordelt som en beløbsramme mellem de seks regionale vækstfora, der prioriterer midlerne under hensyntagen til deres regionale erhvervsudviklingsstrategier. De resterende 10 pct. af midlerne skal fordeles til de mest perspektivrige projekter efter konkurrence (den såkaldte konkurrenceudsatte pulje).

Fra programperiodens start i 2007 til udgangen af 2010 blev der samlet givet til-sagn om strukturfondsmidler for godt 2 mia. kr. Beløbet omfatter både de 90 pct. af midlerne, som de regionale vækstfora disponerer over, og de 10 pct. af midlerne, som er afsat under den landsdækkende, konkurrenceudsatte pulje af strukturfondsmidler, der er afsat til særligt perspektivrige projekter. Hertil kommer finansiering fra de regionale udviklingsmidler, virksomheder, kommuner m.m. På Erhvervs- og Byggestyrelsens hjemmeside er der links til de enkelte programmets hjemmesider, hvor der findes samlede lister over de støttede projekter.

Vækstforaene integrerer udviklingen af yderområderne i den samlede indsats for regionernes erhvervsudvikling. De regionale strategier indeholder bl.a. en indsats for vækst og udvikling i fødevarerhvervet, ligesom vækstfora også har fokus på oplevelseserhverv og turisme. Vækstfora skal sikre, at i alt mindst 35 pct. af EU-strukturfondsmidlerne i perioden 2007-2013 anvendes til gavn for yderområderne under ét. Dette krav har vækstfora i deres hidtidige indsats opfyldt.

16 ud af 98 kommuner kategoriseres i EU-strukturfondssammenhæng som værende yderområder, hvilket sker på baggrund af kriterier om svag befolkningsudvikling og lav erhvervsindkomst.

Partnerskabsaftaler

I efteråret 2010 drøftede regeringen og de regionale vækstfora de aktuelle udfordringer i de enkelte regioner og indgik nye partnerskabsaftaler om vækst og erhvervsudvikling. I drøftelserne var der særligt fokus på håndteringen af produktivtetsudfordringen, omstilling til nye vækstmuligheder og behovet for at flere uddanner sig mere.

Partnerskabsaftalerne skal blandt andet bidrage til at øge sammenhængen mellem den nationale vækstpolitik og den regionale indsats for vækst og erhvervsudvikling, således at der opnås større effekt af den samlede erhvervsfremmeindsats. Aftalerne indgås inden for eksisterende økonomiske rammer.

Parterne fastlagde i aftalerne en række mål for de kommende års indsats samt en række konkrete vækstinitiativer, som partnerne vil arbejde sammen om at realisere. Parterne har valgt i år særligt at sætte fokus på en række større projekter i de enkelte regioner, som fx flere højtuddannede ud i virksomhederne, uddannelsesmuligheder i yderområder, styrket indsats for akvakultur, øget effektivitet via it,

satsning på fødevarerområdet, etablering af Center for kystturisme, testfaciliteter inden for energiteknologi, satsning på velfærdsteknologi og offentlig-privat innovation, risikovillig kapital i Vestdanmark, Femern Bælt vækststrategi mv.

I partnerskabsaftalerne indgår initiativer inden for områderne uddannelse og arbejdskraftudbud, bedre vilkår for nye vækstvirksomheder, innovation og vidensspredning, branding og markedsføring af Danmark, grøn vækst, det grænseoverskridende samarbejde og evaluering og effektmåling af den regionale indsats for vækst og erhvervsudvikling.

Særlig indsats

Økonomi- og Erhvervsministeriet og Beskæftigelsesministeriet har stillet sig til rådighed for samarbejde med lokale og regionale aktører i områder, der har mistet mange arbejdspladser, om en hurtig og effektiv indsats for vækst og erhvervsudvikling. Indholdet af det statslige bidrag afhænger af de konkrete behov i området, men det kan bestå af information og rådgivning om statslige ordninger og EU-ordninger, der kan medfinansiere konkrete regionale og lokale vækstinitiativer – herunder EU's Globaliseringsfond (EGF). Der har i 2010 været dialog med en række kommuner – bl.a. Frederikshavn, Kerteminde, Lolland, Langeland, Odense og Ringkøbing-Skjern – om indsatsen for at skabe grundlag for ny vækst og erhvervsudvikling.

Fornyelsesfonden

I 2010 etableredes Fornyelsesfonden, som udsprang af forliget om globaliseringsmidlerne til innovation og iværksætteri. Fonden råder i 2010-2012 over i alt 760 mio. kr. til projekter, der fremmer grøn omstilling og erhvervsmæssig fornyelse.

Der ydes tilskud, lån, garantier eller kapitalindskud inden for 1) innovation inden for velfærdsområdet og det grønne område, 2) markedsmodning inden for velfærd og det grønne og 3) omstilling i hårdt ramte områder, med prioritet til velfærds- og grønne projekter. Der er særligt fokus på små og mellemstore virksomheder.

Især ordningen for omstilling i hårdt ramte områder har et regionalt sigte, og der stilles krav om medfinansiering fra de regionale vækstfora til alle projekter. For de øvrige ordninger under Fornyelsesfonden er det i regi af de regionale partnerskabsaftaler aftalt at holde årlige koordinationsmøder mellem fonden og de regionale vækstfora for at sikre et positivt samspil mellem fondens indsats og tilsvarende tiltag i de regionale erhvervsudviklingsstrategier.

I 2010 blev der gennemført en ansøgningsrunde, hvor der blev givet tilsagn for i alt 51 mio. kr.:

- Nyt videns- og testcenter inden for grøn offshore energiteknologi ved Lindø Offshore Renewables Center (LORC) på Nordfyn (25 mio. kr.)
- Etablering af maritimt videnscenter MARCODI, der hjælper til at fremtidssikre den maritime branche (9,5 mio. kr.), i Frederikshavn
- Fokus på øget efterspørgsel på energirigtig renovering, som en markant indsats for Sønderborg-områdets klimavision ProjectZero (5 mio. kr.)
- Innovation og omstilling i skaldyrproduktion ved Limfjorden – Dansk Skaldyrcenter (6,5 mio. kr.)
- Etablering af algeinnovationscenter på Lolland med henblik på at udvikle forretningspotentialet i dyrkning af alger – Grønt Center (5 mio. kr.)

I 2011 blev anden ansøgningsrunde under ordningen gennemført. Der blev givet tilsagn for i alt knap 37 mio. kr.:

- Center for Stålproduktion og Metalforarbejdning i Halsnæs Kommune (2,7 mio. kr.)
- Industry Smart Center i Randers Kommune (7,7 mio. kr.)
- Grøn omstilling af Lindø og Nordfyn (LORC), 2. del (12 mio. kr.)
- Crowdfunding/folkets støtte til udvikling af et udkantsområde, testet på Langeland (0,5 mio. kr.)
- Udvikling af grønt byggeri og spin-off i udkantsområde, Bornholm (4,4 mio. kr.)
- Trash2Cash Nord – produktudvikling og afsætning i fiskeriet i Nordjylland (9,5 mio. kr.)

Den europæiske fond for tilpasning til globaliseringen (EGF)

Den Europæiske Fond for Tilpasning til Globaliseringen – i daglig tale Globaliseringsfonden – yder støtte til en individuel, tidsbegrænset éngangsstøtte til arbejdstagere, der er hårdt ramt af afskedigelser pga. gennemgribende strukturelle ændringer i verdens handelsmønstre.

Formålet med fonden er at hjælpe de berørte arbejdstagere med at finde og fastholde ny beskæftigelse. Fonden yder støtte til aktiviteter, der ligger ud over de ydelser, som de enkelte stater giver, og fonden finansierer ikke omstrukturering af virksomheder.

For ansøgninger indgivet inden den 31. december 2011 yder Globaliseringsfonden også støtte til arbejdstagere, der bliver afskediget som en direkte følge af den internationale finansielle krise.

Danmark har i 2010 indgivet ansøgninger på basis større afskedigelser i Sønderborg (Danfoss), Odense/Kerteminde (Lindø), Frederikshavn (bl.a. MAN og Siemens), Ringkøbing/Skjern (Vestas) og Kolding/Haderslev/Vejen (LM Glasfiber). Der er ultimo 2010 givet tilsagn til Sønderborg og Frederikshavn Kommuner.

Væksthusene

Fra 1. januar 2011 har kommunerne overtaget ansvaret for og finansieringen af de 5 væksthuse – Væksthus Nordjylland, Væksthus Midtjylland, Væksthus Syddanmark, Væksthus Sjælland og Væksthus Hovedstadsregionen – der blev etableret i 2007 efter aftale mellem KL og regeringen ved Økonomi- og Erhvervsministeriet. Væksthusene er i overgangsperioden 2007–2010 blevet finansieret af en finanslovsbevilling på ca. 93 mio. kr. årligt administreret af Erhvervs- og Byggestyrelsen.

Den 15. juni 2010 indgik KL og Økonomi- og Erhvervsministeriet aftale om at videreføre væksthuse efter 2010 som knudepunkter i et enstrengt erhvervsfremmesystem og at samarbejde om at videreudvikle væksthuse. Fra 2011 overgår midlerne (94,3 mio. kr. i 2011) til kommunerne via en regulering af bloktilskuddet. Regeringen og KL er med aftalen af 15. juni 2010 enige om, at midlerne skal anvendes til væksthuse.

Turisme

Turismen bidrager væsentligt til den danske samfundsøkonomi og til udvikling og beskæftigelse i områder uden for de større byer. Lov om VisitDenmark trådte i kraft

i juni 2010, hvormed der blev skabt et mere forretningsorienteret og fokuseret VisitDenmark. Dermed styrkes gennemslagskraften af den internationale markedsføringsindsats.

Med loven er der skabt en klarere arbejdsdeling og en styrket koordination mellem turismens offentlige aktører på nationalt, regionalt og kommunalt niveau. Disse forandringer bidrager til en mere effektiv udnyttelse af midlerne til udvikling og international markedsføring af dansk turisme, hvilket også kommer yderområderne til gavn.

Videnscenter for kystturisme

Af Danmark i balance i en global verden fremgik, at regeringen ville tage initiativ til etablering af et videnscenter for kystturisme i Vestdanmark. Med aftalen om finansloven for 2011 blev det besluttet, at videnscenteret skulle placeres i Hvide Sande, og at der afsættes 2 mio. kr. i 2011, 3 mio. kr. i 2012 og 4 mio. kr. årligt i 2013-2014 som statslig medfinansiering af videnscenteret.

Bilag 5: Folketingets vedtagelse

Folketinget anerkender, at der er iværksat en lang række statslige initiativer til gavn for udviklingen i landdistrikterne og en løbende overvågning af landdistriktsudviklingen. Folketinget pålægger regeringen at afgive en ny status i foråret 2011, hvor resultaterne af den løbende overvågning afrapporteres, bl.a. i forhold til bosætning og erhvervsudvikling. Folketinget anerkender videre, at et folketingsflertal har iværksat flere initiativer, der sigter på at mildne konsekvenserne af den internationale økonomiske krise. Folketinget anmoder om, at den kommende regionalpolitiske redegørelse særskilt belyser, hvordan de økonomiske konjunkturer påvirker den regionale udvikling i ledigheden. Folketinget anerkender, at regeringen med udspillet om Grøn Vækst understøtter, at der vil kunne ske fuld hjemtagning af landdistriktsmidlerne. Folketinget vurderer ligeledes, at landdistriktsprogrammets fortsatte indsats for de lokale aktionsgrupper samt indsatsen over for børn og unge i landdistrikterne og der særlige indsats for landbrug på øerne indgår som et værdifuldt element i den samlede politik for landdistriktsudvikling.

V 83 vedtaget med 66 stemmer (V, DF, KF, LA og Pia Christmas-Møller (UFG) mod 52 (S, SF, RV og EL).

